

בעזרת השם יתברך

מי שלומד בכל יום ארנ שלשת
הלמודים האלו, בונה לעצמו

בי"ת נצחי

זוה מרה שהו'ף לפניו ק'עז'מי
עז'מים ולנצח נצחים (אשר בחל).

למוד יומי

ב'בלי י'רושלמי ת'וספתא
בעריכה מפארת מוקדת ומפסקת

פרשת ויקרא תשפ"ה

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגטאון

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים

פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'דפס ע"י

קרן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

1 בגלל מנשה דלא עשה תשובה. והמשכן בולג אחריה: כאשר עשה אחאב.
 2 דמטעם בשעור הענין שחטא אחאב בבלבול חטא מנשה היינו כ"ב שנה שחטא
 3 בהם בנגד כ"ב שנים שמלך אחאב: פשו להו ל"ג. עשה תשובה: וישמע אליו
 4 ויחתר לו. ומנצח תביב ויעתר לו כך שמעת: מרת הדין. היתה מערכת שלא
 5 להקדים פני מנשה בתשובה ועשה הקדיה
 6 מחמתו ירקיע ופשו ידו וקבלו בלא ידיעת
 7 מרת הדין: מאי דכתיב בראשית ממלכות
 8 וירחיק ובראשית ממלכת צדקות. מיט
 9 כתיב בהני בראשית יותר מאחריה: וכי עש
 10 האידנא לא הוה מלכי. ואי משום תחלת
 11 ממלכתו קאמר היל למכתב בשנה ראשונה
 12 למלכותו אלא לחכי שני קרא בדיבוריה
 13 וכתבי בראשית ללמתי מנשה בראשית
 14 היה בימי יהויקים שבקש הקדיה להחזיר את
 15 עולמו לחתו ובתו כמו שהיה מבראשית
 16 כיון שנסתכל בדרווי. של יהויקים שהיו
 17 צדיקים שעדיין לא גלו החרש והמסגת: דרוי
 18 של צדקיהו. היה רשעים שכל הצדיקים הגלו
 19 כבר עם יהויקים: ויש חכם נשפת. לאו
 20 שקרא ה' איש מלמדה (שמות טו) איש
 21 אויל אלול מלכים שבסמך אחו ואמציה ורגו
 22 ורשק ואין בתו בין שהוא כורע עמדם בין
 23 שהוא שוחק עמדם אינו יראין מלפניו ואינם
 24 תדעו לחזור למוטב: ככי לית לבר בוי. לאו
 25 דוקא נקט מר אלא משום דחכי מילי דאנשי
 26 כשהוא אדם כשהוא רוצה להישפט
 27 ולהתחכם עמוך בין שהוא שוחק עליהם בין
 28 שהוא כורע עמוך אינו יראים מלפניו ואינם
 29 חתים לחזור למוטב: מןם שהיו מחתכים בו.
 30 ודרושין הלכות נהפך למושב לצים של שרי
 31 מלך בבל: כשערי הנהר. לשון חתך והיינו
 32 בהר הבית ובעורה ששם היו יושבים
 33 סנהדרין ודבאמר בעלמא (לעיל דף פג) ג'
 34 בתי דיני היו שם אחד בלבשת הגויה ואחד
 35 על פתח העזרה והוא על פתח הר הכסף
 36 קולתיה תלא. כלומר במקום שהיו חותכים

37 הלכות בו דנו שרי בבל דניס שלום: באתרא דמריה תלא וייני. מקום שאהרן
 38 תולה כליו: קולבא דיעבא. ובל רועה: קולתיה תלא. בל תלה לשם כבוד (בראשית
 39 כד) כבוד דמרגומנין קולתא. ל"א קודתיה מקרתו כמו (סוטה דף טו) מקדה של
 40 חרס: והנה עלה כולו קמשינים זה אמון. שהעלה שממנו ע"ג המזבח לקמן: כמו
 41 פני חרולים יו יהויקים. כסכה פניו מאורו
 42 של הקדיה: כדאמר לקמן כלום אבו אריכיש
 43 אלא לאורו יטול אורו. על שדה איש עצל
 44 עברתי זה אחי. והלבי קרי ליה עצל שחתם
 45 את התורה ובטל את העבודה לקמן: ועל
 46 כרם א"ם חפר לב זה מנשה. שקדר אבוכרו
 47 והרס את המזבח (ל"א) חרולים אורטיג'יש
 48 זה צדקיהו. שהיה צדיק ונהרס בית המקדש
 49 בימיו: משך ירו את לוציצים. משך הקדיה
 50 את ידיו עם הלוציצים שלא להתקרב אצלם
 51 לא ינודך רע. היינו מספירי לשון הרע דכתיב
 52 בתריה תאבד ודברי כוב איש דמים וגו' ועוד
 53 דכתיב בתריה קרבת הוות קבר פתוח גרום
 54 וגו': שלא הפצא אשתך ספק נדה וכו'.
 55 והיינו באהלך בשעת כדאמר "אין אהלו
 56 אלא אשה יבועה שאדם בא מן הדרך קשה
 57 לו כשימצא את אשתו ספק נדה יותר מנדה
 58 ודאית שעל ספק הוא מיצר ויצרו תקפו
 59 ואומר טהרה היא ועל חנם אני מונע: עו
 60 כאן ברבו אביו. דוד אביו לשלמה בנו
 61 מסתמא לפי ענין הברכות יש לידע סודר
 62 ברכות כשן דוד אבך דברבים ארעל ספק
 63 נדה וביצדך ובהדרתוים רעם ובגנים
 64 ותלמידים של יקדוהו בתשלים ברבים אבל
 65 אשה אנה נתנת דעת בכך אלא מהמרכת
 66 הלב שיש לה מתפללה על בנה שיציל מאן
 67 נגמ ומרוחץ ושדוך לזיכר קא דרשו לפי
 68 הענין שאלו ברכות ברכתו אמו כי מלאכיו
 69 יצאו לך מיר ועוד ענין דכתיב כי מלאכיו
 70 משמתי ליה דעסק על אחד דברכה ומכ
 71 מלאכיו ע"כ כי יש חשק לילך חד קני הלכך
 72 מוקים דמי לדמי דעיב ברבו אביו וכו'. מרה
 73 כ

27 המפנים בו ויאמר [פ]ן אלהי מלכי ארם הם מעוררים אותם להם אונם ויעורונו והם היו [לו] להכשילו ויכלל ישראל. שחקתים עם
 28 אמציה ונתתי מלכי אדום בידו, הביא אליהם והשתתחו להם, שצאמר ויהי אחרי בא אמציה מהפכות את אדומים ויבא את
 29 אלהי בני שעיר ועמרים [לו] לאלהים ולפניהם ישתתחו ולהם יקמרו. אמר רב פפא, היינו דאמר אינשי, בכי ליה לומר דלא
 30 ידע, היכי למר דלא ידע, ווי ליה למר דלא ידע בין טוב לביש. ויבאו כל [שרי] מלך קבל [וישבו] בשערי התהוה, אמר רבי יוחנן
 31 משום רבי שמעון בר יוחאי, מקום שמתחבין בו הלכות. אמר רב פפא, היינו דאמר אינשי, באתרא דמריה תלא ליה וייני, תקון
 32 קולבא רעיא קולתיה תלא. (סימן 'על שדה' ב'מים' לא תאוגה). אמר רב חסדא, אמר רבי ירמיה בר אבא, מאי דכתיב 'על
 33 שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב, והנה עלה כולו קמשינים פסו פניו חרולים ונדר אבניו נחרסו.' על שדה איש
 34 עצל עברתי, זה אחי. ועל כרם אדם חסר לב/ זה מנשה. והנה עלה כולו קמשינים' זה אמון. ופסו פניו חרולים: זה יהויקים.
 35 ונדר אבניו נחרסו, זה צדקיהו שצאמר בית המקדש בנימו. ואמר רב חסדא, אמר רבי ירמיה בר אבא, ארבע פיתוח אי מקלכות
 36 פני שכניה, פת לצים, פת שקרנים, פת חניפים, פת מספיר לשון הרע, פת לצים, דכתיב מושד ודו את לוציצים: פת שקרנים,
 37 דכתיב 'דובר שקרים לא יפון לנגד עיני'. פת חניפים, דכתיב 'כי לא לפניו חנף ובוא'. פת מספיר לשון הרע, דכתיב 'כי לא אל
 38 הפני רשע אמה לא ינודך רע', צדיק אמה, ולא יהיה במנוודך רע. ואמר רב חסדא, אמר רבי ירמיה בר אבא, מאי דכתיב 'לא
 39 תאונה אליו דעה ונגע לא יקרב באהלו', לא תאונה אליו דעה' שלא ישלוט [בך] יצר הרע. ונגע לא יקרב באהלו', שלא תפצא
 40 אשתך ספק נדה פשעה שתבא מן הדרך. דבר אחר, 'לא תאונה אליו רעה', שלא יבעתוך חלומות רעים ויהרהורים רעים. ונגע
 41 לא יקרב באהלו', שלא יהא לך פן או תלמיד שמקדיח תבשילו ברבים. עד כאן ברבו אביו, מפאן ואילך ברכתו אמו, 'כי מלאכיו
 42 יצאו לך לשמרך ככל דרכך, על פנים ישאונך וגו' על שחל ופתן תדרוך וגו'. עד כאן ברכתו אמו, מפאן ואילך ברכתו שמיים,
 74 כ

1 כי בי חשק. לא שייך אלא ברבנות דעלמא כלומר אתו שפציץ ויביראתי
2 אפלטוהו ע"ן בשרשעים תליות. שאינה כתובה בשטת אריות התיבה אלא תליות
3 היא למעלה ונראה בכתוב רשימ: כיון שנקשה אדם רש מלפניה. שיש לו שונאין
4 ואי רוח הרעים נוחה הימנו: נקשה רש בלפניו. בידוע ששונאין אותו ממלעלה

5 ולחי כתוב רשימ: נוחה רשות: ולא
6 נתבחרו. לעיין כלה: משום כבודו של דוד.
7 שאין הדבר נהנה בעיניו ודוד היו לו
8 שונאים רבבה: ונתיים בן חבליה. שהיו לו
9 שונאים הרבה משום שנקשה להרנו על
10 שהיה בונה בית המקדש כדכתיב בעזרא
11 (נתימה) דוד ואתחזק השלח וגו' לא"י היו
12 לו קנאים בעשרי דכתיב (שם ו) רבים
13 ביהודה ולא שבוטחו על דוד רבים
14 לשכניה בן ארץ שהיו מבוזין אותו. כקדושין
15 (דף ע"ב פ"ג) שחזק אמרין קרא ולדחי איתכבא:
16 לומר שבערשעם מלואין קרא בעירייה: היה
17 שונה המשים והמשה פנים בתורת כתיים.
18 ספר ויקרא היה מחדש בו כל שנה ושנה
19 ודרשו מפלפול: לא חיי'. לא היו לעולם
20 הגאם עם הדריקים ואין נודעין מימי בגדיהם
21 ודוקא קאמר מלכי ישראל אבל שלמה
22 הדריקה מביט דוד אתו ואף על גב דכתיב
23 ביהו עשרת חיי דוד תלית: אחו ואחיה.
24 ממלכי יהודה וקם קיס שהיו רשעים ואמון
25 והדריקים לא חשב אף על גב דהיה רשעים
26 מאד בדלוקין בהנחין קיס לדוד דחיי: הוה
27 חבול. שהיו הדריקים כבובד המשאוי
28 כמ"ד שחרת ישיעה. ואהא קאמר קרא מלא
29 את ירושלים מה לפה ששמו של צדיק
30 שקולה כמו שמלאת את ירושלים חללים.
31 בתוב. (ממלכים) ודוד ב' וגו' ושם את פסל
32 הסמל אשר עשה בבית האלהים: וכתוב
33 והעמיד את המשרה והפסילים ביה' (שם)
34 ולכבודם עשה. אמרשח לאותו דמות ד'
35 מרצופים: כרי שתראה שכניה מכל צד.
36 שתכנס להלכל תראה מרצוף כנגדו ותכנס
37 מלחשטרך עליו שני רעים. שכניה דרמות
38 הפרצוף: פועל. בית המקדש: תעשה לו

1 'כי בו חשק ואפלטוהו אשנבוהו פי דע' שמו, יקראני
2 ואענתו עמו אנכי בצרה אהלצהו ואבכרהו, אורף
3 ימים אשביעהו ואראהו בישועתי. אמר רבי שמעון
4 בן לקיש, מאי דכתיב וימנע מרשעים אורם וזרע
5 רמה תשבר, מפני מה עיניו של רשעים תליות, כיון
6 שנגשו אדם רש מלפניה, נקשה רש מלמעלה. ולא
7 נכתביה כפלו? רבי יוחנן ורבי אלעזר, חד אמר, מפני
8 כבודו של דוד. וחד אמר, משום כבודו של הקמה בן
9 חבליה. תנו רבנן, ונגשה היה שכניה והמשים והמשים
10 פנים בתורת כתיים, כנגד שני מלכותה. אחאב, שמניש
11 ותמשה. ורבעם, מאה ושלשה. תניא, היה רבי מאיר
12 אומר, אבשלום אין לו חלק לעולם הבא, שצאמר
13 ויבו את אבשלום וימיתוהו, ויפיהו בעולם הזה,
14 וימיתוהו לעולם הבא. תניא, רבי שמעון בן אלעזר
15 אומר משום רבי מאיר, אחו ואחיה וכל מלכי ישראל
16 שקבתו בתן ויעש הרע בעיניו ה', לא חיי' ולא יגיונו.
17 וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד עד אשר מלא
18 את ירושלים מה לפה לבר מהממתו אשר החמית את
19 יהודה לעשות הרע בעיניו ה'. הכא תרגימו, שהרג
20 ישעיה. במתרגמי אפרי, שיעשה פלם משאוי אף בני
21 אדם, ובכל יום יום הורג (את) פלם. כמאן אף אה
22 דאמר רבא בר בר חנה, שקולח נשמת של צדיק אחד
23 כנגד כל העולם כולו, כמאן דאמר, ישעיה הרג. כתיב
24 פסל, וכתוב פסילים, אמר רבי יוחנן, בתחלה עשה
25 לו פרצוף אחר, ולכסוף עשה לו ארבעה פרצופים,
26 כדי שתראה שכניה ותכנסם. אחו העמרוד בעליה
27 שצאמר ואת המהבחות אשר על הגג עלית אחו' וגו'.

39 מסכה צרה. כאשה שנעשת צרה לחברתה: חקלה שפמיה קורי עכביש שנטל
40 עבודה מכל וכל עד שארנו עכביש קוריון ע"ה המובה: דיתרי. נעשה לו ביהות
41 ממקום יציאת משם. מקום שאדם יוצא ממנו שבע הוא ממנו ואינו מתארח
42 להנאת אותו מקום: קמאי' לא ידעו לארצו. מלכים ארשונים שלפניו לא היו
43 יודעים להכניע המוקם כמו שהיו חזק
44 ואמר רבנן אמר רבי ציריבין אלא לאו שמואד
45 לנו השמש בא ויטול אורה: שאנו משתמשין
46 בה שמואד ביותה: אמרו לו. בני דורו וחלא
47 כסף רבו דבני דורו דריקים ודורו כדאמון
48 וסתכל בדורו של יהויקים ונתקרה דעתה
49 מפני מה לא מנו את יהויקים. בהדי הנך
50 שאין להם חלק לעולם הבא: משום דכתיב
51 ויתר יהויקים. במתניה משום דכתיב
52 היה רשע כזה לא מתאוה: שם עבודה ויה
53 על גופו. מתוך שהיה ארוך היה שם שמים.
54 בשום חוקים כבלים לא שבעתי. מימא
55 לא מנו את יהויקים: בהדיושות שמעתי. מפני
56 מה לא מנו מיכה בהדי ארבעה הידות
57 דמתניתין: פתו מצויה לעוברי דרכים. שהיו
58 כל העולם מתארחין אצלו ברכבים (במקרא)
59 כל העובר ושם אל הלויים זה מזה: וזה פסלו
60 של מיכה. שככתוב משנה את השם ושלפניו
61 על גילו להחלות ארוננו על יוסף בא מיכה
62 ונעלו וכתבבו ארוננו והיינו דכתיב יוסף בא ערה
63 כשהנביא הקדוש ברוך הוא לישראל יעב
64 מיכה עמדה שבידו השם לעשות העגל ל'
65 מיכה עשה פסל והביאו עמו כשכבדו
66 ישראל הים: ג'ב. מקומו של מיכה בגבר היה
67 פסלו של מיכה קבוע ובשילה היה המושב:
68 לדחפו. למיכה: ועל דבר זה. על פסלו של
69 מיכה שלא מיתו ישראל בידו נעשו אנשי
70 פילוסו בגבעה שפנלו ביד בנימין הרגו מרם
71 ארבעים אף לנימה. אביהם שמאכילין
72 אורחיים: שתי מישפוחת. עמון מוואב שלפ
73 שלא קדמו ישראל בלחם ובמים נבתי שלא
74 יבאו בקהל: מעלמלת עינים מן הרשעים.
75 מעלמלת מעיני המוקם על אחיביש ברשע
76 לשלם לו כדרכו הידעה אלא עושה באילו
77 אברו ראה במעשהו:

28 מנשה העמירוד בחיכל, שצאמר וישם את פסל האשרה אשר עשה בבית אשר אמר ה' אל דוד
29 ואל שלמה [בגו] בבית הזה ויבירשלים אשר בחרתי: מכל שבמי ישראל אישים את שמי לעולם'. אמון הכניסו לבית קדשי התקדשים,
30 שצאמר 'כי קצר המצנע מהשתרע והמסכה צרה כהתכנס'. מאי 'פי קצר המצנע מהשתרע', אמר רבי שמואל בר נחמני, אמר רבי יוחנן,
31 [קרא] קצר המצנע זה מלחשטרך עליו שני רעים כאחד. מאי 'המסכה צרה' וגו', אמר רבי שמואל בר נחמני, רבי יוחנן ב' הוה מטי' להאי
32 תורה. הוה קא בכי. מי שקבת בו פונם כנד מן הים, תעשה לו מסכה צרה. [אמון כפול את התורה] והתם את התורה, שצאמר 'צור
33 הענייה תחום תורה בלמודי'. מנשה קדר את האפוחות, והרם את המובנה. [אמון שרף את התורה] ותקילן שמכמות על גבי המובנה.
34 אחו התייה את הרעה. מנשה בא על אחותו. אמון בא על אמו, שצאמר 'פי הוא אמון הרבה אשמה'. רבי יוחנן ורבי אלעזר, חד אמר,
35 ששרף את התורה. וחד אמר, ששא על אמו. אמרה לו אמו, כלום יש לך הנאה ממקום שצאמך ממונו. אמר לה, כלום אני עושה אלא
36 לתכעים את בוראי. פי אחא יהויקים, אמר קמאי' לא ידעו לארגוזי. כלום אני צריכין אלא לאורו, יש לנו ויב פרויים שאנו משתמשין
37 בו, ויטול אורו. אמרו לו, והלא כסף וזהב שלו הוא, שצאמר 'לי תפסק ולי הזהב נאם ה' צבאות'. אמר להם, כבר נתנו לנו, שצאמר
38 'השמים שמם לה' והארץ נתן לבני האדם'. אמר ליה רבא לרבה בר מרי, מפני מה לא מנו את יהויקים, משום דכתיב ביה 'ותר
39 דברי יהויקים ותועבותיו אשר עשה והנמצא עליו. מאי 'והנמצא עליו', רבי יוחנן ורבי אלעזר, חד אמר, שהקם שם עבודת פוכבים
40 על אמתו. וחד אמר, שהקם שם שמים על אמתו. אמר ליה, במלכים לא שמעתי, בהדיושות שמעתי. מפני מה לא מנו את מיכה,
41 מפני שפתו מצויה לעוברי דרכים, שצאמר 'כל העובר ושם אל הלויים'. ועבר בים צרה ויחפה בים גלים, אמר רבי יוחנן, זה פסלו של
42 מיכה. תניא, רבי נתן אומר, מנרב לישליה, שלשה מילין, והיה עשן המערכה ועשן פסל מיכה מתערבין זה בזה, כקשו מלאכי השרת
43 לדחפו. אמר להן הקדוש ברוך הוא, הניחו לו, שפתו מצויה לעוברי דרכים, ועל דבר זה נעשו אנשי פלגש נבנקה'. אמר להן הקדוש
44 ברוך הוא, ככבודי לא אחרתם. אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן קסקא, ודולה לנימה שררזיחיה
45 שתי משפחות מישראל, שצאמר 'על דבר אשר לא קדמו אהכם בלחם ובמים'. ורבי יוחנן דרביה אמר, מרתקת את התקדושים
46 ומתקבת את הרחוקים, ומעלמת עינים מן הרשעים, ומשנה שכניה על גביא תבעל, ושנתה עולה דרון. מרתקת את התקדושים

כלי הפך אור על ראשו כדי שלא יכירו שיעיה שהיה מתבייש ומנמנו: אישיו. כן
אמרו: חזקיהו. אבי מנשה וברא מוכח אבא וכו'. אישך מוכח אמון אבוי ולא
חזקה מנשה בנו דכתיב אין מידי מציל ודרשין ליה בהגדה אין אברהם מציל וכו':
השתא דאתית להכי. דברא מוכח לאבא: אחי נמי. לא תימא דכתיבנו ולאפתון

אלא מפני כבודו של חזקיהו לא מנחה:
פניו מה לא מנו אף חזקיהו. באותן שאל
לחם חלק ולעזוב: משום דר' חייא בר
אבוי. שתכפר על שלא ניתן לקבורה וכל
גיה מפני מה לא מנו לא בעי אלא מתוך דהו
רשעים גמורים כדחשיבנא להו לעיל אחו
חזם את התורה וכו': וזאת ועוד כו'. נקמה
נגשית בה כבר ועד אחרת תשעה בהו:
פירא. כך שמו: פירא. כתיב בשלל הטוב
מה אור. בשביל חזקה ושישבי אתו עצמו
דאמא הטוב בעיניו עשיתו גרם לו שאמר
מה את כי אעלה בת ה' ששאל את
מקדשיה שבעיר גורת עבדה: אכלו
נבנים על שולתו. אחזם ששלל לו מורדך
בלאזן פסירם ומנחה על דים: ומשמש עליה.
כגון חזקה דאמרין לקמן אשתו השקחה
עליהם: גורם גלות. דכתיב וישמה עליהם
חזקיהו ויראם את (כל) בית נבחה וכתיב
בתיבה ומבניך אשר יצאו ממך יקחו והיו
חריסים בדיכיל מלך בבל: אשתו השקחה
עליהם. היא עצמה מוזנת להם הייתי בית
נבחה לשון מנכה על שני צלע שנפתחה בין
האדם ושמנו נברא אשה: בית גיורי. הכי
מתרגמינן בית גיוריה ומנחם פתר במחברתו
לשון סממנים כמו (בראשית לא) נבאת וצרי
ולת: זין אוכל זין. כגון פרולא דשילט
פפרולא: איבה. ל"ו בגימטריא: ל"ו ברירות.
בברירות (דף ב.) חשב: ליהו ליקו בא"ב. שכל
מגילת איבה סודיא אפלא ביחא: כפח
בדי. שחושבן ויחידים ויחידים מתאראן לאן
הגים ולא מן חיות רעות: רבתי עם. עם
שחורבה והולך יתר משאר: עמי קמיה
לגדול. ש"ז קטן אלא מבושלו אלו מוריע
מותר ש"ז גדול וכן רחם על טענה איה
קולטת מחר כשל גדולתה לפיכך משיאין
גדולה לקטן כן בלתיאור דיע מובטל
קולט מחר וקטנה בלתיאור דיע שיחא שבת
ורע קולט מחר ולא טענה לקטן ששוהין
להוליד ולא קטן וקטנה ממש אלא שועמדין
על פקוד וראויים להוליד מכהו אן ורע
שלחם מבוטל כל כו'.

אמר, וגולגלתו היא, דכתיב ביה (קבורה) תמוז
יקבר סחוב ותשלך וגו'. אמר, מילכא הוא. ולא אישך לולולי ביה. ברכה בישרא. ואותבה כסיפתא. חזיקא דביתיהו, סכרא, הא
דאיתחא קמיתא תרה. דהא לא קא מנשי לה. ישרא מנירא וקלתה, היינו דכתיב 'זאת ועוד אחרת'. תניא. אמר רבי שמעון בן
אלעזר, בשביל 'הטוב בעיניך עשיתי'. 'מה אור', בשביל 'מה אור', נכרים אכלו על שולחנה, בשביל שנכרים אכלו על שולחנה
גרם גלות לבניו. מסייע ליה לחזקה, דאמר חזקיה, כל המזון עובד מוכבים לתוך ביתו ומשמש עליו, גורם גלות לבניו, שצאמר
וינבנך אשר יצאו ממך (אשר תוליד) יקחו והיו חריסים בדיכיל מלך בבל. וישמח עליהם חזקיה ויראם את בית נבחה את
הכסף ואת הזהב ואת הכשמים ואת השמן הטוב וגו'. אמר רב, מאי 'בית נבחה', אשתו השקחה עליהם. ושמאל אמר, בית
גניו הראה להם. ורבי יוחנן אמר, זון אוכל זון. הראה להן 'איכה יטבח בך', אמר רבא. אמר רבי יוחנן, מפני מה ליקו ישראל
ב'איבה', מפני שעברו על שלשים נפש פרותות שבתורה. אמר רבי יוחנן, מפני מה ליקו בא"ף ב'ית', מפני שעברו על התורה
שניתנה בא"ף ב'ית'. 'ישבה בך', אמר רבא, אמר רבי יוחנן, אמר תפרוש ברוך הוא, אני אמרתיו וישפן ישראל פטח בך עין
עקב אל ארץ דגן ותירוש אף שמיו וערפו מל' עכשיו, יהיה בך משאבים. 'העיר רבתי עם', אמר רבא, אמר רבי יוחנן, שהיו
משיאין קטנה לגדול, וגדלה לקטן, כפי שהיו להם גנים רבתי. 'היתה פאמנה', אמר רב יהודה, אמר רב, 'פאמנה' רבי אלקנה
מפניו, אלא פאשה שהלך מעלה למדינת תימן, ורענו לחלוף אליה. 'רבתי בגוים שרתי בפגרותיה', אמר רבא, אמר רבי יוחנן, כל
מקום שכן חולקי, נגשין שרים לארזניהו. מנו ברענו, מעשה בשני בני אדם שגשבו בטר הפרמלו, ורהו שבא מתלך אחריהם,

עמו ומואב. קרובין ישראיל שבאו מלוט בן אחי אברהם ורחקו המקום שלא יבאו
בקול ל"א קרובין ממש ליכא למימר דהא מרין מבני טעורה היו בני אברהם
וקרובים היו בני מרין לישראל יותר מעמוך ומואב שהם בני אברהם אלא עמוך
הוא שכןם וקרובים היו לארץ ישראל ומרין רחוקים להם והיו יושבו בבלשת

מזמון ומואב. ומקרכת את הרחוקים, מותרו, דאמר
רבי יוחנן, בשכר קראו לו ויאלץ לחם, וכו בני בניו
וישבו בלשבת הגיות, שצאמר 'ומישפחות' סופרים
וישבי יעצב תרעתיים שמעתיים סוכתיים הנהו הקנינים
הפאים מחמת אבי בית רכב, וכתוב התם 'בני
קוני חותן משה עלו מעיר התמרים את בני יהודה
מדבר יהודה אשר בגב ערד ויך וישב את העם'.
ומגלמות עינים מן הרשעים, ממיכה. ומשרה שקניה
על נבאי הפעל, מחברו של ערו הנביא, דכתיב
יהי הם וישביים אל השלחן והיו דבר ה' אל הנביא
אשר ישביו. ושנתה עולה וזון, דאמר רב יהודה,
אמר רב, אלמלי הלוחו והותנו לדוד שתי פכרות
לחם, לא נהרנה נוב עיר הפהנים, ולא נטרד דואג
הארזמי ולא נהרג שאול ושלשת בניו. ומפני מה
לא מנו את אחי, אמר רבי ירמיה בר אבא, מפני
שמוטל בן שני צדיקים, בין יתם לחזקיהו. רב יוסף
אמר, מפני שתיה לו בלשת פנים מישעיהו, שצאמר
ויאמר ה' אל ישעיהו צא נא לקראת אחי אהה
ויאמר ישוב בך אל קצה העלת תברכה העליונה
אל מסלת שדה כובס. מאי 'כובס', אוכלא דאמר,
דכבישניהו לאפיה חלקו. ואיכא דאמר, אוכלא דאמר,
סחף ארשיה וילף. מפני מה לא מנו את אמונ,
מפני כבודו של אישעיהו. מפני מה לא נקמי, מפני
כבודו של חזקיהו. קרא מנפי אבא, אבא לא מנפי
ברא, דכתיב 'ואין מידי מציל', אין אברהם מציל את
ישמעאל, אין יצחק מציל את עשו. השתא דאתית
להכי, אחי נמי לא אויבני, משום כבודו של חזקיהו.
ומפני מה לא מנו את חזקיהו, משום דרבי חייא
ברבי אבדיה, דאמר רבי חייא ברבי אבדיה, פתיב על
גולגלתו [של] חזקיהו, 'זאת ועוד אחרת'. ויגנו דרבי
פירדא, אשבה וגולגלתא דהוה קא שריא בשערי
ירושלים, וכתוב בה 'זאת ועוד אחרת'. קבורה, ושלא

איקברא. ולא איקברא. אמר, וגולגלתו היא, דכתיב ביה (קבורה) תמוז
יקבר סחוב ותשלך וגו'. אמר, מילכא הוא. ולא אישך לולולי ביה. ברכה בישרא. ואותבה כסיפתא. חזיקא דביתיהו, סכרא, הא
דאיתחא קמיתא תרה. דהא לא קא מנשי לה. ישרא מנירא וקלתה, היינו דכתיב 'זאת ועוד אחרת'. תניא. אמר רבי שמעון בן
אלעזר, בשביל 'הטוב בעיניך עשיתי'. 'מה אור', בשביל 'מה אור', נכרים אכלו על שולחנה, בשביל שנכרים אכלו על שולחנה
גרם גלות לבניו. מסייע ליה לחזקה, דאמר חזקיה, כל המזון עובד מוכבים לתוך ביתו ומשמש עליו, גורם גלות לבניו, שצאמר
וינבנך אשר יצאו ממך (אשר תוליד) יקחו והיו חריסים בדיכיל מלך בבל. וישמח עליהם חזקיה ויראם את בית נבחה את
הכסף ואת הזהב ואת הכשמים ואת השמן הטוב וגו'. אמר רב, מאי 'בית נבחה', אשתו השקחה עליהם. ושמאל אמר, בית
גניו הראה להם. ורבי יוחנן אמר, זון אוכל זון. הראה להן 'איכה יטבח בך', אמר רבא. אמר רבי יוחנן, מפני מה ליקו ישראל
ב'איבה', מפני שעברו על שלשים נפש פרותות שבתורה. אמר רבי יוחנן, מפני מה ליקו בא"ף ב'ית', מפני שעברו על התורה
שניתנה בא"ף ב'ית'. 'ישבה בך', אמר רבא, אמר רבי יוחנן, אמר תפרוש ברוך הוא, אני אמרתיו וישפן ישראל פטח בך עין
עקב אל ארץ דגן ותירוש אף שמיו וערפו מל' עכשיו, יהיה בך משאבים. 'העיר רבתי עם', אמר רבא, אמר רבי יוחנן, שהיו
משיאין קטנה לגדול, וגדלה לקטן, כפי שהיו להם גנים רבתי. 'היתה פאמנה', אמר רב יהודה, אמר רב, 'פאמנה' רבי אלקנה
מפניו, אלא פאשה שהלך מעלה למדינת תימן, ורענו לחלוף אליה. 'רבתי בגוים שרתי בפגרותיה', אמר רבא, אמר רבי יוחנן, כל
מקום שכן חולקי, נגשין שרים לארזניהו. מנו ברענו, מעשה בשני בני אדם שגשבו בטר הפרמלו, ורהו שבא מתלך אחריהם,

סנהדרין. חלק – פרק אחד עשר דף קד עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רש"י

אחד. מן הנשבים לחבר: נגלו. זו שמוחלבת לפנינו סומא וכו'; ומצד שרואה. שאינה
 אוכלת פנימים מצד ימין ופנימים מצד שמאל כבהמה הוראה שאוכלת מכאן ומכאן
 אלא מצד שרואה אכולת: יין מפתחה ושוקע. בקרקע ורואין אנו בין רגלנו הטיפין
 שנבלו שבעברה הגלגול במקום זה מצד אחד שוקעין ומצד אחר הטיפין של שמן
 שצופה: נפנה למצד אחד. שכן דרך ישראל
 לחיותו צנוע: דרך. השבאי דרך הגמל
 והמנוגד: ומצא כדבריהם ואמרו אותם יהודים
 על אותו שבאי ארניהם שהוא בן קלסתר
 מלך שאשקיך בלעז' שהיה דיוקנו רומה
 למנמת פניו של אותו קלסתר של מלך
 שכונת הוליה: על עסקי לילה. לפי שבכו
 אותו לילה בבית חנם. קולו נשמע יותר
 מביט. כדאמרין בעלמא (וימא דה) ופני
 מה איה הקול נשמע ביום כבלילה מפני לגלג
 החמה המנסיך בריקע דהיינו דרכיה כחם תבה
 בלילה כל שעתא קולה נשמע ותרוממו על
 ואף על פי כן אין מנחם לה: כוכבים ומולות
 כוכבים. שנבמרו חרמיס עליה כוכב כנגדו.
 מותר שנשמע בהדיא מרוב לבו של אדם
 השומע על לבבות עמו: ריבי עיניו. שער
 שבבבת העין היה נופל וכפפל על העין מרוב
 דמעות: יאה. קונו קנה מורמגן אילני על
 בעל נעושה. שבוכה מרד מוציאה דמעות: על
 לחיה. לשון לחות וערתה כגון לח ויבש: כמאן
 לקובלמא מן התורה. שכאדם מוריע צערו
 לאחר צריך שיאמר לו את תבא ואת כך כעמי
 בשבא אלי כי קשה הוא לשמוע שפעמים
 חוזרת עליו והמקפיד על כך אין בו משום
 ניוש. ל"א לקובלמא כישש לו צרה ויודעה
 לרובם כובלמא עקש ל"א נגד מורמגן
 קבל כולמא שנתמר לחברו לא כנגדן אני
 אומר: וידנה. ושקף אותה הייתי עשאוני
 כעוביר דת שדניו באש כסודם: לא אליכם.
 נביא היה מתנודד על החורבן כאילו באה
 עליו צרה ומהפכה לאחרים ואומר להם
 ישראל לא תהא לכם צרה כוונתו מרדו ל'
 נביא היה מתנודד כנגד בני משה וא' כנגד י'
 השמיים של אלה הגוים ונבוכדנצר: לשון
 שבריה כמו (במדבר כד) וירד מיעקב באדם
 עניו. למחר, הכירו בו תלמידיו, והוציאוהו משוכנתו. י' והמקשה על ליהוה, אמר רבא, אמר
 רבי יוחנן, פאשה בשבוכה על בעל נעוניה, שנאמר אלי פתולה חגורת שק על בעל נעוניה. י' והיו צרה ראש', אמר רבא, אמר רבי
 יוחנן, דל המיצר לישראל נעשה ראש', שנאמר 'כי לא מנע ראש' אמר רבי יוחנן, שכל המפנין לישראל, אנו עיר. ו' אצל אליכם של עוברי דרך, אמר
 רבא, אמר רבי יוחנן, מפיאן לקובלמא מן התורה. 'כל עוברי דרך, אמר רב מערב, אמר רב, עשאוני מעוברי על דת, דלאו בסידי פתוח
 כתיב 'וה' המטייל על סדום, ואילו בירושלים כתיב 'ממרום שלה אש בעצמותי וידדנה' וגו'. וכתוב 'ויגדל עון בת עמי מחפזת סדום',
 וכי משוא פנים יש פדבר. אמר רבא, אמר רבי יוחנן, מדה ויתרה היתה בירושלים, שלא היתה כסדום. דלאו כסדום כתיב 'הנה זה
 היה עון סדום אחותך גאון שבעת לחם יד עני ואביון לא החזיקה' וגו'. ואילו בירושלים כתיב 'די נשים רחמניות בשלוי ילדיהן. ס'קה
 כל אביהו ה' בקרבי', פארם שאומר לחברו 'ופסלמא מטבע וז'. 'פצו עלדך פיהם, אמר רבא, אמר רבי יוחנן, בשביל מה הקדים פ'א
 לעני', בשביל מרגלים שאמרו בפיהם, מה שלא ראו בעיניהם. 'אוכלי עמי אכלו לחם ה' לא קראו, אמר רבא, אמר רבי יוחנן, כל
 האוכל מלתמן של ישראל, טועם טעם לחם, ושאינו אוכל מלתמן של ישראל, אינו טועם טעם לחם. 'לא קראו, רב אמר, אלו הידינין.
 השמואל אמר, אלו מלמדו תינוקות. מי מנא? אמר רב אשי, אנשי קנסת הגדולה מנאום. אמר רב יהודה, אמר רב, בקשו עוד למנות
 אהר, פאה דמות דיוקנו של אביו, ונשטחה לפניכם, ולא השיגוהו עליה. באה אש מן השמים, ולחכה אש כפסלליהם, ולא השיגוהו
 עליה. יצאה בת קול ואמרה להם 'היות איש מהו במלאכתו לפני מלכים ויתצב על יתצב לפני המלכים לפני שהקדים ביתו לביתו,
 ויהי עזר, אלא שפיתו נהג בשבע שנים, וביתו נהג בשלש עשרה שנה, לפני מלכים ויתצב (כל יתצב) לפני השופטים' ואלו השיגוהו
 עליה. יצאה בת קול ואמרה 'המקפץ ושלמנה' מי מאסם בי אמה תתרו ולא אני' וגו'. דורשי רשומות היו אומרים, בולן בלא עלולם
 הוא. שנאמר 'לי גלעד עז מנשה ואפרים מעוז ראש יהודה מחוקקו מואב סיר רהצ' על איום אשילוך יגלעו עליו פלשת התנועעו'. לי
 גלעד, זה אחאב שגפל ברמות גלעד. 'מנשה, כמשמעו. 'אפרים מעוז ראש', זה ירבעם דקאתי אפרים. 'יהודה מחוקק', זה אחיתופל

המושל בחברו להלקותו ולשברו. הכי רשיתן יגדל עון בת עמי מחפזת סדום וכי
 משוא פנים יש בדבר. והוא לישראל רעים יותר מסדום למה לא נהפכו כסדום לשון
 אחר וכי משוא פנים יש בדבר דהתם כתיב וה' המטייל הוא בעצמו והכא כתיב שלח
 על ידי שליח מרה יתירה לפיכח. כדירושלים כתיב ידי נשים רחמניות בשלוי ילדיהן
 והו לברות לנו שהיתה מומנת בהרחה
 ואוכלת בנה אלמא רחמניתה היו ואילו כסדום
 כתיב די עני ואביון לא החזיקה והדהו לא כפרה
 פניהם שלא נהפכו לשון אחר מדה יתירה
 פורענית גדולה היתה בירושלים שילדיהם
 היו אוכלת זו עם זו דכתיב היו לברות לנו
 ואילו כסדום כתיב גאון שבעת לחם שלא
 טעמו טעם עוני אלא למדת גדול פורענית
 ירושלים מפורענות סדום והיו משוא
 פנים בדבר. פלה. לשון מסלה כלומר שלא
 האבירים פסלם הקדיה וישאם פסולים
 וכבשוהו כמסלה זו והיינו דמאס למעט
 שנפסל ואין לו תקנה. מפני מה הקדים פ'א
 לעני'. ברוב האפלא ביתא שבאיתיה מפני
 מרגלים. שהקדימו מאמר פיהם עד לא ראו
 בעין: מוכיץ מוכיץ לחם. שהותחם מצאים
 טעמם בלחמם של ישראל שהתא הוא לחם
 שגולתן אותו: אלו הידינין. עמי משוא
 שבכיל ועורוהו היה עמי משוא
 אביה: מלמדו תינוקות. עושין מלאכתן
 רמה: פי מנאן. להך מלכים ההיסות דקתי
 במתני אין להם חלק עוד אחר. שלמה
 וירקני. של דוד אביו כהשתח נפטרם שלא
 למנותו מנחה: כל יתצב לפני השופטים.
 ביהוים: לפני מלכים ויתצב. כגון עין ולא חלק
 השופטים: הפענץ שלמנה. וכי עליכם שלום
 שתלמינו נעשו לאדם שאתם מנאסין בו
 בשלמה לומר שאין לו חלק לעולם הבא: כי
 אתה תבחר ולא אני. וכי בהרחה בכס תלויה
 ולא כי לומר מי שיש לו חלק אמן לו חלק
 הלא בי הדבר תלוי: דורשי רשומות. דורשי
 פסוקים כדכתיב (ויקרא י) את השרשם כתב
 אמת על אוזניהם ש'לכולם על חלק
 אפילו למנשה וירבעם ולאחאב: לי גלעד
 עשה. עלי לטובל ענש כדו שהו הם זוכים:
 מנשה כמשמעו. מנשה כן חוקיה:
 דקא

עניו. למחר, הכירו בו תלמידיו, והוציאוהו משוכנתו. י' והמקשה על ליהוה, אמר רבא, אמר
 רבי יוחנן, פאשה בשבוכה על בעל נעוניה, שנאמר אלי פתולה חגורת שק על בעל נעוניה. י' והיו צרה ראש', אמר רבא, אמר רבי
 יוחנן, דל המיצר לישראל נעשה ראש', שנאמר 'כי לא מנע ראש' אמר רבי יוחנן, שכל המפנין לישראל, אנו עיר. ו' אצל אליכם של עוברי דרך, אמר
 רבא, אמר רבי יוחנן, מפיאן לקובלמא מן התורה. 'כל עוברי דרך, אמר רב מערב, אמר רב, עשאוני מעוברי על דת, דלאו בסידי פתוח
 כתיב 'וה' המטייל על סדום, ואילו בירושלים כתיב 'ממרום שלה אש בעצמותי וידדנה' וגו'. וכתוב 'ויגדל עון בת עמי מחפזת סדום',
 וכי משוא פנים יש פדבר. אמר רבא, אמר רבי יוחנן, מדה ויתרה היתה בירושלים, שלא היתה כסדום. דלאו כסדום כתיב 'הנה זה
 היה עון סדום אחותך גאון שבעת לחם יד עני ואביון לא החזיקה' וגו'. ואילו בירושלים כתיב 'די נשים רחמניות בשלוי ילדיהן. ס'קה
 כל אביהו ה' בקרבי', פארם שאומר לחברו 'ופסלמא מטבע וז'. 'פצו עלדך פיהם, אמר רבא, אמר רבי יוחנן, בשביל מה הקדים פ'א
 לעני', בשביל מרגלים שאמרו בפיהם, מה שלא ראו בעיניהם. 'אוכלי עמי אכלו לחם ה' לא קראו, אמר רבא, אמר רבי יוחנן, כל
 האוכל מלתמן של ישראל, טועם טעם לחם, ושאינו אוכל מלתמן של ישראל, אינו טועם טעם לחם. 'לא קראו, רב אמר, אלו הידינין.
 השמואל אמר, אלו מלמדו תינוקות. מי מנא? אמר רב אשי, אנשי קנסת הגדולה מנאום. אמר רב יהודה, אמר רב, בקשו עוד למנות
 אהר, פאה דמות דיוקנו של אביו, ונשטחה לפניכם, ולא השיגוהו עליה. באה אש מן השמים, ולחכה אש כפסלליהם, ולא השיגוהו
 עליה. יצאה בת קול ואמרה להם 'היות איש מהו במלאכתו לפני מלכים ויתצב על יתצב לפני המלכים לפני שהקדים ביתו לביתו,
 ויהי עזר, אלא שפיתו נהג בשבע שנים, וביתו נהג בשלש עשרה שנה, לפני מלכים ויתצב (כל יתצב) לפני השופטים' ואלו השיגוהו
 עליה. יצאה בת קול ואמרה 'המקפץ ושלמנה' מי מאסם בי אמה תתרו ולא אני' וגו'. דורשי רשומות היו אומרים, בולן בלא עלולם
 הוא. שנאמר 'לי גלעד עז מנשה ואפרים מעוז ראש יהודה מחוקקו מואב סיר רהצ' על איום אשילוך יגלעו עליו פלשת התנועעו'. לי
 גלעד, זה אחאב שגפל ברמות גלעד. 'מנשה, כמשמעו. 'אפרים מעוז ראש', זה ירבעם דקאתי אפרים. 'יהודה מחוקק', זה אחיתופל

סנהדרין. חלק – פרק אחד עשר דף קה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קפפה רש"י

40 בעור. משמע בעור בנו של בלעם היה; בנו הוא. לבלעם נבניאית שבלעם גדול
 מאביו היה נבניאית; אתה שאר נשים אתו. כלומר מוקד חשיב נגד דמותיך
 41 דבלעם שדיה גוי בהדי הדיוטות וקאמר דאין לו חלק מכלל דשאר גוים של להם
 42 חלק; מתניתין מני וכו', א"ל ר' יהושע אלו נאמר ישונו בשאלה ככלל
 43 הירושם שבמדבר דקראמת חשעא דרמיתו כל
 44 גוים שמעו אלהים לא משמע אלא אותן
 45 השוכנים אלה כגון בלעם ושמונתו אבל
 46 אחריו אתו כדאמרין ברש פרקין (דף קא):
 47 ורעו רזי ענאבם ובני נכר אברכים לעולם
 48 הבא: מאי ניהו כל גוים שכחי אלהים.
 49 דמשום הכי בורר הקב"ה הרשעים שבדם
 50 ונתן אותם בגיהנום ואין להם חלק לעתיד
 51 אבל רזי רשעים של חלק וקאמר וואף אותו רשע
 52 נתן סימן בעצמו. שאין לו חלק לעתיד
 53 תמות נפש מות ישרים. אם ימות מיתת
 54 עצמו תמות אחריתו כדאמר ר' דודאי וכו' של חלק
 55 עמהם: ואם לאו. דלא ימות אלא יהרג ודני
 56 הולך לעמי לניהומו. לא היה להם שלום
 57 דכתיב הכמה את מרן בשרה מואב: חזובין.
 58 כעסות אבות שבעים פניו עזובין.
 59 כרבושתא. חולדה. כרבושתא ושונרא. אן
 60 יש שלום מעולם: בישי דאר. מול רזי כלום
 61 יש אב ששנא את בניו. שחודא כבס אשמר
 62 לו הקב"ה קלל את בניו וקאמר בלעם לינו
 63 פה והלילה: חוצפא אפילו בלפי שימא
 64 מתני. דאנוי ליה מה שהחציץ פניו לומר
 65 לשלחו בלוק כלו פה שאמר לו הקב"ה
 66 בתחלה לא חלק וחדר אמר לה. מלבוהא
 67 בלא תנא. כלומר שררה גדולה ואינו חסר
 68 אלא בתר מלכות: אבכי חיום דר' ופסוח
 69 מלך והאגשים האלה קאמר מני. כלומר
 70 איני גדול מהם אלא משחת מלכותי שפי.
 71 בניו חולקין קד (נד) בוקא דאמטא דרש
 72 מדוכתי: שפיון. משמעו שתי: שתיים
 73 העין. שתיים פתוח כמו שתומנו ניכר כלומר
 74 עינו אתת פתוחה מכלל האדמות שתומה
 75 הדכי נמי מתרגמין דרשפי חיי את דמדרשי
 76 שתום כמו שתום אלא מילתא היא: קוסם
 77 באפסו. כגון מעלה בכורה.
 78 כרע

1 דקא אתי מיהודה. דקאמר לו רוד ואתה אנש כרביי אלופי ומיודעי שדיה קורא
 2 לאתחפל מיודעי קרובי שדו משפט יהודה כהוד: מואב סיר רחצי. ורד דקא
 3 אתי ממואב: סיר רחצי. גחוי ססר ובצטרע על עסקי רחיצה: על ארום אשליך נעלי.
 4 אנעיל אותם כגן עדן: אם ירד שהינ את הפלשתי. ורעע לפנך על אשתה
 5 נותן חלק לדואג ואחתופל לעוהבי סו
 6 אתה עשה להפסי דרענו שדו חיו שמואן
 7 אותה אבד להם. עליו לפיכך ולעשותן ריעים
 8 והאובים זה לזה היינו התרועעי לשון
 9 ריעותו ושמאל אבד מרן תשובה נצחת
 10 כהג' ובאח עשרה בני אדם וכו': עבר
 11 שפכו רבנו ורשנו מעליו של לו עלינו כלום:
 12 לא דכתיב ורד עבד נבוכדנצר עבד.
 13 שקראו לאתו עבד עבד כמו שקראו לרוד
 14 דכתיב עבד ירמיה (גמ) הנני שולח אל התי
 15 את נבוכדנצר עבדך לא מפני שדומה לו ולו
 16 אלא גלוי דרודו לפני מי שאמר יהיה העולם
 17 ששתיך ישראל לומר כבר מטרנו הקב"ה
 18 נבוכדנצר לפיך הקדים הקב"ה וקרא
 19 עבדו נבוכדנצר כדי לחזור ללן תשובה
 20 עבד למי נכסים למי. כלומר נבוכדנצר
 21 עבד הוא וכל מה שקנה לו הוא ריעין לא
 22 יאנאם ממשותיו והעולם על הדיכס היה לא
 23 תהיה. כל מה שאנאם בבוריה לא יהיה: כל
 24 כי האי ריתחא. מן יתו ויבא לנו הדיכס
 25 כדומה שפכה אמלוק עליכם שיגאלנו בעל
 26 כרתו ופמלך עלינו: א"ר אבא בר כהנא
 27 היינו תשובה נצחת דאמרו ליה אלהים וירנו
 28 שאנן אנן יבולין לטר אותה בלא עם שאן
 29 לו חלק עם עמ: שבלל עב. שבלל שימיר
 30 בעתה שרשתיא לבלל כרבעין למימר
 31 לקמן והפלי מהם כ"ד אלפיים: בכושי שבא
 32 על כעיר. שבא על אתונו כמו בהמה
 33 דמתרגמין בעיה: תנא הוא כעיר. אבוי של
 34 בלעם הוא כושו רשעתיים הוא לבן הארמי:
 35 אתת בימי עיב. שרדף אתריו ובקש לעקור
 36 הכל ואתת בימי שופטים. לאחר מיתת
 37 יתושע דכתיב (שופטים ז) וירח אף ה'
 38 כישראל ויתנם ביד כושו רשעתיים: בנו

1 דקאיתו מיהודה. 'מואב סיר רחצי', זה גחוי, שללך
 2 על עסקי רחיצה. 'על ארום אשליך נעלי', זה דואג
 3 ה'ארומו'. 'עלי פלשת התרועעי', אמרו מלאכי השתר
 4 לפני הקדוש ברוך הוא, ורבונו של עולם, אם יבא דוד
 5 שהרג את הפלשתי והוריש את בניך נת, מה אתה
 6 עושה לו. אמר להן, עלי לעשותן ריעים זה לזה. 'מדוע'
 7 שובכה העם הזה וירושלים משובה נצחת' וגו', אמר
 8 רב, תשובה נצחת השיבה מנסת ישראל לבניא, אמר
 9 להן נביא לישראל, חזרו בתשובה, אבותיכם ששטאו
 10 הדין הם. אמרו לו, וגבאיכס שלא תמא, היכן הם,
 11 שנאמר 'אבותיכם איה הם והנביאים הלעולם יחיו'.
 12 (אמר להן, אבותיכם) חזרו והודו, שנאמר אך דברי
 13 וחזקי אשר צייתו את עבדי הנביאים' וגו'. שמואל
 14 אמר, באו עשרה בני אדם וישבו לפניו, אמר חזרו
 15 בתשובה. אמרו לו, עבד שמכרו רבו, ואישע שששע
 16 בעלך, כלום יש לזה על זה כלום. אמר לו הקדוש ברוך
 17 הוא לבניא, לך אמור להן איזה ספר פירותא אמכם
 18 אשר שלחתיך או מי מנושי אשר מכרתי אתכם לו הן
 19 בעונותיכם נמכרתם ובפשעכם שלחא אמכם, והיינו
 20 דאמר רש לקיש, מאי דכתיב 'דוד קבד', נבוכדנצר
 21 עבדי, גלוי ורודע לפני מי שאמר יהיה העולם, ששתיך
 22 ישראל לומר קד, לפיכך הקדים הקדוש ברוך הוא
 23 וקראו 'עבדו', עבד ששפתי נכסים, עבד למי, נכסים למי.
 24 'העוקלה על רחוקם היו לא תהיה אשר אתם אומרים
 25 יהיה כגוים כמשפחות הארצות אשר עין ואבן, חי
 26 אני נאם ה' אלהים אם לא ביד חזקה ובזרוע נמויה
 27 ובחמייה שפוכה אמלוד עליכם'. אמר רב נחמן, כל
 28 כי האי ריתחא. לריתח רחמנא עלן, ולפרוקין, ו'יסרו

29 למשפט אלקויו ורצו', אמר רבה בר בר חנה, אמר רב
 30 יסרו יצריכם, אמרו לו, אלקויו יורנו: ארבעה הדיוטות בלעם ודואג ואחתופל גחוי: 'בלעם', 'בלא עם', דבר אחר, 'בלעם'
 31 'שבלעם', 'גן בעור', 'שבא על בעיר'. תנא, יבא בעור', 'בעור', 'שבא על בעיר'. 'במשן רשעתיים',
 32 'עבד שתי רשעתיים קישראל, אתה בימי עקב, ואתה בימי שופט השופטים, ומה שמו לכן הארמי' שמו. פתיב' בן בעור', וכתביב' גנו
 33 'בעור', אמר רבי יוחנן, אבוי, בנו הוא לו נבניאית. בלעם, הוא דלא אתי לעלמא דאתי. הא שאר גוים אחרוני. אתו. מיתרתינו פני, רבי
 34 הושע היא. דתניא, רבי אלעזר אומר, 'ישבו רשעים לשאלה כל גוים שכחי אלהים', 'ישבו רשעים לשאלה' אלו פושעי ישראל.
 35 'כל גוים שכחי אלהים', אלו פושעי עובדי פוקבים, דברי רבי אלעזר. אמר לו רבי הושע, וכי נאמר 'בכל גוים', ותלא לא נאמר
 36 אלא 'כל גוים שכחי אלהים'. אלא, 'ישבו רשעים לשאלה', מאן ניהו 'כל גוים שכחי אלהים'. ואף אותו רשע, נתן סימן בעצמו,
 37 אמר 'תמות נפשי מות ישרים'. אם תמות נפשי מות ישרים, תהא אחריתי כמותה. ואם לאו, 'הנני חולק לעמי'. וילכו וקני מואב וקני
 38 מרדן, תנא, מרדן ומואב לא היה להם שלום מעולם, מישל לשני פלבים שהיו בעדר, והיו חזובין זה לזה. בא ואב על האחד, אמר
 39 האחר, אם איני עוזרו, היים הורג אותו, ולמחר באר עלי, הלכו שניהם ותרנו והבא. אמר רב פפא, היינו דאמר אינשי, כרבושתא
 40 ושונרא עבדו הלולא, מתרבא דביש גרא. 'ישבו שרי מואב עם בלעם', ושרי מרדן למיכן אויל? פון דאמר להו 'לנו פה חלקה
 41 והשבותי אתכם דבר', אמרו, כלום יש אב ששנאו את בנו. אמר רב נחמן, חוצפא, אפילו כלפי שימא מתני, מיעקרא פתיב' לא תלך
 42 עמי, ולכסוף פתיב' קום לך אתם'. אמר רב ששת, חוצפא, מלכותא בלא תנאני היא, דכתיב 'ואנכי היים רך ומשוח מלך והאנשים
 43 האלהים' אמר רבי יוחנן, בלעם, חזיר פרגלו אחת היה, שנאמר 'ולך שפי', שמשוח, בשתי רגליו, שנאמר
 44 'שפיון עלי ארצה הושיע עקבי סוס'. בלעם, בלעם באחת מעיניו היה, שנאמר 'שתיים העין'. קוסם באמתו היה, פתיב' אמר, 'נול'
 45 'וגלוי עינים', וכתביב' התם 'יהה בקן נול על המטה'. ומואב, מר ומואב אומר, קוסם באמתו היה. מר וכתביב' דרכינא אמר, 'שבא
 46 על אוננו'. מאן דאמר, קוסם באמתו היה, כדאמרן. כדאמרן, בא על אוננו היה. פתיב' הכא 'פרע שכב', וכתביב' התם 'בין רגליה

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46

1 ברע נפיל. מה כרעיה דרתם דאית ביה נפילה בעילה היא אף כרעיה דהכא דכתיב
2 נופל בעילה היא שבע על בהמתה דעת בהמתו לא הוה ידע. מאי בעיא לאהורי
3 כדמפרש דאמרי ליה שרי בלק מאי טעמא לא רכבת אסוסיא: ברשיבא. באחו
4 לרעות עבים לחים: אמר ליה למעניא בעלמא. לישא משאת ולא לרכוב: אמרה
5 ליה אשר רכבת עליה אקראי בעלמא. כשאין
6 לי סוס מומין: אמרה לו מעודך: מעשה
7 אישות. שאתה בעילה: סוכנת. מחמתה: מן
8 השמים ועד הגלגל. מהשטרא בשמים ועד
9 שנכנסו לארץ: וזמא וזמא בגלגל עשיתי גערה
10 צדוקת הרבה: כל אותן הימים. שהיה בלעם
11 מצפה לקלכלם בשעה שהקב"ה כועס בה
12 כל הקללות מתקיימות: ה"ג לא זעם ה'.
13 אותן הימים לא זעם ה': אל זעם בכל יום
14 קרא הוא: כמה זעמו רגע. כדמפיק ליה
15 מקראי כי רגע עמד וסיח ברצונו: בתלת שעי
16 קמייתא. לא שום זמן קמיה שכל שעות
17 זמן קימה לעמוד מכותה וזכע הקב"ה
18 בשעה שזרעה הלמכים שמתחיים לחמה
19 בשעה שמניחין כתריהם: בראשם כדלקמן:
20 ברבליה. קרשתיא בלעז: כל שעתא נמי
21 דוודיא רוב שעות מתלבנות ומכספת שאינה
22 כל שעה בחוק אדממות: שווקי. סוכני.
23 אפי' כמסכפת של בה שרות שרות
24 אדמות מאד ברירותם אבל אותה שעה
25 כולה כמספת: גם עונש לצדיק לא טוב. אף
26 נכון לצדיק שהיה מניעם ולא הוה ליה
27 איתו נעש בעטלה אהבה. שאלה הקב"ה
28 את אברהם בטלה שורה של גדולה שחשב
29 הוא בעצמה: ושנאה. ששנא בלעם הרשע
30 את ישראל בטלה שורה של גדולה שחשב
31 הוא בעצמו מ"ב קרינות. בין פרים לאילים
32 ד פרים ו' אילים י' פעמים הרי מ"ב בין פרים

33 ואילים: אויה ארעא לשיביי הכי. וכי דרך ארץ בן שאמרו וייטב אליהם שם
34 שלמה משפךן הוא חלשא דעניה דאמרי ליה שיהא גזול מאביה: מיין שמן.
35 קאמרי ליה ומעין כסאך ולא גזול ממש: נשים באהל. שרה רבקה רחל ולא שרה
36 ורבקה דכתיב ויביאה יצחק האהלה שרה וגו' ורחל ולא דכתיב (בראשית
37 לא) ויצא מאהל לאה וברא באהל רחל:
38 אויה ארעא. שאמרה ויבא אלי חלל:
39 ברובה משרה ורבקה אלא מעין ברבת שרה
40 קאמרה: וליא. וזמא דמשפין שם שלמה
41 שבמך מעין פליגא דר' יוסי בר חנינ. בני
42 מניין. שאינו מקנא בה כשולמה. דקאמרי ליה
43 לדוד יטב אליהם שם שלמה משפך:
44 ותלפידו. איבעית אימא דקאמרי ליה
45 לאלהו ויהי נא פי פנים ברוח אלי ונתן לו
46 אליהו ולא נתקא בה: ויפסוד את ידו עליו
47 ויצוהו. עליו דהקב"ה לא איל אלא וסמכת
48 את ידך עליו חזא איל אורח וסמך תרתי
49 מלאך. ומסורו הקדוש ברוך הוא למלאך
50 שלא יתירנו לקלל. חבת. נתן פניו בלעם שלא
51 היה מניחו לקלל והיינו וישם: מבריתו
52 אתה למד מה היה בלעם. דכתיב והפוך ה'
53 אלהיך לך את הקללה לברכה הוא היה
54 ורצה לקללם בכך שלא יהיו בני נבסיות
55 ולא נתן רשות אמר מה טוב אהליך: ויהו
56 נורף. ומצוות: וירם מאנג מלכו. מרומנין
57 ותחק מאנג שתהא מלכותו עתה: וכולם
58 של הברכות של בלעם חזין לקללה כמו
59 שהיה וכוונתו מתחילה חזין מבני נבסיות
60 ובתי מדרשות. שלא יפסקו מישראל לעולם:
61 הקללה לברכה. אתח מן הקללות הפך
62 לברכה של חזרה לעולם ולא מן הקללות
63 לברכות שחזרו: עתירות. נהפכת כמו עור
64 שמהפך התבואה כלומר נאמנים פעמי
65 אוהב והנפכות נאמנות נשקוה שנוא:
מחליף

23 כמעט רגע עד געבר זעם'. אימת רתח? בתלת שעי קמייתא. כי חזרוא פרבליה דתיגולוא.
24 כל שעתא ושעתא נמי חזרוא. כל שעתא ושעתא אית ביה סרוקי סומקי, שהיא שעתא לית ביה סרוקי סומקי. ההוא מינף דיהה
25 בשיכבותיה דרבי יהושע בן לוי, דיהוה קא מצער ליה. יומא חד נקט (תרנגולא) ואסר ליה בכרעיה, ואותיב. אמר, כי קמא ההוא
26 שעתא, אולטייה. כי קמא ההוא שעתא, נמנם. אמר, לשמו מינה לא אורח ארעא, דכתיב 'גם עונש לצדיק לא טוב', אפילו בניני,
27 לא איבעי ליה למימר הכי. תנא משמיה דרבי מאיר, בשעתה שהחמה זורחת, והמלכים מניחין בתרהון על ראשיהן, ומשמתחיים להפכה,
28 מיד פוגעם. 'וקם בלעם בבקר והתבוש את אונתו', תנא משום רבי שמעון בן אלקעזר, אהבה מכסלת שירה של גדולה, מאברהם,
29 דכתיב 'ושבם אברהם בבקר'. שזאה מכסלת שירה של גדולה, מבלעם, שצאמר 'וקם בלעם בבקר והתבוש את אונתו'. אמר רב
30 יהודה, אמר רב, לעולם ועסוק אדם בתורה ובמזונה אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה, בא לשמה. שבשכר ארבעים ושתים
31 קרינות שהקריב בלק, ובה ויצאה מפנה רות. אמר רבי יוסי בר הונא, רות, בתו של גלון, בן גזו של בלק מלך מואב היתה. אמר
32 ליה דבא לרבה רב, קמרי (כתיב) 'וטוב אלמים את שם שלמה משפך ויגדל [את] כסאו משפך' אורח ארעא למימרא ליה למלאך
33 הכי? אמר ליה, 'מעין' (כתיב) 'דאי לא איהא הכי, 'בתוך משפךי ויגדל את שתי חברתני נמשים פאהל בתוך', 'נשים פאהל'
34 מאן ניהו, שירה, רבקה, רחל וליה. אורח ארעא למימר הכי? אלא, 'מעין' קאמר. דכא נמי, מעין קאמר. ופליגא דרב יוסי בר חוני,
35 דאמר רב יוסי בר חוני, בכל אדם מתקנא, חזין מבני ותלמידו. בנו, משלמה. ותלמידו, איבעית אימא, 'והי נא פי שנים ברוחך אלי'.
36 ואיבעית אימא, 'יפסוד את ידו עליו ויצוהו'. 'וישם דבר בפי בלעם', רבי אליעזר אומר, מלאך. רבי ונתן אמר, 'הפה'. אמר רבי
37 ונתן, מברכתו של אותו רשע, אתה למד מה היה בלבו. ביקש לומר, שלא יהו להם בתי נבסיות ובתי מדרשות, 'מה טובו אהליך
38 ועבך'. לא תשרה שכניה עליהם, 'ומשפנותיך ישראל'. לא תהא מלכותן נמשכת, 'בתחלים נפיו'. לא יהא להם יתים ויתומים, 'פגנות
39 עלי נהו'. לא יהא ריהן נורף, 'פאהלים נטע'. לא יהיו להם מלכים בעלי קומה, 'פארוים עלי מיס'. לא יהיה להם מלך בן מלך, 'ול
40 מיס מלכו'. לא תהא מלכותן שולטת באומות, 'וזהו מיס רבים'. לא תהא ענה מלכותן, 'וירם מאנג מלכו'. לא תהא [ואימה]
41 מלכותן, 'ותנשא מלכותו'. אמר רבי אבא בר כהנא, כולם חזרו לקללה חזין מבתי נבסיות ובתי מדרשות, שצאמר 'והפוך ה'
42 אלהיך לך את הקללה לברכה פי אהבה ה' אלהיך', 'קללה' ולא 'קללות'. אמר רבי שמואל בר נחמני, אמר רבי ונתן, מאי דכתיב
43 'נאמנים פעמי אוהב ונעמרות נשקות שזנא' טובה קללה שקילל אחיה השילוני את ישראל, יותר מברכה שברכם בלעם הרשע.
44 אחיה השילוני קילל את ישראל בקנה', שצאמר 'והכה את ישראל פאשר יגד תקנה במים' וגו'. מה קנה זה עומד במקום בלעם, ויגזעו

מחליא. לאור שנקצץ אינו עומד במקום מים. והאי דכתיב כארזים עלי מים שכניה דהיא דארמיה דהוה כבארוס כלומר שאין עומדין במקום מים שכניה אמרה עלי מים וכן כולוהו מפרש באגדה בכ"הג כנחלים נטיו הוא אמר כנחלים פוסקין לפעמים יצאה בת קול ואמר(הו) נטיו הוא אמר כננות אמרה בת קול על גרה

וזן הנה היו לבני ישראל כדבר בלעם. ותולה קללתו בחברו. וכן בישראל לא רצה לתלות שפלותו זה בבלק שיהא הוא צריך ליראה ולחשו בה שכלה אלא בישראל תלה השפלות לומר שהן צריכין לעצה שיכשלו בה בני מואב שלא תחוקן ידי מואב על ישראל דכתיב אשר יעשה העם הזה לעמך. מיר. ל"א

תולה קללתו בחברו כלומר שפלות החבוב קללה במואב ולא רצה לכתוב ביה ישראל כמו שאמר בלעם הרשע: קלעים. אלהים של קלעים כמו שישעין בשוקים: עקבות מואב מור שלט. שני: בשחית אומר לר. ישראל כלי פשתן זה בכמה זקנה אומרת לו דמי שוויו וילדה אומרת לו פחות מכדי שוויו וכן עתין ע"ב או ד ג' פעמים: ברור לעצמך. כל תבשטין שאתה רוצה: צריצי. נודות: בוער בו. שיהיה משחבר ובויער בו יעד הרע: השמיעי. היא ידומעת למתמים: פיורה. כל הייתה עבודתו של שומר שחמשיה לפניה ח"ל כלום מבקשין שומר אלא פייער הדוא עשה טוב אומרת לו כפור תורתך משה רבך הדוא עושה: יטורו לבשת. סרו מדרגים והלכה אחר לבשת אבשה. מתוך תאות אהבתם לונתה דהו משוקצים שכופרין חבדיה: ותקרא. ביופן ותקרא ומשמנו לשון מקרה: מא רפדים. אידי דלעיל איתלינו ביה ר"א ר"ו דרועש במשמעת דשטיס טקט נמי רפדים דלפניו ביח כבי האי גונא: לא הפנו אבות אל בנים. להדיב להם: מפני רפיון ידים. של תורה ומצות והכי נמי רפדים רפיון ידים הוא כלומר מפני שרפוי ידם מן התורה בא עליהם עמלק: כ"ד אלפים מישראל. שהרגו בעתהו הלך ליטול מבלק חמיקני מרוץ: נמלא תבע קריע. כך בלעם שאל שכר ונדרג: נזי מיניה: חתבו ממנו: בלעם בן בעור הקוסם חתב בחרב. הדואו קרא ביהושע עליו: רבנו: שנתן עינו לקלל את ישראל ניטלה ממנו בנואה ונעשה קוסם: כפניו וישלמא הוא: אשת סגנים ושרים היתה: איין לנבא נגד. ונתה למשוכי חבל ספינה ל"א נגרי תרשים: הרג

מחליף ושרשו מרוביו, ואפילו כל הרוחות שבועלים באות וגושבות בו, אין מיוזות אותו ממקומו. אלא הוא הולך וכא עמקו, פיון שדומנו הרוחות, עמד קנה במקומו. אכל בלעם הרשע, ברכין ב'ארו', מה ארו זה אינו עומד במקום מים, ושרשו מועטיו, ואין גועו מן הרוחות שבעולם באות וגושבות בו, אין מיוזות אותו ממקומו, פיון שששבה בו רוח דרומית, מיד עוקרתו והופכתו על פניו. ולא עוד, אלא ששבה קנה ליפול ממנו קולמוס לכתוב ממנו ספר תורה בנאיה כרתובים. וירא את הקני וישא משלו, אמר לו בלעם לתורה, קני, לא היית עמני באותה עצה. מי הושיבך אצל איתיני עולם? והינינו דאמר רבי חייה בר אבא, אמר רבי סימאי, שלשה היו באותה עצה, אלו הן, בלעם, איוב ויהוה. בלעם שיעין, נהרג. איוב ששקת, נידון בסיפוריו. ויהוה ששרה, וכו בני בניו לישב בלשפת הנהו, שגאמר 'ומשפחות סופרים וישבי ערב' תרתנים שנקעתיים סוכתים הפוה הקנינים הפאים מחמת אבי בית רבך. וכתיב 'ובני קני חותן משה עלו מעיר התמרים'. וישא משלו ויאמר אוי מי יהיה משמו אל, (אמר רבי שמעון בן לקיש, אוי מי שמחיה עצמו בשם אל). אמר רבי יוחנן, אוי לה לאומה שתמציני מלשון שהקדוש ברוך הוא עושה פדיון לבניו, מי מבייל כפחותו בן לביא ללביאה, בישעה שנקצקין זה עם זה. ויצים מיד פתים, אמר רב, לביאן אכפיר'. וענו אשור וענו עבר, עד אשור קטלי מוקטל, מקאן ואילך משעבדי שיעבדו. והני הולך לעמו לכה אינעך אשר ועשה העם הזה לעמך, עמך לעמך, והני לעם הזה מביעו ליה?

אמר רבי אבא בר כהנא, באדם שמקלל את עצמו, ותולה קללתו באחרים. אמר (לו). אלהיהם של אלו שונא ויזמה הוא, והם מתאווים לכלי פשתן, בוא ואישאך עצה. עשה להן קלעים, והושיב בהן זונות, וזקנה מבחין, וילדה מפגנים, וימקרו להן כלי פשתן. עשה להן קלעים מ'הר שלג' עד 'בית הישימות', והושיב בהן זונות, וזקנה מבחין, וילדה מפגנים, ובשעה שישאל אוקלין ושותין ושמיחין, ויעניין לטייל בשוק, אומרת לו הזקנה, אתה מקבש כלי פשתן. וזקנה אומרת לו בשורה, וילדה אומרת לו בפחות, שתיים ושלש פעמים, ואחר כך אומרת לו, הרי את כבן בית, שב ברור לעצמך. ורצונו של זון עמוני מונה אצלך, ועניין זון עמוני זון של גברים. אבך זה, וזקנה שתשפתה פוס של זון, כיון ששפתה, דבר בו. אמר לה, היצואה ורדתה מתוך חוקה, אבך זה, עבדו ליה. אמר לה, הלא יהודי אני. אמרת לו, אמרת לו, כלום מבקשים ממך, אלא פייער, (והוא אינו יודע שעבודתה בך). ולא עוד, אלא שאיני מנתחת עד שתכפור בתורה משה רבך, שגאמר 'המה באו בעל פעור ויגורו לבשתי ויהיו שקוצים בארבע'. וישב ישראל בשמים, רבי אליעזר אומר, שמים' שמהו. רבי יהושע אומר, שנתעסקו בדברי שטות. ותקראן לעם לזכיה אלתיהו, רבי אליעזר אומר, ערומות פגעו בהן. רבי יהושע אומר, שנעשו כולן בעלי קריין. מאי לשון רפדים, רבי אליעזר אומר, רפדים שמהו. רבי יהושע אומר, שרפוי עצמן מדברי תורה, שגאמר 'לא הפנו אבות אל בנים מרפיון ידים'. אמר רבי יוחנן, כל מקום שגאמר 'ושב', אינו אלא לשון צער. שגאמר 'ושב ישראל בשמים' וזהו העם לזנות אל גנות מואב'. וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, ויבא יוסף את דבתם ורעה אל אביהם'. ונגאמר 'ושב ישראל בארץ גשו', ויגרבו מי ישראל למות'. וישב יהודה וישראל לבשת איש תחת גפנו ותחת תאנתו, ויבסם ה' ששון לשלמה את חדר הארזי מירע המלך הוא בארזים. ואת מלכי מדין והינו על חלליהם וגו' ואת בלעם בן בעור והנהו כהרוב, בלעם, מאי פני תתם? אמר רבי יוחנן, שהלך ליפול שכר עשרים וארבעה אלף (שהפיל מישראל). אמר מי ויתרא בר מוטיב, אמר רב, היינו דאמר אינש, נמלא אולא למיכע קרני, אודני דהו ליה, גזין מיניה. ואת בלעם בן בעור תוקסם, וקוסם, נביא הוא. אמר רבי יוחנן, בתחלה נביא, ולבסוף קוסם. אמר רב פפא, היינו דאמר אינש, מסגני שלימי הוא, איין לנבירי נבירי

1 הרגו אל חלליהם. מיות הרבה משמע שתלאוהו והציתו אש תחת הגלביה
2 ותחבו ראשו ונפל לתוך האור תליה היינו וכן חתיבת הראש הרג כשנפל לארץ
3 שקלה כשנפל לאור היינו שריפה. בר תלתין ותלת. ורח לית ליה דר' סימאי
4 דאמר לרעל שלשה היו באותה עצה דרפיעה בלעם ואיוב ויתרו ודל' סימאי בלעם
5 היה יורו מן מאתה ועשר נשים יהיה זהו

6 בעצת פרעה דכל הבן הילוד יהא הרה
7 תשלכיהו ולרבי סימאי כל אנתון מאתים
8 ועשר שנים שהיו ישראל בבלות מצרים עד
9 מלכותו מדין מדין היה בלעם. ותימא. הרגום של
10 פיסה. בר קמל יהיה פנחס ליספא. שר
11 צבא ואפילו קטליה אתר כל המלחמה
12 יבא ויעמוד קטליה אתר כל המלחמה
13 לא תפיש ותרושו. לנאני. לבר מבלעם
14 הכל מה דמשכח ליה לעניא דרש: שמא
15 יצא לו לתרבות הגאון לאחר שייצא
16 לביצת רעה אמר ווי. לכך תבוב ויבא
17 אל הקב"ה לרואג והלא גבור אתה
18 בתורה. למה תהלה לפר לישון הרע על
19 דוד. לא חסד תורה עליו. לא חסב בתורה
20 אתה דכתיב (משלי) אל ותורת חסד על
21 לשונה. פרזצחים. שהרג טוב עליו פד. ולא
22 בלב: בלעם מרדכי. ויבא. וישקיעו עליו ראיס
23 שלא תחל אדם ממעשי של דואג שהולך
24 חוטא ומצליח: ולבסוף. כשמת בחצי ימיו
25 ובסגולה בראשו ישקו: חיל בלע ויקיאנו.
26 המתן עד שתשכח תורתה: אמר לפניו
27 ובכשנו יורישנו אל. אל המתן לו עד
28 שתשכח אלא תמדה ותשכחנו: כי
29 מירשא. מאהל או בית המדרש וירשך
30 מארץ חיים סלה. שורש שלו תכנס מארץ
31 חיים ולא היה בנין רבנן: כל איתיות
32 שבתורה. שהיה בקי בחסרות ויתירות
33 שוקל קלים וחמורים. יודע לדרוש בקל

34 חומה: כמגדל הפורח באוויר. מתג עליונה שלמלעה מן הלמדיר מפני מה כפופה
35 למטה. לישון מר מפני השמעה. ל"א כמגדל הפורח באוויר הנכנס לארץ העמים
36 בשידה היכה ומגדל אם הוא טמא אם לאו. ל"א ג' מאות הלכות כמגדל הפורח
37 באוויר לעשות כישוף להעמיד מגדל באוויר כגון שלש מאות הלכות בנטיעת
38 דאשקין באמרון בפרקין לדלעל (דף סת) ו
39 ולמורן נראה דהייג שלש מאות הלכות
40 כמגדל העמוד (באוויר) ומשנה את
41 באהלות (פ"ד משנה א) דמשתי בהכי
42 מגדל העמוד באויר וטומאה בתוכה כלים
43 שבתוכו טמאים וכן נראה לר': רבואא
44 לכפנע בניי. וללמוד תורה רחמנא לבא
45 בעי דהא בשני דבר יהודה בלוח תני
46 בסדר היק כל מה הנמרא כלהו או היה
47 אלא בסדר נויקל של היה מרבין כל כך
48 ולדרוש: האשה שכוששת ירק בקדיהה. לא
49 שאכתמינה מבסבת עוקצין: שכוששת ירק.
50 בחומץ או בציר טהורים דאין מקבלין
51 טומאה ע"י עוקצין שאם ננג טומאה
52 בשרשיו העלין טהורין שאין נעשין לו לעלץ
53 מאחר שבכשם שאין מניחין לשם אלא
54 למראה: יתים שכבשן כפרמיהן. איתא
55 מבסבת עוקצין (פ"ב מ"א) שריפיה. עלץ
56 שלוח טהורין והיתים שאין גששין להם בת
57 די להכניס להם טומאה: היות דרב ושמאל
58 קא חיינא הבא. דלא היה ידע מאי טעמא
59 הן טהורין: תליסר מיתבא. י"ג ישיבות
60 שאנו עוסקין כולן מבסבת עוקצין ודויען
61 אותה יפה ואפי' הכי בהם היו חסידים יותר
62 ממנו דאילו רב יהודה כו': לא כפביו. לא היו
63 יודיען הלכה לפרשה בתקנה בטעמא: דלא
64 סלקא להו שמענתא כו'. שלא זכו לקבוע
65 הלכה כמותן: ומתרימינן לתלוינן. ואנן תנן
66 לישון חלוטין גבי מוצרע: אלופי. היינו רבבי
אבל

24 מושפה ולחיון. ואמר רבי יצחק, מאי דכתיב 'וראו צדיקים ויראו ועליו ישחקו', בתחילה ויראו ולבסוף ישחקו. ואמר רבי יצחק,
25 מאי דכתיב 'חיל בלע ויקיאנו מבטננו וירישנו אל', אמר רוד לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, ימות דואג. אמר לו, 'חיל
26 בלע ויקיאנו'. אמר לפניו, 'מבטננו וירישנו אל'. ואמר רבי יצחק, מאי דכתיב 'גם אל יתעד לנצח', אמר הקדוש ברוך הוא לרוד,
27 יתו דואג לעלמא דהתי. אמר לפניו, 'גם אל יתעד לנצח'. מאי דכתיב 'חתך וספח מאהל ושרשך מארץ חיים סלה', אמר הקדוש
28 ברוך הוא, לימרו שמעתא בי מדרשא משמיה. אמר לפניו, 'חתך וספח מאהל'. ליהו ליה בנין רבנן 'שרשך מארץ חיים סלה'.
29 ואמר רבי יצחק, מאי דכתיב 'איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלים', איה סופר, כל אותיות שבתורה. איה שוקל, ששוקל
30 כל קלים וחמורים שבתורה. איה סופר, את המגדלים, שהיה סופר שלש מאות הלכות פסוקות כמגדל הפורח באוויר. אמר רבי
31 יצחק, ארבע מאה בניי. בעו דואג ואחיותה כמגדל הפורח באויר [ולא אפישת להו חר]. אמר רבא, רבותא למבעי בניי? אמר רבי
32 יצחק, כולי פלגי בנייך, ואנן קא מתנינן טובא בעוקצין, וכי הוה מיט רב יהודה, אישש שכוששת ירק בקדיהה? אמר רבי,
33 'יתים שכבשן כפרמיהן מוריהו'. אמר, היות דרב ושמאל קא חיינא הבא. ואנן קא מתנינן בעוקצין, תלת סרי מיתבא, רב
34 יהודה שלף כמסנניה ואתא מברא. ואנן צויתין וליפא דמשמח כן. אלא, הקדוש ברוך הוא ליבא בניי, דכתיב 'ה' יראה ללבב'.
35 אמר רב משרשיא, דואג ואחיותפל לא [הו] סברי שמענתא. מתקוף לה מר וטרא, מאן דכתיב ביה 'איה סופר איה שוקל איה
36 סופר את המגדלים' ואת אמרת לא הו' סברי שמענתא. אלא, דלא הוה סלקא להו שמענתא אליבא דהלכתא, דכתיב 'סוד ה'
37 לראו'. אמר רבי אמי, לא מת דואג, עד ששכח תלמודו, שגאמר 'הוא ימות באין מוסר וקבוב אולתו ישנה'. רב (אשי) אמר,
38 נצטרע, שגאמר 'הצמיתה כל זונה ממוך'. כתיב התם 'לצמיתות', ומתרימינן 'לתלוטין' ותנן, אין בין מוסר ומתולט אלא פריעה
39 ופרימה (סימן) שלשה, ראו, ותצי, וקראו. אמר רבי יוחנן, שלשה מלאכי תהלה נותקנו לו לרואג, אחד ששיפה תלמודו, ואחד
40 ש'שרף נשמתו, ואחד שפירז ערפו כפתי כפסיות וכבתי מדרשות. (אמר רבי) [ואמר רבי] יוחנן, דואג ואחיותפל לא ראו זה את
41 זה, דואג בימי שאול, ואחיותפל בימי דוד. ואמר רבי יוחנן, דואג ואחיותפל לא חזו ימיהם. תניא נמי הכי, 'אנשי דמים ומרמה לא
42 יתצו ימיהם', כל שנותרו של דואג לא היו אלא שלשים וארבע, ושל אחיותפל אינן אלא שלשים ושלש. ואמר רבי יוחנן, בתחלה
43 קרא דוד לאחיותפל 'רבו', ולבסוף קראו 'חבירו', ולבסוף קראו 'תלמודו'. בתחילה קראו רבו, ואתה אנש פגרימי אלופי ומיודעי.
44 ולבסוף קראו חבירו, 'איש יתרו נתימין סוד בברית אלהים נהלך ברגש'. ולבסוף קראו תלמודו, 'גם איש שלומי איש שמתינו בו

נשיו שלא לענו: באחתי אשחה. אפילו בשעת אמתיו אשחה בכל לילה: מפתח.
 27 תשמש המטה ענין סוד ומאוס (איכה א) קרי ליה בידמית ערשי אפכה. שבשעת
 28 דמעת אני ממואס את מטתי בתשמיש: יאמרו מלך שבמותר. חסיד שבמותר הרגו
 29 בנו ודו מתרעמן על מדותיו של הקב"ה ונמצא שם שמים מתחלל בפרהסיא:
 30 מוטב אעבוד ע"ז. ואחלל את השם אני
 31 לבדי ולא יחללו אותו כל העם: אמר ליה.
 32 חשי דרנא לודו הקב"ה לא עביד רנא
 33 כלא רנא מעשמידי בנך להרגך דאת מאי
 34 מעמא נסבת יפת תואר דאמנו של שבטלום
 35 מעכה בת תלמי מלך גשור (שמואל ב א)
 36 ותפסה דוד במלחמה דאין לומר בעבידה
 37 באה לו דהא כתיב (מלכים א טו) רכ דבר
 38 אוריה החתי: מותר בותי. דרכו לפנות את
 39 סחורתו מעט מעט להעמידה על דמים
 40 מוטב: שניאות מי יכין מי מילך להשמע
 41 מעמא נסבת יפת תואר דאמנו של שבטלום
 42 לך נסתרות. ומדוי של צביעה דים. מוד
 43 של פרהסיא: היג אל ימשלו בי דלא
 44 לישתעי בי רבנן. והיינו אל ימשלו לשון
 45 משל שלא ידרשו בתנאי חבמי הדרות
 46 ואו איתם: שלא יכתב סודתי. שתמחק
 47 אותה פירשה מן המיקרא ושתכת הדבר
 48 לעולמם: כל הפרשיש שכתובה כבר
 49 עשישה אותו חטא: על אחת כמה וכמה
 50 שלא תעקור: תחמאני באווב. כמכלל שהיה
 51 צריך טהרת אווב כמצוער:
 בחביון

1 לחמי. לומד תורת: שהפך משכבו של לילה לשל יום. שהיה שמשמש משתו
 2 ביום כדי שיהא שבע ומתשמש ולא יזרחך אחר אשה כל יומי: ותעילתה ממנו
 3 והלכת. שהמשביע אברו בתשמיש רעב ומרבה תאוה היג מתהלך על גג המלך
 4 ולא גרסין והיינו חללה. מורת: פתיק [ביה] גירא. כבורת כלומר שהכה ושרבה
 5 לא פתחה שבעה ותפתחה: מתקדשת
 6 ממואסות. אחת שרה פסק שמואחה ולא
 7 בא עליה כשהיא נדה: פקדת לילה. על
 8 מעשה לילה פקדתי אם אוכל לעמוד
 9 בנסיון של דבר עבידה: ציפתי כל התמא
 10 חשבת לצרפני ולא מנאתני נקי: (ומתי כל
 11 יעבר פ) איכו ופמא נפל. מי יתן והיה כפי
 12 רסן ואפשר לעכב את דברי שלא אומר דבר
 13 זה [ושל] חבני: הרי שבכפם. מלך שלכם: צפור
 14 נדרתו. דעל ידי צפור נטרד כדאמר ארמי
 15 ליה כפורה. למריה. העבר נצחו לארוננו
 16 בתוכותה: כי אני בצלע נכון. אותו צלע היה
 17 נכון ליה: שאכלה לך מלך דעתו את השעה
 18 לזיקק עיי עבידה נאספו עלי נבים: בעל
 19 מומין כמו פרעה נבה (מלכים ב כג) והיו
 20 מלעיגים עלי ואני כלא יודע ליה ולא ידעתי
 21 לא הייתי יודע כשמלעיגים כלומר פתאום
 22 בא עלי אותו עין שלי דיעתי (עבד שיתון
 23 פתחון פה לבישני: הרי נרסין בעשה
 24 שעוסקין במיותות בית דין אומיים המא על
 25 אשת איש מיתתו וכו'): רח ענות. ליה
 18 לתקתא, איגליה וניהוי, מיד יישלח דוד וידרשו לאשה ויאמר הלא זאת פת שבע פת
 19 אליעם אשת אוריה החתי, וישלח דוד מלאכים ויפקהו ויבא אליו וישכב עמה והיא מתקדשת ממואסותה ומשכב אל ביתה. והיינו
 20 דכתיב 'בחנת לבי פקדת לילה צרפתי כל תמא ומותי כל יעבר פ', אבר, אוי וממא נפל בפגומיה דמאן דסני ל, ולא אמר פי הא
 21 מילתא. אמר רבא, מאי דכתיב 'למנצח לדוד פה' כסיתו איך תאמרו לנפשו נודי תרכם צפור', אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא,
 22 רבונו של עולם, מחול לי על אותו עון, ושלי ואימרו, הרי שקבם צפור בדרתו. דרש רבא, מאי דכתיב 'דאי לברך השמאי והררי בעיניך
 23 עשיתי למען תצדק בברוך וזכה בברוך', אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא. גליא וירעני קמך, דאי בעיא לכופייה לרבי תה
 24 קיפינא. אלא אמיןא, דלא לימרו, עבדא וכי למריה. דרש רבא, מאי דכתיב 'פי אני לצלע נכון ומכאובי נגדי תמיד', ראוייה היתה
 25 פת שבע פת אליעם לדוד ממששת ימי בראשית, אלא שבאה אליו במכאוב. וכן תנא דבי רבי ישמעאל, ראוייה היתה לדוד פת שבע
 26 פת אליעם, אלא שאכלה פנה. דרש רבא, מאי דכתיב 'ובצלעי שמוח ונאספו נאספו עלי נבים [ולא ידעתי] קרעו ולא דמו', אמר
 27 דוד לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, גלי וירעני לפניך שאם היו קורעין בשירי, לא היה דמי שותת. ולא עוד, אלא בשעה
 28 שהם עוסקין בארבע מיתות בית דין, פוסקין ממשנתן ואומרים לי, דוד, הבא על אשת איש, מיתתו בפתח? אמרתי להם, הבא על
 29 אשת איש מיתתו בנתק, ויש לו חלק לעולם הבא. אבל המלכות פני כהיו ברבים, אין לו חלק לעולם הבא. אמר רב יהודה, אמר
 30 רב, אפילו בשעת חילוי של דוד, קים שמנה עשרה עונות, שנאמר 'בעתי באחתי אשחה ככל לילה מפתח בידמית ערשי אפכה'.
 31 ואמר רב יהודה, אמר רב, בקש דוד לעבוד עבודה זרה, שנאמר 'יהי דוד פא עד הראש אשר ישתחוה שם לאלהים' ואין ראש'
 32 לאמר עבודה זרה, שנאמר 'והוא צלמא רישיה ד רחב כו'. והנה לקראתו חשיה הארפי קרוע תתנו ואדמך לו ראשו', אמר לו
 33 לדוד, אמרו, מלך שבמותר עובד עבודה זרה? אמר לו, מלך שבמותר והרגו בנו? מוטב עובד עבודה זרה, ואל יתחלל שם
 34 שמים בפרהסיא. אמר, מאי מעמא נסבת יפת תואר? אמר ליה, יפת תואר תרמנא שרייה. אמר ליה, לא ידרשת סמכיון? דסמך
 35 ליה 'פי יהיה לאיש בן סורר ומורה', כל הנשוא יפת תואר, יש לו בן סורר ומורה. דרש רבי דוסתאי דמן בירי, למה דוד דוכה,
 36 לסוחר בותי. אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, 'שניאות מי יכין'. [אמר ליה], שביקי לך. 'ובנסתרות נגני', שביקי
 37 לך. 'גם מזדים חשוד עבדך', שביקי לך. 'אל ימשלו בי או איתם', דלא לישתעו בי רבנן, שביקי לך. 'ונקיתי מפשע רב', שלא יכתב
 38 סודתי. אמר לו, אי אפשר. ומה יוד' שנמלתי משירי, עומד וצוח פהו שנים, עד שבא הדישע והוספתי לו, שנאמר 'יקרא משה
 39 להושע בן נון והושע'. כל הפרשה פליה, על אחת פהו וכמה. 'ונקיתי מפשע רב', אמר לפניך, רבונו של עולם, מחול לי על אותו
 40 עון כפול. אמר, כבר עתיד שלמה בנך לומר בחכמתו, 'היתה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה, אם יתלך איש על החלים
 41 ויתלוי לא תפוינה. פן הבא על אשת רעהו לא יקח כל הנוגע בה'. אמר ליה, כל הכי נטרד הואו נבא. אמר ליה, קבל עליך
 42 יסורין, קבל עליו. אמר רב יהודה, אמר רב, ששה חדשים נצטרע דוד, ונסתלקה הימנו שכינה, ופירשו ממנו סנהדרין. 'נצטרע',
 43 דכתיב 'תחמאני באווב ואמחר תכפמני ומשלג אלבין'. 'נסתלקה הימנו שכינה', דכתיב 'השיבה לי ששון ישעך ורוח נרביה סמכונני'.
 44 'ופירשו ממנו סנהדרין', דכתיב 'ושבו לי וראודי וגו'. ששה חדשים מלך, דכתיב 'המים אשר מלך דוד על ישראל ארבעים שנה',
 בחביון

1 בחברון שלש שבוע שנים וששה חדשים. ומדבא חשיב להו ובאידך קרא לא חשיב
 2 להו ש'מ לא היה מלכותו שלימה שנצטרע אותו ו' חדשים: ה'ג אבל ב'חי' בנך
 3 אני מודיע ולא גרסינו לך: כ"ד רגוות. בין הפלה תחנה ורנה איבא כ"ה: ולך
 4 אלישע דמיס' להיבא אלו: שאבת. מנבת מחכת בלא גניעה כעין אותה שלעזר
 5 קלאמס'יה' בלע'ז ועל ידי אותה אבן
 6 העמדו עגלים' של ירבעם באור: רבנן דחה
 7 מקמייה. התלמידים דחה משיבתו של
 8 אלישע: צד ממנו. מכלל דעד האידנא של
 9 היה צד: והאל וקח. השבע שלישיע שלחך
 10 ויפצר בו. גזח: חתת לקחת את הכסף
 11 והעגרים וגו'. שמנה דברים קא חשיב בחאי
 12 קרא: ונתנו פי שקל כולי האי. מנעמן כסף
 13 ובגדיו הוא דשקל תרתי: ור' בכרים וגו':
 14 אותה שקיה. היה אלישע עוסק בפרק שמונה
 15 שרצים אמר לו הגיע עת ליטול שכר פרק
 16 שמונה שרצים שעסקתו וכו' ולהכי כתב

17 בהאי קרא שמנה דברים כנגד אותו פרק כלומר בכסף ובגדים וקבלת ממנו מנעמן
 18 סבור אתה לקנות דברים הללו להיותם לך שכר שמונה שרצים: יצ'י. תאווה אם
 19 מרחיקה ממנו לגמרי ממעט ישיבת עולם ואם מקרבה לגמרי בא לידי איסור
 20 שאינו יכול לכבוש יצרו מדבר עבירה: תינוק ואשה. דעתן קלה ואם תרחיק אותם
 21 מטרן כד העולם חלל. חד. הליו תרי. אשר
 22 ימות בו תלת: בעא רחמי דלחוי חולשא. כ"ד
 23 שראו פנאי לבנו לבא כל אחד אחד
 24 ממקומו לדחות עליו כשעת מיתה שבוין
 25 שראוין שנפל למטה יודעין שימות
 26 ומתקבצין ובאין: מתפח. מתפא: מתנאי'
 27 לא דיון רוח' לא דין ולא רוח. שאין עומדין
 28 בדיון ואין להם רוח לדחות עם הצדקים שש
 29 להם חלק: ויפין' ויפין' ויפין' ויפין' הפיצים.
 30 ויפין' בעולם הזה ומשם הפיצים בעולם הבא:
 31 אלו ואלו. אנשי דור המבול ואנשי סדום
 32 ובחודא פלוג' ר' נחמיה
 רשעים

11 ולא נענה, אמר 'שאו שערים ראשיכם ופתחי עולם' ויבא מלך הכבוד ה' עזרו ונבור ה' גבור מלךמח/ו,
 12 וגאמר 'שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם' ויבא מלך הכבוד' וגו', ולא נענה. כיון שאמר 'אלהים אל תשב פני משיחך וקרבה
 13 לתסדי דידך עבדך', מיד נענה. באותה שעה, נהפכו פני שונאי דוד בשולי קריתו, וידעו כל ישראל שמחל לו הקדוש ברוך הוא
 14 על אותו העון. 'נחוי, דכתיב: 'ולך אלישע דמשק/ו, לחיבא אול? אמר רבי יוחנן, שהלך להחזיר נחוי בתשובה, ולא חזר, אמר לו,
 15 חזור בך. אמר לו, כך מקובלני מפיך, החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה. מאי עבד? איפא דאמר, אבן
 16 שאבבת תלה לחפאת רבכם, ותעמידה בין שמים לארץ. ואיפא דאמר, שם חקק בפיך, ותתה מכות ואומרת 'אנכי' ולא יתה
 17 לך. ואיפא דאמר, רבנן דחה מקמיה, שנאמר 'ויאמרו בני הנביאים אל אלישע הנב [נא] המקום אשר אהבנו וישבים שם לפניך
 18 צד ממנו/ו, מכלל דעד השתא לא הו' [צ"ר]. תנו רבנן, לעולם תהא 'שמאל דוחה ומיין מקרבת'. לא פאלישע, שדחפו לנחוי בשתי
 19 ידים, [ולא ביהושע בן פרחיא, שדחפו לישו הנוצרי בשתי ידיו]. נחוי, דכתיב 'ויאמר נעמן הואל [קח פפרים [ויפרץ] בו ויצר פפרים
 20 כסף וגו'. 'ויאמר אלו אלישע מאן נחוי ויאמר לאו הך עבדך אנה ואנה, ויאמר אליו לא לבי הך פאשר הךף איש מעל פרקבתו
 21 לקראתך העת לקחת את הכסף ולקחת נגדים ויחיים ויכרימים ויצאו ויבכרו ועבדו וישפוחו'. ומי שקל כולי האי, כסף ונגדים הוא
 22 לשקל. אמר רבי יצחק, באותה שעה תהא אלישע יושב ודורש ב'שמונה שרצים'. נעמן שר צבא מלך ארם היה מצורע, אמרה ליה
 23 ההיא רבייתא דאישיבאי מארעא ישראל, אי אולת לגבי אלישע, מפי לך. פי אתא, אמר ליה, זיל מבול בידך. אמר ליה, אחזכי קא
 24 מתייבתי. פי אמרי ליה נהו דהו' בהדיה, מאי נפקא לך מינה, זיל נפי. אול וטבל בידנא, ואתפי. אתא, אייתי ליה כל הני דנקיט,
 25 לאו צבי לקבולי מיניה. נחוי, אפסור מקמיה אלישע. אול, שקל מאי דשקל ואפקיד. פי אתא, חזייה אלישע לצרעת דתהו פרחא
 26 עילוייה רישיה. אמר ליה, רשע, הגיע עת ליטול שכר פרק שמנה שרצים, 'וצרעת נעמן תדבק בך ויבועך עד עולם ויצא מלפניו מצורע
 27 כשלו': 'וארבעה אנשים היו מצורעים פתח השער', אמר רבי יוחנן, נחוי ושלשה בניו. [היושע בן פרחיה מאי היא? פד קמליהו
 28 יצא מלפא לרבנן, אול יהושע בן פרחיה וישו לאלקסנדראי של מצרים. פי הוה שלמא, שלח ליה שמעון בן שטח, 'מיני רוישלים
 29 עיר הקדש, ליכי אלקסנדריה של מצרים, אחותי, בעלי שריו בתוךך ואנכי וישבת שוממה'. קם, אתא ואתרמי ליה תהוא אושפיא.
 30 עבדו ליה יקרא טוביא. אמר, פמה יפה אכסניא זו. אמר ליה, רבי, עיניה טרוטות. אמר ליה, רשע, בךך אתה עוסק? אפיק ארבע
 31 מאה שיפור, וקמתייה. אתא לקמיה פמה זמניו, אמר ליה, קבלן. לא הו' קא משגח ביה. ויזא חד תהו קא קרי קריאת שמע, אתא
 32 לקמיה. סבר לקבולי אחוי ליה בדיה. הוא סבר, מדיחא דחי לי. אול, וקף לבנימא וקמתייה ליה. אמר ליה, הדר בך. אמר ליה, כך
 33 מקובלני מפיך, כל החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה. ויאמר רבי, ישו בישע ותכית והחיה את יששכאל.
 34 תניא, אמר רבי שמעון בן אלעזר, צר, תינוק ואשה, תהא שמאל דוחה ומיין מקרבת. תנו רבנן, שלשה חלאים חלה אלישע, אחר,
 35 שגירה דובים בתינוקות. ואחר, שדחפו לנחוי בשתי ידים. ואחר, שמת בו, [שנאמר 'ואלישע חלה את חליו וגו']. עד אברהם, לא
 36 הוה וקנה. כל דחוי לאברהם, אמר האי יצחק, כל דחוי ליצחק, אמר האי אברהם. בעא אברהם רחמי דלחוי ליה וקנה, שנאמר
 37 'ואברהם וקן בא בנימוס'. עד יעקב, לא תהו חולשא. בעא רחמי ותה חולשא, שנאמר 'ויאמר ליוסף הנה אביך חולה/ו, עד אלישע,
 38 לא תהו איניש חליש דמיתפח. ואתא אלישע ובעא רחמי ואיתפח, שנאמר 'ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו': מושגח דוד
 39 המבול, אין להם חלק לעולם הבא, ואין עומדין בידו, שנאמר 'לא דיון רוחי באדם לעולם', לא דיון ולא רוח. דוד הפלגה, אין
 40 להם חלק לעולם הבא, שנאמר 'ויפץ ה' אותם משם על פני כל הארץ'. [וכתיב 'ומשם הפיצים']. 'ויפץ ה' אותם/ו, בעולם הזה.
 41 'ומשם הפיצים', לעולם תפא. אנשי סדום, אין להם חלק לעולם תפא, שנאמר 'אנשי סדום רעים ותפאים לה' מאד'. 'רעים/
 42 בעולם הזה, ותפאים' לעולם תפא. אבל עומדין בידו. רבי נחמיה אומר, אלו ואלו אין עומדין בידו, שנאמר 'על פי לא יקומו
 רשעים

1 רשעים דור המבול. דכתיב ובהו כי רבה רעת האדם (בראשית ו): הפאים אנשי
 2 סרס. דכתיב בהו רעים וחסאים (שם יג): אבל עומרים הם כו'. שוחין וגוונס:
 3 גמ' נשמתן קשה להם בגיהנם. נשמת עצמן שרפתן דכתיב ורחבם אש
 4 אדכלכם (שעיה לג): בשביל לגלג העין. שראון טובחן שלימה ודיו גבוחין
 5 ענינם ומנאפין אורו עניניהם ענינם. כמיס.
 6 שרומה לגלג העין מעינות שנובעת
 7 ממקום קטן כמו עין: שלשה שתיירי.
 8 מאותן מעינות של דור המבול ברחו חמין
 9 כדאמר לקמן בירושלמי קלקלו שיהיו חמין
 10 נרוב: וכולן חזרו להודות עם מניניהם: חוץ
 11 מתישלימי. עוף הוא שאותו עדיין תרבות
 12 רעה שמדוות עם הכל. תושלמי עוף אחד
 13 ובסכת חורין (דף סב) גבי שמונה ספקיות

1 רשעים בפשטא וקפאים בערת צדיקים. על פן לא
 2 יקומו רשעים בפשטא, זה דור המבול, וקפאים
 3 בערת צדיקים, אלו אנשי סדום. אמרו לו אינם
 4 עומדין בערת צדיקים, אבל עומדין בערת רשעים.
 5 (ברגלים), אין להם חלק לעולם הבא, שצאמר וקפאותו
 6 האנשים מוציא דבת הארץ רעה במגפה לפני ה'.
 7 ימותו, בעולם הזה, במגפה, לעולם ואין. דור
 8 המבול, אין להם חלק לעולם הבא, ואין עומדין.

14 איתא הירוגא תושלמי ומרדא דרכו של אותו עוף להרביע כל הבריות:
 15 שוקב. חמסו עצמו במקל ודיינו חמסו קם למטה רשע: לא מהם. אין תועלת
 16 לא בהם ולא בהמונם ולא במשאם. מהמהם. אשטריא בלעז: כי נחמתי כי
 17 עשיתים ונה. סמוכין דרשי: יפה עשיתי וכו'. שאיברתי דור רשעים כזה. לא
 18 יפה עשיתי. לאפשר דור חורין: כל שבן.
 19 אילו וזהו הברות אחרים היה צדיק יותה
 20 פלישין. בושש שרדו נדף ואינו אפרסמוך
 21 מקיפה. מצוף כמו ויפץ הברול דמתרגמינן
 22 וקפא (מלכים ב): בירקין. נדוות: לא יפנה
 23 דרך כרמים אמרו לו ומי מעכב. ומדון
 24 שאינו עושה אם יש בידו כח לעשות כה
 25 (פירחה) אחת יש לי להוציא מכם.
 26 מתושלמי הצדיק ימות קודם ולא ידעה נדון
 27 עמכם.

9 בדין, שצאמר למבדך הנה יתמו, ושם ימותו, דברי רבי עקיבא. רבי אלעזר אמר, עליהם הוא אמר וקפאו לי חסדי פורתי
 10 עלי וכו'. ערת קרה, אינה עתידה לעלות, שצאמר ויתכס עליהם הארץ, בעולם הזה. ויאברו מתוך הקהל, לעולם הבא. דברי רבי
 11 עקיבא. רבי אלעזר אמר, עליהם הוא אמר ה' ממת ומקרה מורד שאל ויעל: גמרא תנו רבנן, דור המבול, אין להם חלק
 12 לעולם הבא, שצאמר וימח את כל תיבות אשר על פני האדמה. וימח את כל תיבות, בעולם הזה. וימחו מן הארץ, לעולם הבא,
 13 דברי רבי עקיבא. רבי יהודה בן בתירא אמר, לא תיין ולא נדונו, שצאמר לא ידון רוחי באדם לעולם, לא דין, ולא רוח. דבר
 14 אחר, לא ידון רוחי, שלא תהא נשמתן חוזרת לנדנה. רבי מנחם בר יוסף אמר, אפילו בשעת שהקדוש ברוך הוא מחזיר נשמות
 15 לפגרים מתים, נשמתן קשה להם בגיהנם, שצאמר ותרו חישש חלדו קש ורחבם אש תאכלכם. תנו רבנן, דור המבול לא נתנאו
 16 אלא בשביל מוכיב שהשפיע להם הקדוש ברוך הוא, וזה כתיב בהם פתיהם שלום מפתד ולא שבט אלוה עליהם, וכתיב שושו
 17 עבר ולא יגעיל תפלט פרתו ולא תשבל, וכתיב ישלחו כצאן עויליהם וילדיהם ויפדו, וכתיב ישאו בתוף וכזור וישמחו לקול
 18 עוב, וכתיב יבלי ימיהם פנזוב ושנותם בנעומים, וכתיב יברגע שאל יתחו, והיא נרמה שאמרו לאל סור מפניו ודעת דרבי
 19 לא חפצנו, מה שדי פי נעבדנו ומה נועיל פי נפגע בו. אמרו, כלום צריכין אנו לו אלא לטיפה של שמים, יש לנו נהרות ומעינות
 20 שאנו מסתפקין מהם. אמר הקדוש ברוך הוא, בפוביה שהשפעתו להן, בה מקעיסין אותי, ובה אני דן אותם, שצאמר ואני הנני
 21 מבואר בתפול מים. רבי יוסף אמר, דור המבול לא נתנאו אלא בשביל לגלג העין, שהרומה למים, שצאמר ויקחו להם נשים
 22 מפל אשר הבראו. לפיכך, דן אותן במים, שהרומה לגלג העין, שצאמר ונקטו כל מעינות תהום רבה וארבות השמים נתתם. אמר
 23 רבי יוחנן, דור המבול, בירבה קלקלו, ובירבה נידונו. בירבה קלקלו, שצאמר וירא ה' כי רבה רעת האדם. ובירבה נידונו, שצאמר
 24 כל מעינות תהום רבה. אמר רבי יוחנן, שלשה נשתירו מהם, בלועה הנהר, וחמי טבריא, ויעניא רבתי בדיקם. כי השחית
 25 כל בשר את דרכו על הארץ, אמר רבי יוחנן, מלמד שהרביעו בהמה על חיה, וחיה על בהמה, והכל על אדם, ואדם על הכל.
 26 אמר רבי אבא בר פהא, וכולם חזרו חוץ מתישלימי. ויאמר אלהים לנח קח כל בשר פא לפני, אמר רבי יוחנן, פא ויראה פמה
 27 גדול כחה של חכם, שהרי דור המבול עברו על הכל, ולא נתחם עליהם גור דינם עד שפשטו דיהם בגול, שצאמר כי מלאה
 28 הארץ חמס מפניהם ונחני משחיתם את הארץ. וכתיב והחמס קם למטה רשע לא מהם ולא מהמונם ולא מהמהם ולא נה בהם,
 29 אמר רבי אלעזר, מלמד שזוקף עצמו בפסל, ועמד לפני הקדוש ברוך הוא, ואמר לפניו, רבוננו של עולם, לא מהם ולא מהמונם,
 30 ולא מהמהם ולא נה בהם, (ואף על נה נתחם גור דין, שצאמר ואל נה בהם). תנא דבי רבי ישמעאל, אף על נה נתחם גור דין,
 31 ולא שצאמר חן בעיני ה', שצאמר ורחמי בי עשיתם, ונח מצא חן בעיני ה'. ונתחם ה' פי עשיתם את האדם בארץ, וכתיב את רב
 32 דימוי אמר, אמר הקדוש ברוך הוא, יפה עשיתו שמתקני להם קברות בארץ, כתיב הכא ונתחם ה', וכתיב התם ונתחם
 33 ונתחם אותם וידבר על לבם, ויאבא באמרי, לא יפה עשיתו שמתקני להם קברות בארץ, כתיב הכא ונתחם ה', וכתיב התם ונתחם
 34 על הרעה אשר דבר לעשות לעמו. אלא תולדות נח (נח איש צדיק תמים היה בדורותיו), אמר רבי יוחנן, בדורותיו ולא בדורות
 35 אחרים. ורש לקיש אמר, בדורותיו, כל שפן בדורות אחרים. אמר רבי חנינא, משל דרבי יוחנן, למה הרבך דומה, לחבית של יין
 36 שהיתה מונחת בפתח של חומין. במקומה, ריחה נודף. שלא במקומה, אין ריחה נודף, וכל שפן במקום הבוסם. וימח את כל
 37 הרבך דומה, לצלוחית של פליטון שהיתה מונחת במקום המנופת. במקומה, ריחה נודף, וכל שפן במקום הבוסם. וימח את כל
 38 תיבות אשר על פני האדמה, אם אדם תמא, בהמה מה התמא? תנא משום רבי יהושע בן קרחה, משל לאדם שעשה חופה לבנו,
 39 והתקין מקל מיני סעודה, לבימו מת בנו, עמד (ופנה) את חופתו. אמר, כלום עשיתו אלא בשביל בני, עכשיו שמת, חופה למה
 40 לי. אף הקדוש ברוך הוא אמר, כלום בראתי בהמה ותיח אלא בשביל אדם, עכשיו שאדם חוטא, בהמה ותיח למה לי. מכל
 41 אשר פתרה מתו, ולא דיגים שבבים. דרש רבי יוסי דמן קפרי, מאי דכתיב קל הוא על פני מים תקולל חלקתם בארץ, מלמד
 42 שהיה נח הצדיק מוכיב בהם, ואומר להם עשו תשובה, ואם לאו, הקדוש ברוך הוא מביא עליכם את המבול, ומקפה נבלתכם על
 43 הפנים פיוקו, שצאמר קל הוא על פני מים. ולא עוד, אלא שלוקחין מהם קללה לכל באי עולם, שצאמר תקולל חלקתם בארץ.
 44 לא ופנה דרך תרמים, מלמד שהיו מפנים דרך תרמים. (אמרו) לו, ומי מעכב? אמר להם, פרידה אחת יש לי להוציא מכם.

1 כדאמרי' ברוכתי אחריתי: זית טרף כפיה. כפיה היתה שואלת מוזן טרף זית:
 2 למשפחותיהם יצאו מן התיבה. אלמא כל חד וחד בפני עצמו היה ולא היה אובלך
 3 כולם באבוס אחד אלא משפחות (משפחות) היו שריון: א"ל אליעזר (עבר
 4 אברהם; לשם רבא. גדול בנו של נח: היכי הויתון, היאך היתום יבולך לחבין
 5 עניניהם בכך לעשות לכל בריה ובריה
 6 חפצה: וקרא: שם בריה: פאלי. מחתך כמו
 7 פלי פלוי במסכת נדה דף כ"א: א"ש"א
 8 וייתה. המה אחותו ונתנו לו היה חושש
 9 לדרוס משאר הבמות ולא בצדד משתא
 10 ולא שפי מתיירסר וינא איש"א. אין לך
 11 המה קלה שלא לתא מיתמונו יבולה לונוו
 12 ששת ימים שלא ימות בלא מאכל ואין לך
 13 המה שיבולה לזון יותר מ"ב בלי
 14 משיא ירוי ולא שפי מתיירסר ונשא אמתא
 15 ואריא קאי כלומר לא לתא פחות משתא חדשים
 16 ולא יותר מ"ב חדשים ולא נהירא לי:
 17 אויש"א. עף ושמו חול בלשון המקרא
 18 אמר ליעולם: כספנא. בחדר ספון ומתוקן
 19 לה נאום ה' ב"ו אליעזר אמר פסוק זה.
 20 נאם ה' לאדני אמר הקב"ה לאברהם שב
 21 למיני אדני וכו': מפורש זה אברהם שב
 22 אמר נהרים שהוא ברוכתי כדכתיב (ממבר
 23 כ) מן ארם יבחי בלך מלך מואב וגו': כל
 24 הדוח סלקא ליה. כל דבר המאמר ליה
 25 בחיי

1 א"ב לא נפנה דרך כרמים. וכדומר לא נסור ולא נפנה את דרך הכרמים| אלא
 2 כל שעה נלך בהם כלומר א"ב לא נלך דרך כבושה ולא נחזור מסורתי אלא נלך
 3 ונקלקל השורה דרכים משובשים בקוצים וברקנים כעין שבילי כרמים: לעשות.
 4 כמו עתהנות שרובשן שאנו חושבין מחשבות רעות: עליהם שמה. אין אש שולט
 5 בהם עקבי רגליכם. נשבתת ורע שלכם
 6 יבול למחות אתכם לא מביע עקבי רגליכם
 7 מן הרגל ויצא ממש מים אם היה רוצה ואי
 8 אפשר לכפות רגליכם בעששות: נשבתת
 9 ורע. ירוחתי ועבן יהו עבן ליג' ופי' הוא
 10 המט המלך נשבתת. נחה מרתוחו ה"נ מים נחו
 11 מרתוחו: סדרת בראשית הייתי לשבעת
 12 הימים סדר שבעת ימי בראשית שנה לתם
 13 זמן סוף אחר מן גדול. בתחילה אמר להם
 14 יהוה ימיו מנא וערשים שנה בשבער זמן זה
 15 ולא שבו לשבעת חזר וקבע להם זמן קטן:
 16 אישתי חיבמה (כני נח. נקבה אנת
 17 נשבתת לכמה זכרים ואין זו אישות: שלא
 18 נקברה בתן עבירה. שלא נוקקו אלא לבן
 19 וזוב: מבלגיה. עץ הוא: כמות' ל"ה אפי'
 20 באשתי אני אסור: (כני נח. נקבה אנת
 21 רק. ורקק זרע מפוי לפיה של נקבה: לקח
 22 בעורו. שיצא ממנו כוש: מאתו. גבי עורב לא
 23 כתיב נחיתו ממאן שיריהם כי כלומר הניח
 24 הוא שדרים אצלם שממירם בעדיקים
 25 ה' ימים וימי המבול היו על הארץ, מה טובים של שבעת הימים? אמר רב, אלו ימי אבילות
 26 של מתישלה, ללמוד שהספדן של צדיקים מעקבין את הפורענות לבא. דבר אחר, לשבעת, ששינה עליהם הקדוש ברוך הוא
 27 סדר בראשית, שיהיה המה יוצאת ממעברו ושוקעת בפניו. דבר אחר, ששבעת להם הקדוש ברוך הוא זמן גדול, ואחר כך זמן
 28 קטן. דבר אחר, לשבעת הימים, שהמעשים מעין עולם המא, כדי שידעו מה טובה נעשו מהן. מכל הבקחה המפורזת תחם
 29 בשבעת ימי אשתי, אישות לבקמה מי אית לה? אמר רבי תנאי, ששואל בה נחמי, אמר רבי יוחנן, מאותה שלא נעברה בהם
 30 עבירה. שבעת ימי אשתי, שהעבירו לפני התיבה, כל שהתיבה קולמתו, בידוע שלא נעברה בהם עבירה. וכל שאין התיבה
 31 קולמתו, בידוע שנעברה בה עבירה. רבי אבהו אמר, מאותן הבאין מאיתיהן. עשה לה תיבת עצי גופר, מאי גופר? אמר רב אדא,
 32 אמרו דבי רבי שילא, זו מבלגיה, ואמרי לה גולמיש. צוהר העשה לתיבה, אמר רבי יוחנן, אמר לו הקדוש ברוך הוא לנת,
 33 קבע בה אבנים טובות ומרגליות, כדי שיהיו מאירות להם בצדדים. ואל אמה חכמה מלמעלה, דרביה (הוא) דקיימא. תחתיים
 34 שנים ושלשים העשה, תנא, תחתיים, לבל אמצעים, לבקמה. עליונים, לאדם. וישלח את העורב, אמר ריש לקיש, תשובה
 35 נצתה השיבו עורב לנת. אמר לו, רבך שונאי, ואתה שנאתי. רבך שונאי, מן הפהורין שבעה, מן הפמאים שנים. ואתה שנאתי,
 36 שאמה מניח מפני שבעה, ושולח מפני שנים. אם פוגע בי שר תמה או שר צנה, לא נמצא עולם חסר בריה אהת, או שפא
 37 לאשתי אתה צריך. אמר לו, רשע, במוחר לי, נאסר לי. בנאסר לי, לא כל שפן, ומנלן דנאסרו דתיבי יבאת אל התיבה אמה
 38 בגיד ואשתך ויש בגיד אמה, ותיבי צא מן התיבה אמה ואשתך בגיד ויש בגיד אמה, ואמר רבי יוחנן, מיכן אמרו שפאסרו
 39 בגיד ואשתך המטה. הנה רבן, שלשה משמשו בתיבה, וכולם לקו. פלב, ועורב, קש, פלב, נקשר. עורב, רק. חם, לקח בעורו. וישלח
 40 את היונה מאתו לראות לקחו המים, אמר רבי ירמיה, שפאן שדירתן של עופות מהוירים עם הצדיקים. והנה גלה זית טרף פיה.
 41 אמר רבי אלעזר, אמרה יונה לקח הקדוש ברוך הוא, רבנו של עולם, יהו מונחתי מורים פניה ומסירים בגיד, אלא יהו מתיקם
 42 פביש ומסירים בגיד פני רדם. מאי משמע דהאי 'ברך' לישנא דמוני הוא, דכתיב 'הסירניו להם חוק'. למשפחותיהם יצאו
 43 מן התיבה, אמר רבי יוחנן, למשפחותם ולא הם. אמר רב תנאי פרי בינא, אמר ליה אליעזר לשם רבא, כתיב למשפחותיהם
 44 יצאו מן התיבה, אמתו תיבן הויתון. אמר ליה, צער גדול היה לנו בתיבה, ברה שדרפה להאכילה פיום, האכלנה פיום. שדרפה
 45 להאכילה פלילה, האכלנה פלילה. האי וקרא, אי הוה ידע אבא מה אכלה. ויקא חר, הוה תיבי וקא פאלי רמונא. נפל תולעתא
 46 מינה, אכלה. מיין ואילה, הוה גביל לה חזרא. פי מתלע אכלה ארוא איש"א וינתיה, דאמר רב, לא בציר משהתא, ולא מפי
 47 מתיירסר וינא איש"א. אויש"א, אשפחיותה אבא. דגני כספנא דתיבותא. אמר ליה, לא בעית מונוני? אמר ליה, חיותיך דתות
 48 מרדא, אימנא לא אצערך. אמר ליה, האי רעוא דלא תמות, שפאמר 'ואומר עם קני אנוע ויכול ארבה ימים'. אמר רב תנאי פרי
 49 לואי, אמר שם רבא לאליעזר, פי אהו עליוני מלכי מורה ומערכ, אמתו תיבי עבדיתה. אמר ליה, אימתי הקדוש ברוך הוא לאברהם,
 50 ואותיה ממיניה, והוה שדינן פפרא, והוה חרבי גילי והוה גירי, שפאמר 'מזוה לרוד נאם ה' לאדוני שב למיני עד אשית אויביך
 51 הדום לרגליך, ותיבי מי העיר ממורה צדק יקראוהו לרגלו יתן לפניו גוים וימלכים יד' יתן קעפר חרבו פקש נרף קשתו'. נחום
 52 איש גם זו, הנה רגלי דכל דתהו סלקא ליה, אמר גם זו למטה. ויקא חר, בעו (שדראל) לשדורו דוהון לפרסא. אמר, ברהי

27 הוא את לשונם לשם לכך היא משכחת: סימן רע. כלומר שמם סימן שכתה היא:
 28 רעים בגופם. שטופים בזימה השמר לך מן יהיה דבר עם לבקע בליעל וגו' וזה
 29 כך המא. והיינו ממוק: ארץ מפנה יצא להם. ארץ שבעה וטובה היא: ותחתיה
 30 נהפך כמו אש. ואחר כן נחפכה: וכי מאחר שארץ מפנה יצא להם. שיש לנו
 31 שיפוע עולה למעלה לנו עוברי דרכים: ונשבת.
 32 שלע ועברו עוברי דרכים בארבעה פנין.
 33 הקביה נחל גפרית ואש: משם נה. ממקום
 34 הליכות שהיה הולך למעלה והשליכו
 35 עליהם הנשכחים מני רגל והתולדלו
 36 (מארם) מארבעם ונעו לדראוק: נה. קורטטל
 37 בלע"ז כמו (שמואל ב די) מים הנגרנס
 38 תחתות. תבקשו תרומות ותואנות: תרצחו
 39 כולכם. ע"י קיר נטו וגדר החיות ירם
 40 חתמו למו. היום סותמים וסורגין כאילו לא
 41 ידעו יאר כלומר סותמין וסורגין: אפרסמון.
 42 שלום להפקדו ביד בעלי ממון ביד שיהו
 43 מניחין פקדון שלהם בבית גזיהם ובלילה
 44 מריחין האפרסמון וחרתין שם מנהגו של
 45 מפקד צורר וחותם: דרש ר"י. בי מרדשא
 46 חתר בחשך בתים: ואחריו תלת סאה
 47 מחתרתא. ע"י ריח אפרסמון שהיו מריחין
 48 ויודעין היכן מניחין ממונם: מי היה ידעא
 49 דאתו נבבי ל"א מי היה ידעא דגבני אתוך
 50 שפעו מרובי דציפורי ביד בעלי ממון ביד שיהו
 51 ואידי דאמר לעיל אדחתו מחרתו
 52 דציפורי דאתרא דרבי יוסי דתם הנה קטש
 53 נמי הא מילתא דכי נח נפשיה בר
 54 לאשמעוין דמצפורי הרה.
 דאת

1 בהדי מאן. ביד מי נשלח: כי מטא להווא דיריא. כשהגיע לאותו מלך: למיכת.
 2 ללך: שיינו לסיפיה. התירו הארזים והברצופין ופתחו ונטלו כל מה שבחובה
 3 אחזיק: מצחק: הגך דיודי. אותו בתי הכפרים: א"כ ליבנו אחד כבודא. א"כ שבנו
 4 כיר לעלות לרקיע למה בנו אותו בבקעה היה להם לבנות על אחד החרים: הפיצים
 5 ח: ופורם בכל העולם: שרדים. שיש להם צורת
 6 אדם וזכבין ושותין כבני אדם: רוחין. בלי
 7 גוף וצורה לילין. צורת אדם אלא שיש להם
 8 כפפים במסתב נדה (דף קט): זו שאומרה
 9 נעבדו ע"ז כי יש בלל חל. לכלבל לשונם כיר
 10 שלא ירא אחד מכוון לדעת חבירו לעבדו
 11 ע"ז: שליש [נבלע]. נבלעו יסודותיה
 12 משוקעת היא בקרקע עד שליש ושליש של
 13 מעלה נשרף ושליש אמוניע קיים בקרקע
 14 ולא שיהא עומד באר. אויר מגיל מראש
 15 הגמגול (כלומר) וכמו איריה של עיר) מי
 16 שעמד סביב למגדל וזראה איריה ובראה
 17 גובה שלו: משכת. שכן נגוד על אותו מקום
 18 שישבח ולכך הם עצמם שכתו את לשונם
 19 בכל ובורסוף סימן רע לתורה. משמכחן
 20 הלמוד מפני שעומדים באויר הגמגול: למע
 21 נקרא שמה בורסוף בור שאפי. בור
 22 שנתרוקן ממיו כלומר משכת האדם כל מה
 23 שלומד: שאפי. כמו (ב"מ דף ס.) השופות לא
 24 דיקן לשרי (מריה מנו) הורק מבלי לא כלי
 25 והפני מה שמה בכל (ושמשכת) אמר בר
 26 יוסף כי שם בלל לפי שבלבל הקדוש ברוך
 19 בקרדומות. פרי שזובו מימיו. מכהו עלה כמערבא, אם פן, ליבנו אחד כבודא. (אלא) אמר
 20 רבי ירמיה בר אבון, נחלקו לשלש ביותא. אחת אומרת, נעלה ונשם שם. ואחת אומרת, נעלה ונעבד פוכבים. ואחת
 21 אומרת, נעלה ונעשה מלכות. זו שאומרת נעלה ונשם שם, הפיצים. וזו שאומרת נעלה ונעשה מלכות, נעשו קופים, וירוחו
 22 ושרים וילין. וזו שאומרת נעלה ונעבד פוכבים, 'כי שם בלל שפת כל הארץ'. תניא, רבי נתן אומר, מולך לשם
 23 עבודת פוכבים נפשונו, קתיב הקא 'נעשה לנו שם', וקתיב התם 'ועם אלהים אחרים לא תזכירו', מה לתלן עבודת פוכבים,
 24 אף כאן עבודת פוכבים. אמר רבי יוחנן, מוגדל, שליש נשרף, שליש נבלע, שליש קיים. אמר רב, אור מוגדל, משפח. אמר רב
 25 יוסף, בבל, ובוסוף, סימן רע לתורה. מאי 'בוסוף' אמר רבי אפי, בור שאפי: 'אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא' וכו':
 26 תנו רבנן, אנשי סדום אין להן חלק לעולם הבא, שאמרו 'אנשי סדום רעים ותסאים לה' מאד', 'רעים' בעולם הזה, 'ותסאים'
 27 לעולם הבא. אמר רב יהודה, 'רעים' גנופין, 'ותסאים', כממונם. 'רעים' גנופין, דקתיב 'ואיך אעשה דרעה הגדולה הזאת ותסאתי
 28 לאלהים'. 'ותסאים' כממונם, דקתיב 'ותיה כד תסא'. 'לה', זו ברפת השם 'מאד', שמתכוונים וותסאים. כפתינתא תנא, 'רעים'
 29 כממונם, 'ותסאים' גנופין. רעים כממונם, דקתיב 'דרעה עינד באחיד האביון'. ותסאים גנופין, דקתיב 'ותסאתי לאלהים'. 'לה', זו
 30 ברפת השם. 'מאד', זו שפיכות דמים, שאמרו 'אם דם נקי שפך מנשה (בירושלים) הרבה מאד' [גו]. תנו רבנן, אנשי סדום,
 31 לא נתנאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקדוש ברוך הוא, ומה קתיב בהם, 'ארץ מקנה יצא להם ותחתיה נחפד כמו
 32 אש, מקום ספור אבניה ועפרות רוב לו, תניב לא ידעו עיט ולא שופתו עין אדם, לא הדריקהו בני שחין לא עדה עליו שחל.
 33 אמרו, וכי מאחר שאתרין מקנה יצא להם', 'ועפרות רוב לו', למה לנו עוברי דרכים, שאין פאים אלה אלא לחפרנו [ממונגו].
 34 בואו ונשפח שאתרין חגל מארענו, שאמרו 'פרץ נחל מעם נה הנושפים מני רגל דלו מאנוש נעו'. דרש רבא, מאי דקתיב 'עד
 35 אנה תהותתו על אש תרצחו כלכם כקור נטויו גדר תהותתו', מולמד שהיו נוהגין עניניהו כבעלי ממון, ומושבין אותו אצל קוד
 36 נטויו, ודוחין אותו עליו, וכאים ונטולין את ממונו. דרש רבא, מאי דקתיב 'חתר בחשך פתים יומם חתמו למו לא [דענו] אור',
 37 מולמד שהיו נוהגים עניניהם כבעלי ממון, ומפקדים אצלו אפרסמון, ומניחים אותו בבית גזיהם. לערב, פאים ומריחין אותו כבלב,
 38 שאמרו 'שובו לערב יהמו כבלב וסוכבו עיר'. וכאים וחרתים שם, ונטולין אותו ממון. 'ערום [לינו] מבלי לבוש ואין כפות
 39 בקרה', 'מחור ותומים ונהנו יחבלו שור אלמנה', 'גבלות שנינו עדר גזלו ורועו', 'הוא לקברתו יוכל ועל דגיש יסקוד'. דרש רבי
 40 יוסי בציפורי, אחרתון תהיא ליליא תלת מאה מחתרתא בציפורי. אתה, קא מעצרי ליה. אמרו ליה, תביית אוחתיה לגבאי. אמר
 41 להו, מי הוה דענא דאתו גבאי. פי קא נה נפשיה דרבי יוסי, שפעו מרובי דציפורי דמא. אמרי, דאית ליה חד תורא, מרעי
 42 חר וימא. לית ליה, לרעי תרי יומי. ההוא יתמא בר ארמלתא, הבו ליה תורי למרעיה. אול, שקלינהו וקטלינהו. אמר להו,
 דאת

1 דאית ליה תורא. כל היה מתנגד על אנשי סודם מי שהיה לו שור אחד רועה כל
2 בהמות העיר יום א' וימי שאין לו בהמה מגלגלין עליו לרעות ב' ימים: אמר להו.
3 יתמי למרי דתורא דאית ליה חד תורא כו: דעבר במבשרא. שהמערבות שלהם
4 ממינו עוין ודון דבן דקין עבר במבשרא. אלא בא דרך אתו: דה"ל דרא דלכני.

5 מי שהיה לו שורות לבנים ומגבל וערשה אתון
6 היה בא כל חד וחד ונטל אתו: שרי תומי
7 או שמכב. מי שהיה מפור ושטח לפניו
8 שומים או בצללים לישון כל א' וא' וחד נטל
9 אתו: ואמר לו. נלולו במו חסרתו כי לא
10 לקחתו ממך אלא שום אחד ונמצא קרח
11 מוכאן ומכאן: ויפא. ומצלי דין: ויהב
12 ניהילת. ושכב עמה עד שתהיה מעוברת: עד
13 דקדחה. עד שתצמח אונן: פריע. עשה לו
14 פצע כמו פרעת במסכת ע"ז (דף כח).
15 כפרדיוורא בלעז: דעבר במיא. עובר ברבול
16 במים: דילא. מקל לא אבן: א"ל. דיבט
17 לאליעור ואתא האי: א"ל. אליעור אגרא
18 דמחיתב לך דשקל כן דבא בה ליה להווא
19 גברא דשקל לו דמא וחד דרדי כדקימי קימי
20 ל"א ד"ג ולוא: כדקאי קאי כב אמר ליה דין
21 מי יתן שהייתו בכתחילה הכי אתנו בהדיחו
22 כל מאן דשקל. אכסניא לבי הולוא: שלחו
23 ללמייה. שיפוטן אל בגדי אורו: והיב
24 שהומינה ואתא אליהו. עבר אברהם: ויהיב
25 אשאפ: דיכולהו. דקר רשב כחוק כולם: א"ל
26 מאן אומך נתבא: א"ל. אליעור למאן דיתוב
27 גביה את ומנתיב להבא: שקל נלימיה. דיתוב
28 לגביה ורחת לברא שהיה מחירא שלא
29 ישמענו אנשי המוקס שלמיעור אמר שהוא
30 וימנו וילשלו למנתיב הלך וישב לו אצל
31 השני ואמר כמו כן וכן לכל אחד ואחד. עד
32 דאולי כולחו ואכל אליעור כל הסעודה: וי

1 דאית ליה תורא, נשקול חד משפא. דלית ליה תורא,
2 נשקול תרי משפי. אמרו ליה, מאי האי. אמר להו,
3 סוף דינא תתחילת דינא, מה תחילת דינא, דאית ליה
4 תורא, מרעו חד וימא, דלית ליה תורי, מרעו תרי
5 וימי. אף סוף דינא, דאית ליה חד תורא, לשקול חד,
6 דלית ליה תורא, לשקול תרי. דעבר במבשרא, ניתוב
7 חד וזא. דלא עבר במבשרא, ניתוב תרי. דהוה ליה
8 [נרא] דלכני, אתי כל חד וחד, שקלו דרא. אמר ליה,
9 אמא דרא דשקל. דהוה שרי תומי וא' שמכ, אתו
10 כל חד וחד שקול דרא. אמר ליה, אמא דרא דשקלי.
11 ארבע דינין היו בקוסם, שקרא, ושקוריא, ויפי,
12 ומצלי דינא, דמחי ליה לאיתתא דחבריה ומפלא ליה.
13 אמרי ליה, ויהב ניהילת דיעברה ניהילת דפסיק ליה
14 לאודנא דחברא דחבריה. אמרו ליה, הבה ניהילת
15 עד דקדחה דפרע ליה לחבריה. אמרי ליה, הב ליה
16 אנרא דשקל לך דמא. דעבר במבשרא, יהיב ארבעה
17 וזוי. דעבר במיא, יהיב תמיני וזוי. וימא דרא, אהא
18 תהוא כובס, אפילע להתם. אמרו ליה, הב ארבעה
19 וזוי. אמר להו, אמא במיא עברי. אמרו ליה, אם כן,
20 הב תמינא, דעברת במיא. לא יהיב, פריהו: אהא
21 לקמיה דדיינא. אמר ליה, הב ליה אנרא דשקיל
22 לך דמא, ותמינא וזוי דעברת במיא. אליעור עבר

33 ארץ גייצו ליה. שהאורח ארוך יותר מן המהמה מקצתן אותו בסכין גייצו לשון
34 גרן כן משעתי ואת דגרסי גידי ליה: ומתחין ליה. עד דמתפרק אבריה: ובתיב
35 שמה עילוייה. כדי שיכיר כל אחד וא' דמר שלו וחוור וטלנו: ורפתא לא מטטו
36 ליה. הנהו בנייהם שלא יתנו לו פת כדי שימות ברעב ובשמת אול כל חד וחד
37 ושקל דלינרא דיהיה: כריתא. ענה
38 תבצא. בחין כד שיהי כשמינא לשאוב
39 מימ: שפיה: סבו אתוה: אמר שורא. על גג
40 החומה: כי רבה. על עסקי רביה: רבי יהודה
41 בן בריה ואמר ויאבדו הרי הן כמאביה
42 המתבקשת. ובאין לעולם הבא שכן אמר
43 דוד על כל קשה ועתיב כשה אובד בקס
44 עבדך הם תנו קשה אובד ואתה ברתמך
45 הרבים בקס עבדך ותביאם לעולם: מצותך
46 לא שבחתי. שקימו כל מצותך כדכתיב
47 (ממדר טו) כי כל העשה כולם קדושים
48 מכת רע התחיל כשתה: שעשה קדחה
49 בישראל. שנבלעה שחרתיה. שהביעה:
50 הקחה שני מולידיו. שנתבישו אבותיו
51 במעשיו הרעים: בקס הרמים על עצמו.
52 שלא ידע נמנה עמוה: אלו מרגלים. ולא
53 כתיב בהן פלוני בן יעקב: שאיבר לכבו. חוק
54 לכבו כמו (ישעיהו מ) אכירי לב: שישב
55 באננות. שעשה תשובה על שהיה עמוהם
56 תחילה בעצת נעשו לו פלאות. (ויפירש)
57 (ושנצל) מהם ראה והיבן. שאין מנתק
58 כשורה ופירש מהם: אי מר רבה. אי יצח
59 משע מכל מוקס אתה תלמיד ואם קרח
60 מנצח אתה תלמיד מה לך בשררה זו: הוא
61 בעצת. אני יהייתו עמוה בעצת ונשבעתי להם
62 שאם יקראוני אלך עמוה: דיכולת בנישתא
63 קדישין. כולם צוענים וקדושים ולא יכנסו
64 אלי אם אני פרועה: סתרה

23 אברהם, איתרמי התם. פריהו, אהא
24 שקל גללא, פריהו איהו לדינא. אמר, מאי האי. אמר ליה, אמרא דנפק לי מינה, הב ניהילת להאי, וזוי דידי פדקימי קימי. מנא
25 להו פרייתא, דהוה מגני עלה אורחין. כי מארד, גיזי ליה. כי גזי, מתחין ליה. אליעור עבר אברהם, אקלע להתם. אמרו ליה, קום
26 גני אפרורא. אמר להון, נרא נדרי, מן וימא דמיתא אמא, לא גנינא אפרורא. כי הוה מתרמי להו עניא, יהבו ליה כל חד וחד דינרא,
27 וכתבו שמה עליה, ורפתא לא הוה מטמי ליה. כי הוה מית, אתי כל חד וחד, שקול דיהיה. הכי אתני בניניה, כל מאן דמזמין נברא
28 לבי היולוא, לשלח גלמיא. הוי האי היולוא, אקלע אליעור להתם, ולא יהבו ליה נמיא. כי בעי למסער, אהא אליעור ויתוב לספא
29 דיכולהו. אמרו ליה, מאן אומך להבא. אמר ליה להווא [דיתוב], אתה ומנתו. [אמר] דילמא שמינו כי דאנא אומינתיא, ומשלתו
30 הוי מאניה דהאי נברא. שקל גלמייה, ההוא דיתוב גביה ורחת לברא. [בן עבד כולוהו, עד דנפקי כולוהו, ואכלא איהו לסעודתא.
31 אהא תהיא רביתא, דהות ק' מפקא ריפתא לעניא בחצא. איגלאי מלתא, שפיה דוכשא, ואקמיה על אינר שורא. אהא ויבירי
32 ואכליה, והיינו דכתבי 'יאמר ה' עקרת סודא ועמורה פי רב/ו, ואמר רב יהודה, אמר רב, כי עסקי רביה: מרגלים אין להם חלק
33 לעולם ליה, שגאמר 'ומתו האנשים מוצא דבת הארץ רעה בפנפנא', [ומתו] שגולם היה, 'בפנפנא' לעולם הבא: עזרת קרח אין
34 להם חלק לעולם הבא. שגאמר 'ותכס עליהם הארץ' שגולם היה, 'ויאבדו מתוך תקלה' לעולם הבא. דבירי רבי שקיבא. רבי אליעור
35 אומר, עליהם אמר הכתוב 'ה' ממות ומיתה מוריד שאול ועל': תנו רבנן, עזרת קרח אין להם חלק לעולם הבא, שגאמר 'ותכס
36 עליהם הארץ' שגולם היה, 'ויאבדו מתוך תקלה', לעולם הבא, דבירי רבי שקיבא. רבי יהודה בן בתירא אומר, הרי תן פאכדיה
37 המתבקשת, שגאמר 'ועתיב כשה אבד בקס עבדך פי מוצותיך לא שכתתי': [ישח [קרח], אמר ריש לקיש, שלקח מקח רע לעצמו.
38 קרח', שעשה קרחה בישראל. בן יצהר', בן שרתיתם עליו את כל העולם כצארים. בן קהר', בן שהקחה שני מולידיו. בן לוי', בן
39 שעשה לווה בניהם. וליחשוב נמי בן יעקב', בן שעקב עצמו לניהם. אמר רב שמואל בר רב יצחק, יעקב ביקש רחמים על עצמו,
40 שגאמר 'בסדם אל תבא נפשי ונקחלק אל תחד כבוד'. 'בסדם אל תבא נפשי', אלו כרגלים. 'וינקחלק אל תחד כבוד', זה עזרת
41 קרח. דהון, שעבר על דת אל. 'אבירים', שאיבר עצמו מעשות תשובה. 'ואון', שגישב באניוהו. 'פלת', שעשועו לו פלאות. בן ראובן',
42 בן שראה והכין. אמר רב, און בן פלת, אשתו הצילתו. אמרה ליה, מאי נפקא לך מינה. אי מר רבה, אנת תלמידיא. ואי מר רבה,
43 אנת תלמידיא. אמר לה, מאי אעביר, הואי בעצה ואשתבעי לי בהדיהו. אמרה ליה, ודענא דיכולה פנישתא קדישתא ניהוה, דכתוב
44 'כי פי העדה פלם קדושים'. אמרה ליה, תוב דאנא מוצילא לך. אשקותיה חמרא. וארויתיה, ואנייתיה גזאי. אוחכתי ו

[דף ט"ז ע"א]

תרינן בגוי דרבי נפקון, חד רישיה מגלי, ושלח סנדלוי, <מופשט> וחד רישיה מכסי, ולביש סנדלוי. רבי יונה סלק לגבי רבי גריון, נפק לגביה לביש סנדלוי. אמר ליה: מה, את סבר דילפין עובדא מנדא? לא ילפין עובדא מן בר נש זעיר: "ומלקרות בתורה". אמר רבי יוחנן: (איוב ב, יג) "ואין דבר אליו דבר", ואפלו דבר שלתורה. אמר ליה רבי שמעון בן לקיש: כל גרמיה, אליו תנא, לא תהו מניית! מני כדון? כיו דאמר רבי יודה בר פוי בשם רבי יוחנן: בשלא היו יודעין בטה לפתח לו, אם בגופו, אם במקומו, אם בגנש בגוי ובנותיו. חד תלמיד מן דרב הסדא אבאש. שלח ליה תרינן תלמידין דיתגון עמיה. אתעביד קמיהון קמיון הוי, ואפסקון, ודמה. חד תלמיד מן דבר פדיה אבאש. שלח ליה תרינן תלמידין דיתגון עמיה. [818] אתעביד קמיהון קמיון פוכבא ואפסקון ודמה. תני: אבל שונה הוא במקום שאינו רגיל. בהדא: רבי יסא הוה ליה עובדא. שלח ליה רבי יוחנן תרינן תלמידין דיתגון עמיה. אן משום דשרי, לא ידעין, ואן משום דלא רגיל, לא ידעין. ורבי יסא לא רגיל? אלא בגון אליו מליהון דרבנין, דבר נש משתאל בהון, וקיים ליה כמן דלא רגיל. רבי יסא בר פטרס, המוי דרבי יהושע בן לוי קדמאי, הוה ליה עובדא. שלח ליה בר קפרא תרינן תלמידין דיתגון עמיה. אן דשרי, לא ידעין, ואן משום שהיה להוט אחר התורה, לא ידעין. ותני בן: "אם היה להוט אחר התורה, מתר." על כל דבר האמור בתורה כהן מטמא, ישראל מתאבל. הוסיפו עליהם אחיו ואחותו מאמו, ואחותו הנשואה, מתאבל ואונן, אבל לא מטמא. ארוסתו, לא מתאבל ולא אונן ולא מטמא. תני: כל שמתאבלין עליו, מתאבלין עמו. רב, דמכת אהתיה, ופקד לחיה בריה, אמר ליה: בד תי סליק לגבי, <כאשר תהיה עולה אצלי> הוי שלח סנדלך. רבי מנא, הוון בגוי דרבי חנינה אחוי מיתין. אתון ושאלין לרבי יוסה: מהו לכפות את המטה? אמר לון: לא צריה. מהו לישן על גבי מטה כפונה? אמר לון: לא צריה. מהו לקרות את שמע ולהתפלל? אמר לון: נשמענה מן הדא: "הרי שהיה עסוק עם המת בפקר, והגיעה עונת קרית שמע, פורש למקום טהרה, ולובש את תפלו וקורא קרית שמע ומתפלל." מאימתי כופין את המפות? משיצא המת מפתח החצר. דברי רבי ליעזר. ורבי יהושע אומר: משיסתם הגולל. וכשמת רבן גמליאל, בין שיצא מפתח החצר, אמר רבי ליעזר לתלמידיו: כפו את המפות. וכשנתם הגולל, אמר רבי יהושע לתלמידים: כפו את המפות. אמרו לו: כבר כפינום על פי זקן. "בגערב שבת הוא זקף את מפותיו, במוציא שבת, הוא כופן." תני: דרגש נקפת ואינה נכפית. רבי שמעון בן אלעזר אומר: שומט קלמנטרין שלה, ודין. רבי יוסה בשם רבי יהושע בן לוי: הלכה פרי שמעון בן אלעזר. רבי יעקב בר אהא בשם רבי יסא: מטה שנגליטיה עולין ויורדין עמה, שומטין ודין. איזו היא מטה ואי זו היא דרגש? אמר רבי ירמיה: כל שמסרגין על גופה, זו היא מטה; וכל שאין מסרגין על גופה, זו היא

דרבנא. והא תנינן: (משנה כלים טז, א) "המטא והעריסה, משישופם בעור הדג." אם מסרג הוא על גופה, לאי זה דבר הוא שפה? אמר רבי לעזר:

[דף ט"ז ע"ב]

תפתר באליו ערקתא קיסריתה דאית להון נקבין. ומניין לכפית המטות? רבי קריספי בשם רבי יוחנן: (איוב ב, יג) "וישבבו אתו לארץ". 'על הארץ' אין כתוב באן, אלא "וישבבו אתו לארץ", דכר שהוא סמוך לארץ. מכן שהיו ישנין על מטות פפיות. בר קפרא אמר: איקונין אחת טובה היתה לה בתוך ביתה, והמתני לכפותה, אף את כפה מטתה! ואית דמפקין לשנא: יכפה הפרסור. רבי יונה ורבי יוסה, תריהון בשם רבי שמעון בן לקיש, חד אמר: מפני מה הוא ישן על מטא פפוייה? כדי שיהא געור פלילה ונזכר שהוא אבל; וחרנה אמר: מתוך שהוא ישן על גבי מטא פפוייה, הוא געור פלילה ונזכר שהוא אבל. "אמר איני בופה את המטה, הרי אני ישן על גבי הפפסל", אין שומעין לו, מפני שאמר "איני בופה את המטה", אבל אם אמר "הרי אני בופה את המטה", שומעין לו. "מתניתה לא אמרה כן, אלא: (משנה סנהדרין ב, א) "ויכשמוכרין אותו, כל העם מסבין על הארץ, והוא מסב על הפפסל". בכחן גדול, הא בכחן הדיומ, לא; וברבים, הא ביחיד, לא. ולא עבדין בן. "כפית המטות, פעמים עושה ששה, חמשה, ארבעה, שלשה. בערב שבת, ששה; בערב שבת עם דמודמי חמה, חמשה; יום טוב לאחר שבת, ארבעה; שני ימים טובים שלראש השנה, שלשה." חד תלמיד מן דרבי מנא הזריי לחד מן קריבוי דנשיא: [819] משהוא זוקפה, שוב אינו בופה. כפה ימים היה לו? רבי יעקב בר אחא בשם רבי יסא: שני ימים היה לו. רבי בא, רבי אמי, רבי יעקב בר זבדי בשם רבי יצחק: שלשה. רבי חיננא בר פפא הזריי לכפותה אפלו יום אחד. ואתתמי ליה: (מלכים א יג, כא) "ען פי מרית". תני: הדר בפנדק, אין מחיבין אותו לכפות, דלא יהוון אמרין "חרש הוא". "הרי שמת חמיו או חמותו, או אחד מקרובי אשתו, אינו בופה לא לכהל ולא לפקם, אלא נוהג עמה כדרך שהיא נוהגת. וכן היא, שמת חמיה או חמותה, או אחד מקרובי בעלה, אינה לא כוחלת ולא פוקסת, אלא נוהגת עמו כדרך שהוא נוהג." שמואל אמר: לא שנו אלא חמיו או חמותו, הא אחד מכל הקרובים, לא. רבי בא בר כהן אמר קמי רבי יוסה: רבי יודה בר פזי בשם רבי יוחנן: בדר עמו. קם רבי יוסה עם רבי יודה בר פזי, אמר ליה: את שמעית מן אבוקה דהא מלתא? אמר ליה: אבא לא הוה אמר בך, אלא אחוה דאתתיה דבר נחמיה מית, אתון שאלון ליה: מהו לכפות את המטה? אמר לון: לא צריה. "מפני שאמרה, שבת עולה ואינה מפסקת, והרגלים מפסקין ואינן עולין." רבי סימון בשם רבי יוחנן: שהוא מתר בתשמיש המטה. קם רבי ירמיה עם רבי יודה בר רבי סימון, אמר ליה: הך, מן כל תלמידיו דרבי יוחנן, לא שמע בר נש מניה דהא מלתא, אלא אבוקה. אמר ליה רבי יעקב בר אחא: אן דאתאמרת, לא אתאמרת

אלא מן אליו מליא דהכז הכז. מלתייה דרבי יהושע בן לוי אמר: שהיא אסור בתשמיש המטה. דאמר רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: והלא אמרו "אין אבל ברגל"? אלא שהרבים נוהגין בו בצנעה. מהו בצנעה? שהיא אסור בתשמיש המטה. התיבון: הרי תרגל, הרי היא אסור בתשמיש המטה, ואינו עולה; אף השבת, הואיל והיא אסורה בתשמיש המטה, לא תעלה! אמר רבי בא: אפשר לשבעה בלא רגל, אבל אי אפשר לשבעה בלא שבת.

[דף י"ז ע"א]

הלכה ז משנה רבי אליעזר אומר: משחרב בית המקדש, עצרת בשבת. רבן גמליאל אומר: ראש השנה ויום הכפורים כרגלים. ותכמים אומרים: לא כדברי זה ולא כדברי זה, אלא עצרת כרגלים, וראש השנה ויום הכפורים בשבת.

גמרא דבית רבי יני אמרי: עצרת עולה שבעה כרגלים. בעון קמי רבי יוסה: שלשה לפני העצרת, שלשה, ועצרת שבעה, הרי עשרה? אמר לון: שלשה לפני עצרת, שבעה, ועצרת שבעה, הרי ארבעה עשר. אמר רבי יוסה בירבי בון: וכני: יום אחד לפני עצרת, מונה חמשה לאחר העצרת; שנים, מונה ארבעה; שלשה כמנו גזרות שבעה. תני: אין מראין פנים, לא בראש השנה, ולא כיום הכפורים. אמר רבי שמואל בר רב יצחק: יום הכפורים שחל להיות בשבת, מראין בו פנים. כהדא: רבי חזקיה תודה ליה עובדא. סלקון רבנין לגביה, מחפניה ליה אפין בצומא רבא. אמר לון: כלום אמרו, "אין מראין פנים, לא בראש השנה ולא כיום הכפורים" לא מפני התפלה? שניא היא יום הכפורים שחל להיות בשבת, שניא היא יום הכפורים שחל להיות בחול?

הלכה ז משנה אין קורעין ולא חולצין, ולא מכרין, אלא קרוביו שלמות; ואין מכרין אלא על מפות וקופות. ואין מולכים בבית האבל, לא כמבבלא ולא באסקיטלא, ולא כקנון, אלא כסלים. ואין אומרים ברפת אכלים במועד, אבל עומדין בשורה ומנחמין ופומרין את הרבים.

גמרא אמר רבי ירמיה: ובלבד קרובין שהן ראויין להתאבל. כהדא דתני: "הכם שמות, הכל קרוביו, ואפלו קרובים שאינן ראויין להתאבל." כהדא: רבי אבון דמוך במועדא, ולא גמל ליה רבי מנא חסד. והוון צפוראי אמרין: "עד מות שניא" בתר מועדא עבד ליה איקריה. עאל ואמר רמיהוון: כהדא דתני: [820] הכם שמות, הכל קרוביו. באנון דהוון גביה; אנו לא תוין גביה. הקורע מן המזל, מן השלל, מן הרדיה, אינו קרע; מן האהוי, הרי זה קרע. אי זהו אהוי? אמר רבי אחא: כל שאין מקומו נפר. "עשרה קרעים אסורין באהוי: הקורע על אביו, ועל אמו, ועל רבו שלמודו חכמה, ועל הנשיא, ועל אב בית

דין, ועל שמועות הרעות, ועל קללת השם, ועל שרפת תורה, ועל ירושלים, ועל בית המקדש. על אביו ועל אמו, ועל רבו שלפדו חכמה, מניין? (מלכים ב ב,יא-יב) "ועל אליהו בסערה השמים, ואלישע ראה, והוא מצעק: אבי, אבי, רכב ישראל ופרשיו! ולא ראהו עוד, ויחזק בכנדי ויקרעם לשנים קרעים." רבי מתין בעיא קמי רבי יוחנן:

[דף י"ז ע"ב]

ומאלישע אנו למדין תורה? אמר ליה: מתון, מתון! מה הפת, משהוא מסתלק, עוד אינו רואהו, כך זה, משנסתלק, עוד לא ראהו. בשם שפורעין על החכמים, כך קורעין על תלמידיהן. אי זהו תלמיד חכמין? חזקה אמר: כל ששנה הלכות ועוד תורה. אמר ליה רבי יוסה: הדיא דאת אמר, בראשונה, אבל עכשו, אפלו הלכות. רבי אבהו בשם רבי יוחנן: כל שהוא מבטל עסקיו מפני משנתו. תני: כל ששואליו אותו והוא משיב. אמר רב הושעיא: כגון אנו, דרבנינו משנהין עלינו, ואנו מתיבין לו. אמר רבי בא בר מנחם: כל שהוא יודע לבאר משנתו, ואנו, אפלו רבנינו לא חכמין מבארה מתנימן. איזהו רבו? כל שפתח לו תחלה, דברי רבי אליעזר. רבי יהודה אומר: כל שרב תלמודו מפניו. רבי יוסה אומר: כל שהאיר עיניו במשנתו, אפלו בדבר אחד. רבי אבהו בשם רבי יוחנן: הלכה בדברי מי שהוא אומר: כל שרב תלמודו מפניו. ולמה לא אמר "כרבי יהודה"? אית תני תני ומחלה, רבי לעזר קרע על שפתח לו תחלה, שמואל חליץ על שהאיר עיניו במשנתו, ומה האיר עיניו במשנתו? אמר רבי יוסה בירבי בון: ב"שני מפתחות, אחד יורד לאמת השחי, ואחד פותח ביון." (משנה תמיד ג, ו) מהו יורד לאמת השחי? שהיה שוחה אמה עד שלא יפתח. על הנשיא, ועל אב בית דין, ועל שמועות הרעות, מניין? (שמואל ב א,יא-יב) "ויחזק דוד בכנדי ויקרעם, וגם כל האנשים אשר אתו, ויכבדו ויבכו ויצמו עד הערב, על שאול ועל יהונתן בנו, ועל עם יי ועל בית ישראל, כי נפלו בחרב." ויכבדו ויצמו עד הערב על שאול, זה הנשיא, [821] "ועל יהונתן בנו", זה אב בית דין. "ועל עם יי ועל בית ישראל כי נפלו בחרב", אלו שמועות הרעות. על קללת השם, מניין? (מלכים ב יט, א) "ויהי כשמע המלך הזקיקה, ויקרע את בגדיו." מהו לקרע על קללת הגוי? מן דאמר "רבשקה, גוי הוה", קורעין, ומן דאמר "יהודי הוה", אין קורעין. תני רבי הושעיא: אחד ששמע קללת השם מישראל, ואחד ששמע קללת השם מן הגוי, הוי לקרע. מה מעבא? (ירמיה לב, כז) "הנה אני יי אלהי כל בשר, המפני פלא כל דבר?" מהו לקרע בזמן הזה? רבי יוסה, רבי ירמיה בשם רבי יוחנן: משרבו הגודפניו, פסקו מלקרע. מהו לקרע על הכנזיים? נשמענה מן הדא: רבי שמעון בן לקיש הוה מלהב באקרטא, אנדמן ליה חד בותי, והוה מגדף, והוה קרע. מגדף, והוה קרע. נחת ליה מן המרא, ויהב ליה חד מרתוק גו לביה. אמר ליה: "רשע! אית לאמוך מאנין מספקא לך?" הדיא אמרה, שפורעין על הכנזיי, וקורעין

בזמן הזה. על שרפת התורה מניין? (ירמיה לו, כג) "ויהי בקרוא יהודי שלש דלתות וארבעה". מהו "שלש דלתות וארבעה"? תלת ארבע פסיקו. ביזן שהגיע לפסוק החמישי, (איכה א, ה) "כי יי הונגה על רב פשעיה", מיד, (ירמיה לו, כג) "ויקראו בתער הספר, והשקלו אל האש אשר אל האה, עד תם כל המגלה על האש אשר על האה. (ירמיה לו, כד) "ולא פחדו ולא קרעו את בגדיהם, המלה וכל עבדי, השמעים את כל הדברים האלה." "הרואה תלמיד חכמים שפות, ברואה ספר תורה שנשרף." אמר רבי אבהו: יבא עלי, אם טעמתי כלום כל אותו היום. רבי יונה הנה בצור, שמע דדמך בריה דרבי יוסה. אף על גב דאכל גבנא ושתא מיא, אסקיה צום ההוא יומא. רבי בא והונא בר תיה הוון יתיבין. אתת נעמיתה, ותמפת תפלוי דהונא בר תיה. צדה רבי בא ותנקשה. אמר ליה הונא בר תיה: [822] עוד מעט והיינו באין לידי שרפת תורה. אמר ליה: וידין את לזו? כן אמר רב יהודה בשם רב: אין קורעין אלא על ספר תורה ששרפו מלה ישראל בזרוע. סלקון לבית רב ושמועין רב יסא בשם רב: אין קורעין אלא על ספר תורה ששרפו מלה ישראל בזרוע, בגזו והוקים בן יאשיהו מלה יהודה ותבריו. עולא ברייא, רבי לעזר בשם רבי חנינה: הרואה ספר תורה שנשרף, חיב לקרע על הגויל בפני עצמו, ועל הכתב בפני עצמו. מה טעמא? (ירמיה לו, כז) "אחרי שרף המלה את המגלה ואת הדברים", "את המגלה", זה הגויל, ואת הדברים", זה הכתב. רבי ברכיה, רבי חלבו, עולא ברייא רבי לעזר בשם רבי חנינה: עתיד הקדש ברוך הוא לעשות

[דף י"ח ע"א]

ראש חולה לצדיקין לעתיד לבא. מה טעמא? (תהלים מה, יד) "שיתו לבכם לחילה", 'לחולה' בתיב. והצדיקים מראין אותו באצבע ואומרים: (תהלים מה, טו) "כי זה אלהים אלהינו עולם ועד, הוא ונהגנו על-מות." "עלמות", בעלמות. "עלמות", בזריוות. "עלמות", באליו עולמתא. תרגם עקלים אתנסיא, עולם שאין בו מות. והצדיקים מראין אותו באצבע ואומרים: "כי זה אלהים אלהינו עולם ועד, הוא ונהגנו על-מות." "הוא ונהגנו", בעולם הזה; "הוא ונהגנו", לעולם הבא. "ועל ירושלים, ועל בית המקדש", מניין? (ירמיה מא, ה) "ויבאו אנשים משכם משלו ומשמרון, שמנים איש מגלחי וקורעין בגדים." "אחד ששמע שחרבה ירושלים, ואחד הרואה את ירושלים בחרבנה, חיב לקרע. הרואה את ירושלים מן הצופים, חיב לקרע." "אית תני תני: מוסיף על הקרע." אית תני תני: "תחלת הקרע טפה, ותוספתו, כל שהוא." ואית תני תני: "תחלת הקרע, טפה, תוספתו שלש אצבעות." רבי יוסה, רבי ירמיה בשם רבי תיה בר בא, רבי חזקיה רבי ירמיה בשם רבי יוחנן: הלכה כמי שאומר: [823] "תחלת הקרע טפה תוספתו כל שהוא". מהו לתבדיל קנה שפה? רבי ירמיה, רבי תיה בשם רבי שמעון בן לקיש: (שמואל ב א, יא) "ויחזק דוד בכגדיו", אין חזקה פחות מטפה. "ויקראעם", רבי סימון בשם רבי

יהושע בן לוי: מכן שהווי צריך להבדיל קנה שפה. "מת לו מת, קורע. מת לו מת אחר, אפלו ששמע על אביו ועל אמו, ועל רבו שלמדו חכמה, קורע קרע אחד לבלן. רבי יהודה בן תימא אומר: קורע על זה בפני עצמו, ועל זה בפני עצמו, ובלבד שלא יעשה שלאביו ושלאמו תוספת." ולא דא היא קדמיתא? אלא שלא יוסיף, לא על שלאביו ולא על שלאמו. רבי חלבו, רב מתנא, יוסה בר מנשיא בשם רב: הלכה כרבי יהודה בן תימא. "מת לו מת, קורע; מת לו מת אחר, מוסיף על הקרע וקורע." עד איכן? אמר רבי חנינה: עד שהווי מגיע עד מבורו. תנא חד סב קמי רבי זעורא: אפלו נתמנה לו בגד כל שבגה, חיב לקרע. אמר ליה רבי זעורא: תדא דת אמר, בשאר הקרובים, אבל על אביו ועל אמו, אפלו לאחר בפה, חיב לקרע. "מת לו מת, קורע, מת לו מת אחר, מרחיק שלש אצבעות וקורע." שלמו מלפניו, מתחיל מאחוריו; שלמו מלמעלה, מתחיל מלמטה; שלמו אלו ואלו, רבי היה בריה דרבי אדא דיפו אמר: נעשה כפוחת. רבי חנינא בר פפא סלק גבי רבי תנחום ברבי חייה. נפק לגביה לביש סנמוריה. מהו סנמוריה? מאנין דלא חפיתין. אמר ליה: תדא מכן לד? אמר ליה: הכן הוה רבי יוחנן רבי עבד. אמר ליה: התפלל עלינו! אמר ליה: יסוג תרענתך. שפל אותה השנה, הדין מתוח כנגד המשפחה. דאמר רבי יוחנן: כל שבגה, התרב שלופה; עד שלשים, היא רופפת; לאחר שנים עשר חדש, [824] היא חוזרת לתערה. למה התדבר דומה? לכפה של אבנים, כיון שנתרעעה אחת מהן, נתרעעו כלן. ואמר רבי זעור: אם נולד בן זכר באותה המשפחה, נתרפאת כל אותה המשפחה. מנין שאכל חיב לקרע מעומד? דכתיב: (איוב א, כ) "ויקם איוב, ויקרע את מעלו ויגז את ראשו." רבי יודה בר פזי בשם רבי יוחנן: מכן שאבל צריך לקרע מעומד. פד דמדו רבי יוחנן, הורי רבי יסא לשלל למחר. פד דמדו רבי יסא, הורי רבי יהיה בר בא לנעל בו כיום. אמר רבי זעורא: ולא פליגי: מן דאמר "ישלל למחר", ינעל בו כיום, ומן דאמר "ינעל בו כיום", ישלל למחר. אמרו לו "מת ראובן", וקרע, ואחר כך אמרו לו "שמעון היה", כבר יצא ידי קרעו. אמרו לו "מת ראובן", וקרע, ואחר כך אמרו לו "קום היה, ומת", אית תני תני: יצא ידי קרעו. אית תני תני: לא יצא ידי קרעו. מן דאמר "יצא ידי קרעו", כבר קרע. מן דאמר "לא יצא ידי קרעו", שהרי על חי קרע. ועוד מן דאמר דתני:

[דף י"ח ע"ב]

קרע וחיורה בו נשמה, אם על אחר, אינו צריך לקרע, אם לאחר זמן, צריך לקרע. בפה הוא על אחר? כדי דבור. בפה הוא "כדי דבור"? רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: כדי שאלת שלום בין אדם לחברו. אבא בר בר חנה בשם רבי יוחנן: כדי שאלת שלום בין הרב לתלמיד, ויאמר לו "שלום עליך רבי?" רבי יוחנן הוה מסתמוד על רבי יעקב בר אדי, והוה רבי זעור חמי ליה ומטמר מן קמוי. אמר: הא תרתין מליו תדן בבליא עבד לי. תדא, דלא שאל בשלמי, ותדא, דלא אמר שמועתה מן שמי. אמר

ליה: בן אבון נהגין גבון. ועירא לא שאל בשלמיה דרבה, דאבון מקימין: (איוב כט, ח) "ראויני נערים ונחבוא, וישישים קמו עמו". [825] מי מהלכין, חמי ליה חד בית מדרש. אמר ליה: הכא הוה רבי מאיר יתיב ודרש, ואמר שמועתה מן שמויה דרבי ישמעאל, ולא אמר שמועתה מן שמויה דרבי עקיבה. אמר ליה: כל עמא ודעין דרבי מאיר תלמידיה דרבי עקיבה. אמר ליה: וכל עמא ודעין דרבי אלעזר תלמידיה דרבי יוחנן. ומה מעבור קמי אדורי צלמא? אמר ליה: ומה, את פליג ליה איקר? עבור קמוי וסמי עינזי? אמר ליה: יאות רבי לעזר אבד לה, דלא עבר קפוד. אמר ליה: יעקב בר אדי, יודע את לפיסי? ורבי יוחנן בעי דיימרון שמועתה מן שמויה? אף דוד פגש עליה רחמים, אמר: (תהלים סא, ח) "אגודה באהלקה עולמים". רבי פינחס, רבי ירמיה בשם רבי יוחנן: וכי עלת על לב דוד שהוא תיה לעולם? אלא כך אמר: אזכה שיהו דברי נאמרים בכתי כנסיות ובכתי מדרשות. ומה הניא ליה? בר נזירא אמר: האומר שמועה משם אומרה, שפלתיו רוחשות בקבר מה טעמא? (שיר השירים ז, י) "דוכב שפתי ישנים", ככמר זה שלענבים שהוא זב מאליו. רבי חיננא בר פפא ורבי סימון, חד אמר: כהן דשתי קונדיטון, וחרנה אמר: כהן דשתי חמר עתיק. אף על גב דהוא שתי ליה, טעמיה בפמיה. אין דור שאין בו ליצנים. ומה היו פריצי הדור עושיין? היו מהלכין אצל הלונותיו שלדוד ואומרים: אמת יבנה בית המקדש? אימתי "בית יי גלד"? והוא אומר: אף על פי שהן מתפניין להכעיסני, יבא עלי שאני שמח בלבי: (תהלים קכב, א) "שמחתי באמרים לי, בית יי גלד". (דברי הימים א יז, יא-יב) "והיה כי מלא ימיה ללכת עם אבתיה, ותקומותי את ורעה אחריה אשר יהיה מבגדה, ותכניותי את מלכותו, הוא יבנה לי בית". אמר רבי שמואל בר נחמן: אמר הקדש ברוך הוא לדוד: דוד, ימים מלאים אני מונה לה, אין אני מונה לה ימים חסרים. בלום שלמה בנה בונה בית המקדש, לא להקריב בתוכו קרבנות? [826] חביב עלי משפט וצדקה שאות עושה יותר מן הקרבנות. מה טעמא? (משלי כא, ג) "עשה צדקה ומשפט נבחר ליי מזבח."

הלכה ח משנה אין מניחין את המטה ברחוב, שלא להרגיל את ההספד; ולא שלנשים לעולם, מפני הכבוד. נשים במועד מענות, אכל לא מטפחות. רבי ישמעאל אומר: הפסוכות למטה מטפחות.

גמרא על כל המתים בלן, הוא דוחה במטה, ואינו מרבה בעסקו. על אביו ועל אמו, מרבה בעסקו ואינו דוחה במטה, שכל המרבה בעסקו על אביו ועל אמו, תרי זה משבת. אם היה שעת דחק או עונות גשמים, אפלו על אביו ועל אמו אינו מרבה בעסקו ודוחה במטה. על כל המתים אינו מבדיל קנה שפה, אלא על אביו ועל אמו. דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: כל קרע שאינו מבדיל קנה שפה, תרי זה קרע של תפלות. רבי יוחנן פליג על רבי יודה בתרתי. רבי יוחנן שמע דרבי חנינה תשיש. סלק, בעי מבקרתייה. גו אטרטא שמע דדמו. נחת מן חמריה, ואפיק מניו טביא דשבתא וכו'.

[דף י"ט ע"א]

כּי דתנינן תּפּוּ: כּהּן גְּדוּל פּוּרם מִלְמָטוֹן, וְהַהֲדוּיט מִלְמָעְלָן. רַבִּי לְעֹזַר בְּשֵׁם כְּהֵנָּא: "לְמָעְלָן", לְמָעְלָן מִקְנָה שְׂפָה; "לְמָטוֹן", לְמָטָה מִקְנָה שְׂפָה. רַבִּי יוֹהֲנָן אָמַר: לְמָטָה מִפּוּשׁ. וְאַתְיָא דְרַבִּי לְעֹזַר בְּשֵׁם כְּהֵנָּא כְּרַבִּי יוֹדָה. אֲנִי כְּרַבִּי יוֹדָה, לֹא יוֹפְרָם כֹּל עֵקֶר! מִי כְּדוּן? חֲמָר הוּא כְּכֹהֵן גְּדוּל, שְׂאִינוּ מִכְּדִיל קִנְהָ שְׂפָה. "עַל כֹּל הַמְּתִים, הוּא שׁוֹלֵל לְאַחַר שְׂבָעָה וּמֵאַחַה לְאַחַר שְׁלֹשִׁים. עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ, אֵינוּ מֵאַחַה עוֹלָמִית." תְּנִי בְּשֵׁם רַבִּי נְתָן: הָאִשָּׁה שׁוֹלֵלַת מִיָּד, וּמֵאַחַה לְאַחַר שְׁלֹשִׁים; עַל אָבִיהָ וְעַל אִמָּהּ, אֵינָה מֵאַחַה עוֹלָמִית. אִי זָהוּ אַחִיו? כְּאַרְיֵן. "הַפֶּלֶם וְהַקֶּפֶשׁ אֵין מְעַכְבִּין." "עַל כֹּל הַמְּתִים, אֵינוּ קוֹרֵעַ אֶלָּא הָעֲלִיּוֹן בְּלָבָד; עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ, אֶפְלוּ עֲשָׂרָה זֶה עַל גְּבִי זֶה. אֵין אֶפְיִקְרָסִין מְעַכְבָּת. הָאִשָּׁה אֵינָה קוֹרֵעַת אֶלָּא הָעֲלִיּוֹן בְּלָבָד." תְּנִי: "רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אָמַר: הָאִשָּׁה קוֹרֵעַת אֶת הַפְּנִימִי וְהוֹפְכָתוּ לְאַחֻרְיָהּ, [827] וְהוֹזֵרַת וְקוֹרֵעַת אֶת הַשָּׂאָר." "עַל כֹּל הַמְּתִים, הוּא אָסוּר בְּגַהוּץ עַד שְׁלֹשִׁים; עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ, עַד שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשׁ." אִי זָהוּ גַהוּץ? כִּלֵּי צִמָּר מִגַּהוּצִין חֲדָשִׁים, וּכְלֵי פִשְׁתָּן מִגַּהוּצִין לְבָנִים. "עַל כֹּל הַמְּתִים, הוּא אָסוּר בְּתַגְלַחַת עַד שְׁלֹשִׁים; עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ, עַד שְׁיִשְׁלַח פָּרַע, אוּ עַד שְׁיִגְעְרוּ בּוֹ חֲבֵרָיו." כְּהֵדָּא: רַבִּי שְׂמוּאֵל בַּר אֲבָדִימִי, דְּמַכַּת אִמּוּיה רַמִּי מוֹעֲדָא תְּמַנְיָא יוֹמִין. אֵתָּא שָׂאל לְרַבִּי מְנָא, אָמַר לִיה: כֹּל דְּכָר שֶׁהוּא תְלוּי בְּשִׁבְעָה וּשְׁלֹשִׁים, הֲרַגְל מִפְּסִיק. בְּרַם הֵכָּא, עַד שְׁיִשְׁלַח פָּרַע, אוּ עַד שְׁיִגְעְרוּ בּוֹ חֲבֵרָיו. "עַל כֹּל הַמְּתִים, אֵינוּ מוֹנֵה אֶת לְבוֹ, אֶלָּא עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ. דְּכָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שְׂמוּאֵל בַּר אֲבָדִימִי בְּשֵׁם רַבִּי תַנְחֻם: מַפְנֵי שְׂבִטְלָה מִמְּנוּ מִצּוֹת 'כְּבֵד'." "עַל כֹּל הַמְּתִים, אָסוּר לִילֵךְ בְּסָחוּרָה עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם; עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ, עַד שְׁיִגְעְרוּ בּוֹ חֲבֵרָיו וְיֵאמְרוּ לוֹ 'צֵא עִמָּנוּ'." "עַל כֹּל הַמְּתִים, הוּא אָסוּר לִילֵךְ בְּסַעֲוֵדָה עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם; עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ, עַד שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשׁ. אִם הֵיטָה חֲבוּרַת מִצּוֹת, אוּ קְדוּשׁ הַחֲדָשׁ, מֵתֵר." "הֲרֵי שֶׁהִיָּה מוֹחֲלִיף בְּגָדִים כֹּל שְׂבָעָה, תֵּיב לְקָרַע אֶת בִּלְוִן." רַבִּי חֵיהָ רַבָּא וְרַבִּי חֲמָא אָבִיו דְּרַבִּי הוֹשְׁעִיָה, תְּרִיהוֹן אֶמְרִין: [828] בְּלָחֵן אֶסְרוּרִין בְּאַחִיו. בַּר קֶפְרָא אָמַר: אֵין לָךְ אָסוּר בְּאַחִיו אֶלָּא יוֹם הֲרֵאשׁוֹן בְּלָבָד. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: פִּלְגוּ אוֹחְרֵי בִינְהוּן; מִן דְּמַר 'בְּלָחֵן אֶסְרוּרִין בְּאַחִיו', עוֹשָׂה שְׂאָר תֵּימִים כִּיּוֹם הֲרֵאשׁוֹן. אֶפְלוּ יֵשׁ עֲלֵיו כְּפָה בְּגָדִים, תֵּיב לְקָרַע אֶת בִּלְוִן. מִן דְּמַר "אֵין לָךְ אָסוּר בְּאַחִיו אֶלָּא יוֹם הֲרֵאשׁוֹן בְּלָבָד", עוֹשָׂה שְׂאָר תֵּימִים תּוֹסַפְתָּ. אֶפְלוּ יֵשׁ עֲלֵיו כְּפָה בְּגָדִים, אֵינוּ קוֹרֵעַ אֶלָּא הָעֲלִיּוֹן בְּלָבָד.

הַלְכָה ט מִשְׁנָה וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים, בְּחִנְפָה וּבְפּוּרִים, מְעַנּוֹת וּמְטַפְחוֹת כְּזֶה וּכְזֶה, אָבָל לֹא מְקוֹנְנוֹת. נִקְבַר הַמֵּת, לֹא מְעַנּוֹת וְלֹא מְטַפְחוֹת. אִי זֶה הוּא עֵינּוּי? שְׂכֵלֵן עוֹנוֹת בְּאַחַת; וְקִינָה? שְׂאֵחַת מְדַבְּרַת, וְכֹלֵם עוֹנוֹת אַחֲרֶיהָ, שְׂנְאָמַר: (ירמיהו ט, יט) "וְלִמְדָנָה בְּנִתִּיכֶם נְהִי, וְאִשָּׁה רְעוּתָה קִינָה". אָבָל לְעֵתִיד לְבֹא מָה הוּא אֹמֵר? (ישעיהו כה, ח) "בְּלַע תְּפֹנוֹת לְנִצָּחַ, וּמָחָה יִי אֱלֹהִים דְּמַעַה מֵעַל כֹּל פְּנִים" וְגו'.

גמרא רבי תנחום בר עלי דמך בהנפתא. רבי יוסא דמך בריש ירחא דניסן. עבדיו לון אבריא. סברין מימר, מן דעתון דרבניו, ובדקון ואשכחון דלא מן דעתון דרבניו. רבי קריספא דמך במועדא, ועבדיו ליה אבריא. סברין מימר, מן דעתיה דרבי אמי. ובדקון ואשכחון דלא מן דעתיה דרבי אמי. רבי חלבו, רבי בא בר זבדא בשם רב:

[דף י"ט ע"ב]

אפלו לשעדה. מן הדא: (במדבר כ, א) "ותמת שם מרים, ותקבר שם". ואנן חמי רבניו עניין בדבורא. אמר רבי ירמיה: חברים זריזין הו, ואינן באין לידי הספד. תני: "אין מוליכין חלילין לבית האבל, אבל מוליכין חלילין לבית השמחה ולבית המשתה".

הדרן עלה מסכת מועד קטן והדרן עלה דעתו עלה מסכת מועד קטן ודעתה עלו, לא נחנשי מנה מסכת מועד קטן ולא תנשי מנה, לא בעלמא הדיו ולא בעלמא דאתי: (ג' פעמים)

יהי רצון מלפניו יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתהא תורתך אמנותנו בעולם הזה, ותהא עמנו לעולם הבא.

חנינא בר פפא, רמי בר פפא, נחמן בר פפא, אחאי בר פפא, אבא מרי בר פפא, רפרם בר פפא, רביש בר פפא, סוהב בר פפא, אדא בר פפא, דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך פמינו ובפיפיות עמך בית ישראל, ונהיה כלנו אנהנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כלנו יודעי שמה ולמדי תורתך:

מאיבי תחמניו מזותך, מי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בהקיה, למען לא אבוש: לעולם לא אשיב פקודיה, מי כם חיינני: ברוך אתה יי, למדני הקיה: אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניו יי אלהינו ואלהי אבותינו, ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש, ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות. שאנו משמימים והם משמימים, אנו משמימים לדברי תורה והם משמימים לדברים בטלים. אנו עמלים והם עמלים, אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אנו רצים והם רצים, אנו רצים לחיי העולם הבא, והם רצים לבאר שחת, שנאמר ואתה אלהים תזרידם לבאר שחת, אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, ואני אבטח בה.

יהי רצון מלפניו יי אלהי, פשם שעורתי לסיים מסכת מועד קטן, מן שעורני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסייםם, לתלמוד וללמוד לשמור ולעשות ולקום את כל דברי תלמוד תורתך באהבה.

זכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים, ועמוד לי ולרעי, שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. ותתקום בי, בהתהלכה תנחה אתה, בשכבה תשמור עליה, ובהקיצות היא תשיחה: מי בי ירבו ימיה, ויוסיפו לה שנות חיים: אורך ימים בימינה, בשמאלה עשר וקבוד: יי עז לעמו ויהו, יי יברך את עמו בשלום:

פרק ראשון

[דף א' ע"א]

הלקה א' מתני' חמש עשרה נשים פטורות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם. בתו ובת בתו ובת בנה ובת אשתו ובת בנה ובת בתו וחמותו ואם חמותו ואם חמיו אחותו ואחות אמו ואחות אשתו אשת אחיו מאמו ואשת אחיו שלא היה בעולמו וכלתו:

גמרא כתי' (ויקרא ו) מצות תאכל לפי שהית' בכלל היתר ונאסרה וחזרה והותרה יכול תחזור להיתירה הראשון תלמוד לומר מצות תאכל מצוה. כיוצא בו (דברים כה) יבמה יבא עליה מצוה לפי שהיתה בכלל היתר ונאסרה וחזרה והותרה יכול תחזור להיתירה הראשון ת"ל יבמה יבא עליה מצוה ר' יוסי פתר מתניתא מצות תאכל מצוה לפי שהיתה בכלל היתר עד שלא הקדישה רוצה לוכל אוכל שלא לוכל אינו אוכל הקדישה ונאסרה קרב קומצה וחזרה והותרה יכול תחזור להיתירה הראשון רוצה לוכל אוכל אוכל שלא לוכל אינו אוכל ת"ל מצות תאכל מצוה. כיוצא בו יבמה יבא עליה מצוה לפי שהיתה בכלל היתר עד שלא נישאת לאחיו רצה לכנוס כונס שלא לכנוס אינו כונס נישאת לאחיו ונאסרה ומת אחיו בלא בנים חזרה והותרה יכול תחזור להיתירה הראשון רצה לכנוס כונס שלא לכנוס אינו כונס ת"ל יבמה יבא עליה מצוה. רב הונא פתר מתני' מצות תאכל מצוה לפי שהיתה בכלל היתירה עד שלא קדשה רוצה לוכל חמין אוכל מצוה אוכל הקדישה ונאסרה קרב קומצה חזרה והותרה יכול תחזור להיתירה הראשון רוצה לוכל חמין אוכל מצוה אוכל ת"ל מצות תאכל מצוה. כיוצא בו יבמה יבא עליה מצוה לפי שהיתה בכלל היתר עד שלא נישאת לאחיו רצה לכנוס לשם תואר כונס לשם מומן כונס נישאת לאחיו ונאסרה מת אחיו בלא בנים חזרה והותרה יכול תחזור להיתירה הראשון רצה לכנוס לשם תואר כונס לשם מומן כונס תלמוד לומר יבמה יבוא עליה מצוה. אתיא דרבי הונא כאבא שאול דתנא אבא שאול אומר הכונס את יבמתו לשום נוי או לשום דברים אחרים הרי זו בעילת זנות וקרוב להיות הוולד ממזר

[דף א' ע"ב]

מה אבא שאול בר' עקיבה דר' עקיבה אמר יש ממזר ביבמה מה דא"ר עקיבה ביבמה שזינתה מה דאמר אבא שאול ביבמתו אתיא בר' יוסי בר הלפתא דרבי יוסי בן הלפתא ייבם את אשת אחיו חמש חרישות חרש וחמש נמיעות נמע ודרך סדין בעל אילו הן רבי ישמעאל בי ר' יוסי ר' לעזר בי ר' יוסי ר' מנחם בי ר' יוסי ור' הלפתא בר' יוסי רבי אבדימוס בי ר' יוסי. כתיב (ויקרא יח) ערות אשת אחיך

לא תגלה משמע הוא בין אשת אחיו מאביו בין אשת אחיו מאמו בין אשת אחיו שהיה בעולמו בין אשת אחיו שלא היה בעולמו בין לחיים בין לאחר מיתה בין שיש לו בנים בין שאין לו בנים הותרה מכללה על ידי ייבום יכול לכל דבר נאמר כאן (דברים כה) כי ישבו אחים יהדיו ונאמר להלן (בראשית ה) שנים עשר עבדיך אחים אנחנו מה אחים שנאמר להלן באחים מן האב

[דף ב' ע"א]

הכתוב מדבר אף אחים שנאמר כאן באחים מן האב יהדיו פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו ומת א' מהן הן מבחיים אפי' גירשה ומת זו פטורה ובן אין לו הא אם יש לו בן פטורה וכתוב (ויקרא יח) כי את כל אשר יעשה מכל התועבות האל ונכרת והלא אשת אחיו בכלל כל העריות הוית והותרה מכללה על ידי ייבום יכול אף שאר כל העריות הותרו מכללן על ידי ייבום. רבי זעירה בשם רבי יוסי בן חנינה עליה יבמה יבא עליה מה עליה שנאמר להלן באחין מן האב הכתוב מדבר אף עליה שנאמר כאן באחין מן האב הכתוב מדבר. ר' בנימין בר גידל ור' אחא הוו יתבין אמר רבי אחא

[דף ב' ע"ב]

הדא דרבי יוסי בן חנינה. א"ל ר' בנימין בר גידל או מה עליה שנאמר להלן בשאינה יבמה הכתוב מדבר אף עליה שנאמר כאן בשאינה יבמה הכתוב מדבר. א"ל רב אחא התורה אמרה ביבמה ואת אומר בשאינה יבמה א"ל ר' בנימין בר גידל התורה אמרה בשאינה יבמה ואת אומר ביבמה. ואיפיד ר' אחא לקיבליה. א"ר יוסי לא דרבי אחא פליג אלא דהוא מקפד על לישנא דשמע מן רביה מה כדון יבמה יבא עליה מה עליה שנא' להלן בשאינה יבמה אף עליה שנאמר כאן אפי' יבמתו אמרה תורה (ויקרא יח) ואשה אל אחותה לא תקח אין לי אלא היא צרתה מניין ת"ל לצרור לא לצרתה ולא לצרת צרתה. אין לי אלא אחות אשתו שאר כל העריות מנין ר' זעירה בשם ר' יוסה בר חנינה קל והומר מה אחות אשתו מיוחדת ערוה שיש לה היתר לאחר איסורה הרי היא אסורה להתייבם. שאר כל העריות שאין להן היתר לאחר איסורן לא כל שכן. מה זו ערוה פוטר צרתה אף שאר כל העריות פוטרות צרותיהן עד כדון כר' עקיבה כר' ישמעאל תני ר' ישמעאל קל והומר מה אחות אשתו מיוחדת ערוה שהיבין על זדונה כרת ועל שגגתה הטאת הרי היא אסורה להתייבם אף כל ערוה שהיבין על זדונה כרת ועל שגגתה הטאת תהא אסורה להתייבם. מה נפיק מן ביניהון אלמנה לכהן גדול מאן דמר ערוה שיש לה היתר לאחר איסורה זו הואיל ואין לה היתר לאחר איסורה הרי היא אסורה להתייבם מאן דמר ערוה שהיבין על זדונה כרת ועל שגגתה הטאת הרי זו אסורה להתייבם זו הואיל ואין היבין על זדונה כרת ועל שגגתה הטאת תהא מותרת להתייבם. ר' אייבו

בר נגרי קריספי בשם רשב"ל (דברים כה) לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר זו אשה שהיא זרה לו אמרה התורה לא תהיה לו לאשה אפי' מצוה. מעתה לא תהא צריכה חליצה אמר ר' ירמיה יבמתו יבמתו התורה ריבתה בחליצה. אי יבמתו יבמתו התורה ריבתה בייבום. תני רבי ישמעאל (דברים כה) מאן יבמי זו שמיאן יבמי לא שמיאינו שמים. מעתה לא תהא צריכה חליצה. הווי צורכה להון דאמר רבי ירמיה יבמתו יבמתו

[דף ג' ע"א]

התורה ריבתה בחליצה. רבי בון בר חייה בעא קומי רבי זעורה אלמנה לכהן גדול מהו שתהא צריכה חליצה. אמר לא איפשר לומר קידושין תופסין בה ואת אומר אינה צריכה חליצה. א"ל הרי איילונית קידושין תופסין בה ואת אומר אינה צריכה חליצה. א"ל הרי איילונית מטעם אחר הוצאתה (דברים כה) אשר תלד יצתה זו שאינה יולדת. עד שאת למד כל העריות מאחות אשתו לאיסור למד כל העריות מאשת אחיו להיתר. א"ר מנא למידין שני איסורין משני איסורין. ואין למידין שני איסורין מאיסור אחד. ר' לעזר בשם ר' אבון כל דבר שהוא בא מחמת הגורם במל הגורם במל האיסור ודבר שאינו בא מחמת הגורם אף על פי שבמל הגורם האיסור במקומו. ומה אית לך אמר רבי יוסי כי ר' בון כגון אילו חמש עשרה נשים שלא תאמר בתו עד שלא נישאת לאחיו אסורה לו נישאת לאחיו מותרת לו. לוי בר סוסי בעא קומי רבי ניתני שש עשרה נשים אמו אנוסת אביו נשואה לאחיו מאביו אמר ליה ניכר אותו האיש שאין לו מוח בקדקדו ולמה אמר ליה בגין דר' יודה דר' יודה אוסר באנוסת אביו ובמפותת אביו ולא מודי ר' יודה שאם קידש שתפסו בה קידושין אלא בגין דתנינן שש עריות חמורות מאילו מפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות. ותני ר' חייה כן אם יכולות להינשא לאחיו שלא בעבירה צרותיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום ומכולם אין לך אלא אמו אנוסת אביו נשואה לאחיו מאביו. למה לא תניתה. בגין דתניתה ר' חייה לא ניתנינה כל שכן ניתנינה. אלא בגין דתנינן אחותה שהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת ואת משכה בכלהון

[דף ג' ע"ב]

אחותו שהיא יבמתה מתייבמת חוץ מאמו אנוסת אביו נשואה לאחיו מאביו. יצחק בר איסמיה אמר רשב"ל בעי ניתני שש עשרה נשים חליצה פותרת צרתה. א"ר יעקב דרומיאי קומי ר' יוסי ולמה לא תניתה בגין ר' עקיבה דאמר ר"ע יש ממזר בחלוצה ניתנינה על דרבנן לא אתנינן מיתני אלא מילין דכל עמא מודיי בהון אתיאי דיצחק בר איסמיה כרבי אמי רבי יסא אמר איתפלגון ר'

יוחנן ורשב"ל. ר' יוחנן אמר הוא אינו חייב על החלוצה והאחין חייבין על החלוצה בין הוא ובין אחים חייבין על הצרה. רשב"ל אמר בין הוא בין אחין אינן חייבין לא על החלוצה ולא על הצרה. רבי אמי מחליף שמועתא אמר רבי זעירא קומי רבי יסא והא רבי אמי מחליף שמועתא אלא דעון דעון אית לרבי יוחנן ואפילו תאמר דעון דעון אית לר' יוחנן דעון דעון אית לר"ש בן לקיש. מילתיה דיצחק בר איסמייא מסייעא לרבי אמי. ומיליהון דרבנן מסייעין לרבי יסא. דאמר רבי ירמיה רבי בא תריהון בשם רבי חייה בר בא

[דף ד' ע"א]

הכל מודין בצרה שהוא חייב. מה פליגין בחלוצה ר' יוחנן אמר הוא אינו חייב על החלוצה והאחין חייבין על החלוצה מיליהון דרבנן אמרי חליצה פטור שמעון בר בא בעא קומי רבי יוחנן מה בין חולץ ומה בין מגרש. א"ל את סבור חליצה קניין אינה אלא פטור אין האחין חייבין עליה משום אשתו של חולץ אבל חייבין עליה משום אשתו של מת ר' יודן בעא כמה דאמר בין הוא בין אחין אינן חייבין על החלוצה אבל חייבין על הצרה.

[דף ד' ע"ב]

ניחא הוא אינו חייב על החלוצה שכבר נראה לפטור בה. וחייב על הצרה שלא נראה לפטור בה. אחין מה בין חלוצה אצלו. מה בין צרה אצלו. חזר ואמר אין את יודע משם מה את מחייבו אין משום אשתו של חולץ אי משום אשתו של מת. אמר ר' יוסי מה את סבור חליצה קניין אינה אלא פטור אין האחין חייבין עליה משום אשתו של חולץ. אבל חייבין עליה משום אשתו של מת. ר' יודן בעי כמהן דאמר הכל מודין בצרה שהוא חייב. קידש אחד מן השוק את אחת מהן ובא היבם וחליץ לה ובא עליה נפקעו ממנה קידושין חליץ לחבירתה ובא עליה למפריעה חלו עליה קידושין אמר ר' שמי לא כן אמר ר' ינאי נמנו שלשים וכמה זקנים. מניין שאין קידושין תופסין ביבמה תלמוד לומר (דברים כה) לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר שלא יהא לה הוייה אצל אחר. אמר ליה ר' יוחנן ולא מתניתא היא או לאהר שיחלוץ לך יבמוך אינה מקודשת

[דף ה' ע"א]

והיה ר' יוחנן מקלם לה (ישעיהו מו) חולים זהב מכים (משלי ג) בני אל יליוזו מעיניך (משלי כז) חכם בני ושמוח לבי (משלי ט) תן לחכם ויחכם עוד (משלי א) ישמע חכם ויוסף לקח. אמר ר' שמעון בן לקיש בתר כל אילין קילוסייא יכול הוא אנא פתר לה בר' עקיבה דר' עקיבה אומר יש ממזר ביבמה.

מִסְכַּת יְבָמוֹת פָּרָק שְׁבִיעִי

ז. הַעוֹשָׂה מֵאָמֵר בִּיבְמֹתוֹ וְמֵת - חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת, שְׂאֵם מֵאָמֵרוֹ מֵאָמֵר - תְּתַיֵּבֶם, שֶׁהִיא אֲשֶׁתוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן. מֵיֵצֵד מִצְוֹת יְבוּם? עוֹשֶׂה בָּהּ מֵאָמֵר וְאַחַר כֵּן כּוֹנְסָה, כְּנֹסָה עַד שֶׁלֹּא עָשָׂה מֵאָמֵר - קָנָה. הַעוֹשֶׂה מֵאָמֵר בִּיבְמֹתוֹ - קָנָאָה לְעַצְמוֹ, וּפְסָלָה עַל יְדֵי אַחִים, בְּאוֹ עֲלֶיהָ אַחִים וְעָשׂוּ בָּהּ מֵאָמֵר, נִתְּנוּ גִט וְחִלְצוּ - פּוֹסְלִים עַל יָדוֹ. הַעוֹשֶׂה מֵאָמֵר בִּיבְמֹתוֹ - נִפְטָרָה צָרְתָּה. הַנּוֹתֵן גִּט לִיבְמֹתוֹ - נִפְטָרָה הִיא וְצָרְתָּה, חֵלֶץ לָהּ - נִפְטָרָה צָרְתָּה. וְחַכְמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ גִּט אַחַר גִּט וּמֵאָמֵר אַחַר מֵאָמֵר, מוֹדָה רַבֵּן גַּמְלִיאֵל לְחַכְמִים, שֵׁישׁ גִּט אַחַר מֵאָמֵר, וּמֵאָמֵר אַחַר גִּט, גִּט אַחַר בִּיאַת מֵאָמֵר, וּבִיאַת מֵאָמֵר אַחַר בִּיאַת גִּט. מֵיֵצֵד הִיָּה רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אֵין גִּט אַחַר גִּט? שְׁתֵּי יְבָמוֹת שֶׁנִּפְּלוּ לִפְנֵי יָבֵם אֶחָד, וְנָתַן גִּט לְזוֹ וְגִט לְזוֹ. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: חוֹלֵץ לְרֵאשׁוֹנָה, וְאֶסוּר בְּקִרְבוּתֶיהָ, וּמִתֵּר בְּקִרְבוּת שְׁתֵּיהֶן, וּצְרִיכוֹת שְׁנֵי גִטִּין וְחִלְצָה לְאַחַת מֵהֶן. מֵיֵצֵד 'אָמֵר רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אֵין מֵאָמֵר אַחַר מֵאָמֵר? שְׁתֵּי יְבָמוֹת שֶׁנִּפְּלוּ לִפְנֵי יָבֵם אֶחָד, וְעָשָׂה מֵאָמֵר בְּזוֹ וּמֵאָמֵר בְּזוֹ, רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: נוֹתֵן גִּט לְרֵאשׁוֹנָה וְחוֹלֵץ לָהּ, וְאֶסוּר בְּקִרְבוּתֶיהָ, וּמִתֵּר בְּקִרְבוּת שְׁתֵּיהֶן. וְחַכְמִים אוֹמְרִים: נוֹתֵן גִּט לְשְׁתֵּיהֶן, וְאֶסוּר בְּקִרְבוּת שְׁתֵּיהֶן וְחִלְצָה לְאַחַת מֵהֶן, וְכֵן אֵתָּה אוֹמֵר בְּשְׁנֵי יְבָמִין, וְיִבְמָה אַחַת. בְּעַל אֵת זוֹ וּבְעַל אֵת זוֹ. בְּעַל אֵת זוֹ וְעָשָׂה מֵאָמֵר לְזוֹ, בְּעַל אֵת זוֹ וְנָתַן גִּט לְזוֹ, בְּעַל אֵת זוֹ וְחֵלֶץ לְזוֹ - אֵין אַחַר חִלְצָה כְּלוּם, חֵלֶץ לְזוֹ וְחֵלֶץ לְזוֹ, וְעָשָׂה מֵאָמֵר בְּזוֹ, חֵלֶץ לְזוֹ וְנָתַן גִּט לְזוֹ, חֵלֶץ לְזוֹ וּבְעַל אֵת זוֹ - אֵין אַחַר בְּעִילָה כְּלוּם. אֵף עַל פִּי שְׁאֵמְרוֹ: 'אֵין אַחַר בְּעִילָה כְּלוּם' - חִלְצָה אַחַר בְּעִילָה פּוֹסְלֵת בְּכַהֲנֹנָה, מֵיֵצֵד? שְׁלֹשׁ יְבָמוֹת וְיָבֵם אֶחָד, עָשָׂה מֵאָמֵר בְּזוֹ וּבְעַל אֵת זוֹ, וְחִזַּר וְעָשָׂה

מֵאָמֵר בְּזוֹ, רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: רֵאשׁוֹנָה צְרִיכָה גִּט וְאֵין אַחַר בְּעִילָה כְּלוּם, מִקָּל וְחִמְרָה, וְמֵה חִלְצָה שְׁפוֹסְלֵת בְּכַהֲנֹנָה, 'חִלְצָה אַחַר בְּעִילָה' - אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם, בְּעִילָה שְׂאֵין פּוֹסְלֵת בְּכַהֲנֹנָה - 'בְּעִילָה אַחַר חִלְצָה', אֵינוּ דִּין שֶׁלֹּא יִהְיֶה אַחֲרֶיהָ כְּלוּם? וְחַכְמִים אוֹמְרִים: צְרִיכוֹת שְׁלֹשָׁה גִטִּין וְחִלְצָה לְאַחַת מֵהֶן, אֵימְתִי אָמְרוּ 'אֵין אַחַר בְּעִילָה כְּלוּם'? בְּזִמְן שֶׁהִיא בְּתַחֲלָה, אֵינָה בְּתַחֲלָה - הִרִי הִיא כְּמֵאָמֵר.

מִסְכַּת יְבָמוֹת פָּרָק שְׁמִינִי

א. כֵּן תִּשְׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, עֲמוּנִי וּמוֹאֲבִי, מִצְרִי וְאֲדוּמִי, וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, נִתֵּן וּמִמְזוֹר שָׂבָא עַל בַּת כְּהֵן, וְעַל בַּת לוֹי וְעַל בַּת יִשְׂרָאֵל - פְּסָלָה מִן הַכַּהֲנֹנָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל שְׂזָרְעוּ כֶּשֶׁר - הִיא כְּשָׂרָה, וְכָל שְׂזָרְעוּ פְּסוּל - הִיא פְּסוּלָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שְׂאֵתָה מִתֵּר לְשֵׂא בַתוֹ - אֵתָּה מִתֵּר לְשֵׂא אֲלֻמְנָתוֹ, וְכָל שְׂאֵי אֵתָּה מִתֵּר לְשֵׂא בַתוֹ - אֵי אֵתָּה מִתֵּר לְשֵׂא אֲלֻמְנָתוֹ, לוֹיָהּ שֶׁנִּשְׁבְּתָה - בְּתָה כְּשָׂרָה לְכַהֲנָה, לוֹיִם הַמְזֻהָמִים בְּאֵמָן - לֹא חֲשָׁשׁוּ לָהֶם חַכְמִים. לוֹיָהּ שֶׁנִּשְׁבְּתָה, וְשֶׁנִּבְעֲלָה בְּעִילַת זָנוּת - נוֹתֵנִן לָהּ אֵת הַמַּעֲשֵׂר. בַּת לוֹי מִן הַנְּתִינָה וּמִן הַמְּזוֹרֵת - אֵין נוֹתֵנִין לָהּ אֵת הַמַּעֲשֵׂר. כֵּהֵן הַדְּרִיט שֶׁנִּשְׂא אֵת אֲלוֹנִית - הִרִי זֶה מֵאֲכִילָה בְּתֵרוּמָה, כֵּהֵן גְּדוּל לֹא יִשְׂא אֲנוּסוֹת וּמְפוֹתָתוֹ, אֲבָל נוֹשֵׂא הוּא אֵת הַמַּמָּאָנָת, כֵּהֵן גְּדוּל שְׁמַת אַחֲיוֹ - חוֹלֵץ, אִם יֵשׁ שֵׁם אַחֲיוֹ - אֵין חוֹלֵץ, וּמִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: 'כֵּהֵן גְּדוּל שֶׁעָשָׂה מֵאָמֵר בִּיבְמֹתוֹ לֹא יְכַנֵּס? שְׂאֵין מֵאָמֵר קוֹנֵה קִנְיָן גָּמוּר.

ב. לֹא יִבְטַל אָדָם מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה אֲלֵא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ בָּנִים, בְּנֵי בָנִים הֵן כְּבָנִים, מֵת אֶחָד מֵהֶן אוֹ שֶׁנִּעְשָׂה אֶחָד מֵהֶן, סְרִיס - אֵין רֵשָׁאֵי לְבַטֵּל. אֵין הָאִישׁ רֵשָׁאֵי לִישָׁב שֶׁלֹּא בְּאִשָּׁה, וְהָאִשָּׁה רֵשָׁאֵי לִישָׁב שֶׁלֹּא בְּאִישׁ, הָאִישׁ אֵין רֵשָׁאֵי לְשִׁתּוֹת כּוֹס עַקְרִין שֶׁלֹּא

יוליד, והאשה רשא להשתות עקרין שלא תלד.

ג. האישה אין רשאי לישא עקרה וזקנה, אילונית, קטנה, ושאינה ראויה לילד. האשה רשא להנשא אפלו לסריס, רבי יהודה אומר: המסרס את הזכרים - חיב, ואת הנקבות - פטור. רבי נתן אומר, בית שמאי אומרים: שני בנים כבניו של משה, שנאמר (דברי הימים א כג, טו): "ובני משה גרשום ואליעזר". בית הלל אומרים: זכר ונקבה, שנאמר (בראשית ה, ב): "זכר ונקבה בראם". רבי נתן אומר, בית שמאי אומרים: זכר ונקבה. ובית הלל אומרים: או זכר או נקבה.

ד. נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה - אינו רשאי לבטל, אלא יוציא ויתן כתובה, שמא לא זכה לבנות ממנה, ואף על פי שאין ראה לדבר - זכר לדבר, שנאמר (בראשית טו, א): "מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען", לפי דרכנו למדנו, שאין ישיבת חוצה לארץ עולה מן המנין.

ה. מי שהיה בעלה זקן או חולה, או שהיה בעלה חבוש בבית האסורים, או שהלך בעלה למדינת הים, או שחלתה היא או שניהם חבושים בבית האסורים - אין עולין לו מן המנין, גרשה - תלך ותנשא לאחר, שמא לא זכתה לבנות ממנו, ועד כמה מתרת להנשא? עד שלשה. יתר על כן, לא תנשא אלא למי שיש לו אשה ובנים. נשאת למי שאין לו אשה ובנים - תצא שלא בכתובה, מפני שנשואיה נשואי טעות. רבי עקיבא אומר: כל השופך דמים - הרי זה מבטל את הדמות, שנאמר (בראשית ט, ח): "שופך דם האדם באדם - דמו ישפך". רבי אלעזר בן עזריה אומר: כל שאינו עוסק בפריה ורבייה - הרי זה שופך דמים וממעט את הדמות, שנאמר: "כי בצלם אלהים עשה את האדם ואתם פרו ורבו". בן עזאי אומר: כל מי שאינו עוסק בפריה ורבייה - הרי זה שופך דמים,

ומבטל את הדמות, שנאמר (בראשית ט, ח): "כי בצלם אלהים עשה את האדם" וכתוב (שם ט, ז): "ואתם פרו ורבו" וגו'. אומר לו רבי אלעזר בן עזריה: נאין דברים כשהן יוצאין מפי עושיהן, יש נאה דורש ואין נאה מקים, נאה מקים ואין נאה דורש, בן עזאי נאה דורש ואין נאה מקים! אומר לו: מה אעשה? חשקה נפשי בתורה! ויתקיים העולם באחרים.

מסכת יבמות פרק תשיעי

א. בת ישראל שנשאת לכהן, והכניסה לו עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל. עבדי מלוג - אוכלין משלה, ועבדי צאן ברזל - אוכלין משלו. אלו הן עבדי מלוג: אם פחתו או הותרו - הרי הן שלה. ואלו הן עבדי צאן ברזל: אם פחתו או הותרו - הרי הן שלו. הכניסתן בדמים - נוטלתן בדמים. ילדים - נוטלתן נערים. נערים - נוטלתן זקנים. אלו נאלו - פרותיהן לבעל. אלו נאלו - הבעל חיב במזונותיהן, וזה וזה - אין יכולין למכור. האישה אין יכול למכור - מפני שמשעבדים לאשה, ואשה אינה יכולה למכור - מפני שפירותיהן לבעל.

ב. מת, והניחה כמו שהיא, עבדי מלוג - אינן אוכלין, כדרך שאינה אוכלת, עבדי צאן ברזל - אוכלין, מפני שהן בחזקת היורשין, עד שעה שינתנו לה. הניח לה בנים - אלו נאלו אוכלין. הניחה מעברת - אלו נאלו אין אוכלין. הניח לה בנים והניחה מעברת, עבדי מלוג - אוכלין כדרך שהיא אוכלת, עבדי צאן ברזל - לא יאכלו מפני חלקו של עבר בהן; דברי רבי יהודה. רבי ישמעאל בן רבי יוסי אומר משום אביו: הבת מאכלת ואין הבן מאכיל. רבי שמעון בן יוחאי אומר: כלם לא יאכלו, שמא יהא עבר זכר, ואין לבנות במקום כלם.

ג. בת כהן שנשאת לישראל והכניסה לו עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל, מת, והניחה כמו שהיא, עבדי מלוג - אין אוכלין, כדרך

שאינה אוכלת. עבדי צאן ברזל - אוכלין, מפני שהן בחזקת הירושין, עד שעה שינתנו לה.

ד. חרש שוטף וקטן שקנו עבדים - אין אוכלין בתרומה, אבל אם קנו להן בית דין, או שמונו בית דין להן אפוסטרופין, או שנפלו להם בירושה ממקום אחר - הרי אלו אוכלין בתרומה.

ה. כהן שקנה עבד ולישראל, אפלו אחד ממאה בו - אינו אוכל בתרומה. אשת כהן שקנתה עבדים, ועבדיה שקנו עבדים - הרי אלו אוכלין בתרומה. עבד כהן שברח, ואשת כהן שמרדה - הרי אלו אוכלין בתרומה. לא יצא הרוצח מחוץ לגבול עיר מקלטו - בחזקת שכהן גדול קים.

ו. העבר והיבם והארוסין והחרש, וכן תשע שנים ויום אחד - פוסלין ולא מאכילין. אמר רבי שמעון: בזו מדת הדין לוקה, שאם יש מעשה לפסל - יש מעשה להאכיל, אם אין מעשה להאכיל - לא יהא מעשה לפסל. בתו פקחת הנשואה לאחיו חרש - צרתה פטורה מן החליצה ומן היבום, מקל וחמר, אם נשואי בתה נשואין - נשואי צרתה נשואין, אין נשואי בתה נשואין - לא יהו של צרתה נשואין?

ז. בתו החרשת הנשואה לאחיו פקח - צרתה חולצת ולא מתיבמת, חרשת שהשיאה אביה - הרי היא כפקחת לכל דבר. בת ישראל פקחת שנשאת לכהן חרש - אין אוכלת בתרומה, עברה - לא תאכל, ילדה - תאכל. נתחתן העבר במעיה - תאכל. בת ישראל חרשת שנשאת לכהן פקח - אינה אוכלת בתרומה. עברה - לא תאכל. ילדה - תאכל.

ח. בת כהן פקחת שנשאת לישראל שוטף - טובלת מחיק בעלה ואוכלת בתרומה לערב. עברה - לא תאכל. ילדה - לא תאכל, כל שיש לה זרע מכהן, בין זכרים

בין נקבות, אפלו זרע מזרע - הרי זו אוכלת בתרומה.

ט. היתה בתה מישראל נשואה לכהן - אינה אוכלת בתרומה, עד שיהא לה זרע מכהן תחלה. כהנת שמת עברה בתוך מעיה - הרי זו אוכלת בתרומה. האשה שמקשה לילד - מחתכין את העבר במעיה, ואפלו בשבת, ומוציאין אותו אברים אברים, מפני שחיה קודמין לו. יצא ראשו, אפלו ביום השני - אין נוגעין בו, שאין דוחין נפש מפני נפש.

מִסְכַּת יְבָמוֹת פָּרָק עֲשִׂירִי

א. בת ישראל פקחת, שנאתרסה לכהן פקח, ולא הספיק לכנסה עד שנחתרש - אינה אוכלת בתרומה. מת והניחה לפני יבם, אפלו חרש - אוכלת. יפה כח היבם להאכיל מכח הבעל. בת ישראל פקחת שנאתרסה לכהן פקח, ולא הספיק לכנסה עד שנחתרשה - אינה אוכלת בתרומה. מת והניחה לפני יבם, אפלו חרש - אוכלת. יפה כח היבם להאכיל מכח הבעל, בת ישראל פקחת שנשאת לכהן חרש - אין אוכלת. מת והניחה לפני יבם פקח - אוכלת. חרש - אינה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחפה לשם נשואין, ותבעל לשם אשות. בת ישראל חרש שנשאת לכהן פקח - אין אוכלת בתרומה. מת והניחה לפני פקח - אין אוכלת. בת ישראל פקחת שנאתרסה לכהן פקח ונכנסה לחפה לשם נשואין, ולא הספיק לבועלה עד שנעשה פצוע דכא וברות שפכה - הרי זו אוכלת בתרומה, הואיל ובאת לכלל התר אפלו שעה אחת. עודה ארוסה ונעשה פצוע דכא וברות שפכה - הרי זו אינה אוכלת. אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט שנכנסה לחפה לשם נשואין, ולא הספיק לבועלה עד שמת - הרי זו כשרה לכהנה וכשרה לאכל בתרומה. בא עליה - פסלה מן הפהונה, ופסלה מלאכל בתרומה.

ב. טמטום - אין אוכל בתרומה, אשתו ועבדיו - אוכלין, משוך ומי שנולד כשהוא מהול - הרי אלו אוכלין בתרומה. אנדרוגינוס - אוכל בתרומה, אבל לא בקדשים. טומטום - אינו אוכל לא בתרומה ולא בקדשים. מי שחציו עבד וחציו בן חורין - אינו אוכל לא בתרומה, ולא בקדשים. אמר רבי אלעזר: שמעתי באנדרוגינוס שחביבין על משכבו סקילה כזכר. במה דברים אמורים? בזמן שבא עליו דרך הזכרות, לא בא עליו דרך הזכרות - פטור.

ג. איזה הוא פצוע דכא? כל שנפצעו הבצים שלו, שנמוקו, שנקבו, ושחטרו. אמר רבי ישמעאל בן רבי יוחנן בן ברוקה: שמעתי בכרם ביבנה, מי שאין לו אלא ביצה אחת - זהו סריס חמה, וכשר. אמר רבי יוסי: מעשה באחד בכפר מנדון, שעלה לראש היות, ונפל, ונפצעו אחת מבציו, ובא ובעל את אשתו, ומת, ובאו ושאלו את רבי יוחנן בן גוריי: אשתו, מה היא שתתיבם? אמר להן: עד שאתם שואלין אותי 'מה היא שתתיבם', שאלוני: 'מהו שתאכל בתרומה'? שנפסלה מן הבהונה ופסולה מלאכל בתרומה.

ד. איזהו כרות שפכה? כל שנכרת הגיד, מן העטרה ולפנים. אם נשתיר מן עטרה לפנים, אפלו כחוט השערה סמוך לראש ומקיף את פלה - כשר. נקב מלמטה - פסול, מפני שהוא שופך. נסתם - כשר, מפני שהוא מוליד, וזהו פסול שחזור להכשרו. מעוף וכתות, נתוק וכרות - כלם בביצים; דברי רבי יהודה. רבי אליעזר בן יעקב אומר: כלם בגיד. רבי יוסי אומר: מעוף וכתות - בביצים, נתוק וכרות - בגיד.

ה. איזה הוא סריס חמה? כל ששקה עשרים שנה ולא הביא שתי שערות, אף על פי שהביא לאחר מכאן - הרי הוא כסריס לכל דבריו. ואלו הן סימניו: כל

שאין לו זקן, ושערו לקוי, וכשרו מחליק. רבי שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יהודה בן יאיר: כל שאין מימיו מעלין רתיחות, ויש אומרים כל שמטיל מים ואינו עושה כפה, ויש אומרים: כל ששכבת זרע דוחה. ויש אומרים: כל שאין מי רגליו מחמיצים. אחרים אומרים: כל שרוחץ בימות הגשמים ואין בשרו מעלה הבל. רבי שמעון בן אלעזר אומר: כל שקולו לקוי, ואין נכר בין אשה לאיש.

ו. ואיזו היא אילונית? כל שהיא בת עשרים שנה ולא הביאה שתי שערות, ואפילו הביאה לאחר מכאן - הרי היא כאילונית לכל דבריה. אלו הן סימניה: כל שאין לה דדים, ומתקשה בשעת תשיש. רבי שמעון בן גמליאל אומר: כל שאין לה שפולי מעים פנשים. רבי שמעון בן אלעזר אומר: כל שקולה עבה, ואין נכרת בין אשה לאיש.

מסכת יבמות פרק אחד עשר

יא. טומטום שקדש - קדושי קדושין. נתקדש - קדושי קדושין. חולץ וחולצין לאשתו. אם יש שם אחים - אין חולץ ואין מיבם, אבל מיבמין את אשתו. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: לא חולץ וחולצין לאשתו, מיבם ולא מיבמין את אשתו, שמה יקרע וימצא סריס חמה.

ב. סריס חמה, ואנדרוגינוס, ואח מאם, וגר, ועבד משחרר - לא חולצין ולא מיבמין. כיצד? מתו והניחו נשים, ולהם אחים, באו אחים ועשו מאמר, נתנו גט וחלצו - לא עשו כלום. בעלו - פסלו מן הבהונה, וחיבין בקרבן. מתו אחים והניחו נשים, ולהם אחים, באו הם ועשו מאמר, נתנו גט או חלצו - לא עשו כלום, ואם בעלו - פסלו מן הבהונה וחיבין בקרבן.

ג. פצוע דכא, וכרות שפכה, וסריס אדם, וזקן - או חולצין או מיבמין. כיצד? מתו והניחו נשים, ולהם אחים, באו אחים ועשו

מֵאֵמֶר, נִתְּנָו גֵּט אוֹ חֲלָצוֹ - מֵה שְׁעָשׂוּ - עֲשׂוּי. אִם בְּעַלּוֹ - קִנְיָו וּפְטָרוֹ אֶת הַצְּרוּת. מֵתוֹ אַחִים וְהִנִּיחוּ נָשִׁים, וְלָקְהָם אַחִים, בָּאוּ הֵם וְעָשׂוּ מֵאֵמֶר, נִתְּנָו גֵּט אוֹ חֲלָצוֹ - מֵה שְׁעָשׂוּ עֲשׂוּי, אִם בְּעַלּוֹ - קִנְיָו וּפְטָרוֹ אֶת הַצְּרוּת, וְאִסּוּרִים לְקַיִם, שְׁנֵאֲמַר (דְּבָרִים כג, ה): "לֹא יָבֵא פָצוּעַ דְּכָא" וְגו'.

ד. וְזֶה וְזֶה אֵינוֹ זְכָאֵי בִירוּשָׁתָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הֵרָאשׁוֹן זְכָאֵי בִירוּשָׁתָהּ.

ה. הָאִשָּׁה שֶׁהִלְךָ בְּעֵלָהּ לְמַדִּינַת הַיָּם, וּבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ: 'מֵת בְּעֵלֶיךָ', וְהוֹרוּהָ בֵּית דִּין לְהַנְשֵׂא, הִלְכָה וְנִשְׂאָת אֶלְמַנָּה לְכַהֵן גְּדוֹל, גְּרוּשָׁה וְחֲלוּצָה לְכַהֵן הַדְּיוּט - חִיבָת קֶרְבָּן עַל כָּל בֵּיאָה וּבֵיאָה; דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: קֶרְבָּן אֶחָד עַל הַכֹּל, מוֹדִים חֻכְמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שְׂאֵם נִשְׂאָת לְחֻמְשָׁה בְּנֵי אָדָם, שְׁחִיבָת קֶרְבָּן עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִם עָשׂוּ בֵּית דִּין הוֹרְתָן קְזוּדוֹן, אִישׁ בְּאִשָּׁה, נִשְׂאָת עַל פִּי עֵדִים כְּשֶׁגָּגַת אִישׁ בְּאִשָּׁה.

ו. הָאִשָּׁה שֶׁהִלְכָה הִיא וּבְעֵלָהּ לְמַדִּינַת הַיָּם, בְּאֵתָהּ וְאָמְרָה: 'מֵת בְּעֵלִי', נִשְׂאָת עַל פִּי עֲצָמָה, הִלְכָה לָהּ לְמַדִּינַת הַיָּם, בָּאָה וְאָמְרָה: 'מֵת בְּעֵלִי', נִשְׂאָת עַל פִּי עֲצָמָה, וְהָרִי כֶּלָן מִמְשַׁכִּין וּבָאִין - תִּצַּא מִכֶּלֶן וּמִתְּרַת לְרֵאשׁוֹן. בֵּיאֵתָהּ וְחֲלִיצָתָהּ מֵאֲחִין שֶׁל הָרֵאשׁוֹן - פּוֹטְרַת צְרוּתֶיהָ. מִן הַשְּׁנִי וּמִן הַשְּׁלִישִׁי - אִין פּוֹטְרַת צְרוּתֶיהָ, אִם בָּא עֲלֶיהָ שְׁנֵי לְשֵׁם אִישׁוֹת לְאַחַר מִיתַת הָרֵאשׁוֹן - בֵּיאֵתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ מֵאֲחִין שֶׁל שְׁנֵי - פּוֹטְרַת צְרוּתֶיהָ. מִן הַשְּׁלִישִׁי מִן הַרְבִּיעִי - אִין פּוֹטְרַת צְרוּתֶיהָ.

ז. הָאִשָּׁה שֶׁהִלְךָ בְּעֵלָהּ וּבְנָהּ לְמַדִּינַת הַיָּם, בָּאוּ וְאָמְרוּ לָהּ: מֵת בְּנֶךְ וְאַחַר כֶּךָ מֵת בְּעֵלֶיךָ, וְנִתְּיַבְמָה, וְאַחַר כֶּךָ אָמְרוּ לָהּ: חֲלוּף הַדְּבָרִים, לֹא שְׁהִיתָה רְאוּיָה לְהִתְיַבֵּם אֶלָּא לְהַנְשֵׂא. כָּל וְלָדוֹת שִׁילְדָה - הָרִי אֵלּוּ מִמְזוּרִים. אָמְרוּ לָהּ: 'מֵת בְּעֵלֶיךָ וְאַחַר כֶּךָ מֵת בְּנֶךְ', וְנִשְׂאָת, וְאַחַר כֶּךָ אָמְרוּ לָהּ: 'חֲלוּף הַדְּבָרִים, לֹא שְׁהִיתָה רְאוּיָה לְהִתְיַבֵּם'. אָמְרוּ

אֶלָּא לְהִתְיַבֵּם', כָּל וְלָדוֹת שִׁילְדָה בְּחַיֵּי יְבָמָה - הָרִי אֵלּוּ מִמְזוּרִים; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר שְׂאֵמֶר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אִין מִמְזוּר בִּיבְמָה. אָמְרוּ לָהּ: 'מֵת בְּעֵלֶיךָ', וְנִשְׂאָת, וְאַחַר כֶּךָ אָמְרוּ לָהּ: 'קַיִם הָיָה וְמֵת' - הָרִי זֶו יוֹצֵאָת בְּגֵט. כָּל וְלָדוֹת שִׁילְדָה בְּחַיֵּי בְּעֵלָהּ - הָרִי אֵלּוּ מִמְזוּרִים, לְאַחַר מִיתַת בְּעֵלָהּ - כְּשָׂרִים. אָמְרוּ לָהּ: 'מֵת בְּעֵלֶיךָ', וְנִתְקַדְּשָׁה, וְאַחַר כֶּךָ אָמְרוּ לָהּ: 'קַיִם הָיָה וְמֵת'; הָרִי זֶו יוֹצֵאָה בְּגֵט וְחֲלִיצָה, וְכָל וְלָדוֹת שִׁילְדָה בְּחַיֵּי בְּעֵלָהּ - מִמְזוּרִים, לְאַחַר מִיתַת בְּעֵלָהּ - כְּשָׂרִים. אָמְרוּ לָהּ: 'מֵת יְבָמֶיךָ', וְנִשְׂאָת, וְאַחַר כֶּךָ אָמְרוּ לָהּ: 'קַיִם הָיָה וְמֵת', לֹא שְׁהִיתָה רְאוּיָה לְהַנְשֵׂא אֶלָּא לְהִתְיַבֵּם - הָרִי זֶו יוֹצֵאָה בְּגֵט, וְכָל וְלָדוֹת שִׁילְדָה בְּחַיֵּי יְבָמָה - מִמְזוּרִים; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר שְׂאֵמֶר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אִין מִמְזוּרִים מִיבְמָה.

ח. מִי שֶׁהִלְכָה אֶשְׁתּוֹ לְמַדִּינַת הַיָּם, בָּאוּ וְאָמְרוּ לוֹ: 'מֵתָה אֶשְׁתֶּיךָ', וְנִשְׂאָת אֶת אַחֻתָּהּ, וְאַחַר כֶּךָ אָמְרוּ לוֹ: 'קַיִמָת הָיָתָה וְמֵתָה' - הָרִי זֶה יָקִים, וְהוֹלֵד הֵרָאשׁוֹן מִמְזוּר וְהָאֲחֵרוֹן אֵינוֹ מִמְזוּר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל שְׁפוֹסֵל עַל יְדֵי אַחֵרִים - פּוֹסֵל עַל יְדֵי עֲצָמוֹ, וְכָל שְׂאִין פּוֹסֵל עַל יְדֵי אַחֵרִים - אִין פּוֹסֵל עַל יְדֵי עֲצָמוֹ. אָמְרוּ לוֹ: 'מֵתָה אֶשְׁתֶּיךָ', וְנִשְׂאָת אֶת אַחֻתָּהּ, וְהִלְכָה לְמַדִּינַת הַיָּם, וְאָמְרוּ לוֹ: 'מֵתָה אֶשְׁתֶּיךָ', וְנִשְׂאָת אֶת אַחֻתָּהּ, וְהִלְכָה לָהּ לְמַדִּינַת הַיָּם, וְאָמְרוּ לוֹ: 'מֵתָה אֶשְׁתֶּיךָ', וְנִשְׂאָת אֶת אַחֻתָּהּ, וְהִלְכָה לָהּ לְמַדִּינַת הַיָּם, וְהָרִי בִּלְוֵן מִמְשַׁמּוֹת וּבְאֻת, הֵרָאשׁוֹנָה אֶשְׁתּוֹ, וּפּוֹטְרַת צְרוּתָהּ, וְהַשְּׂאָר בִּלְוֵן אִינָן נָשִׂי. וְאִם בָּא עַל הַשְּׁנִיָּה לְשֵׁם אִישׁוֹת, לְאַחַר מִיתַת הֵרָאשׁוֹנָה - שְׁנִיָּה אֶשְׁתּוֹ, פּוֹטְרַת צְרוּתֶיהָ, וְהַשְּׂאָר בִּלְוֵן אִין נָשִׂי. אָמְרוּ לוֹ: 'בִּתְךָ מֵתָה תְּחַלְּהָ, וְאַחַר כֶּךָ מֵת אֶחֶיךָ', עֲמַד וְיַבֵּם אֶת צְרוּתָהּ, וְאַחַר כֶּךָ אָמְרוּ לוֹ: 'חֲלוּף הָיוּ הַדְּבָרִים, לֹא שְׁהִיתָה רְאוּיָה לְהִתְיַבֵּם'. כָּל וְלָדוֹת שִׁילְדָה - הָרִי אֵלּוּ מִמְזוּרִים. אָמְרוּ

לו: 'אָחִידָךְ מֵת תַּחֲלָה, וְאַחַר כֵּךְ מָתָה בְּתָדָךְ', הִלְכָה צָרְתָהּ, וְנִשְׁאַת לְאַחַר, וְאַחַר כֵּךְ אָמְרוּ לוֹ: 'חֲלוּפָךְ הָיוּ הַדְּבָרִים, לֹא שֶׁהִיְתָה רְאוּיָה לְהִנְשֵׂא אֶלָּא לְהִתִּיבֵם'. כָּל וְלִדְוֹת שִׁילְדָה בַחֲיֵי יִבְמָה - הָרִי אֵלּוּ מִמְזוּרִים; דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר שְׁאֵמֵר מִשׁוּם רַבִּי עֲקִיבָא, וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין מִמְזוּרִים בִּיבְמָה.

ט. חֲרַשׁ שְׁנַחֲלִץ, וְחֲרַשְׁתּוּ שְׁחֻלְצָה, וְהַחֻלְצֵת מִן הַשׁוּטָה, וְכֵן שׁוּטָה שְׁחֻלְצָה, וְחֻלְצֵת מִן הַקְּטָן - תִּצָּא הִיא וְשִׁלְשָׁה עֶשֶׂר דְּבָרִים בָּהּ; דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר שְׁאֵמֵר מִשׁוּם רַבִּי עֲקִיבָא, וְחֻכְמִים אוֹמְרִים אֵין מִמְזוּרִים בִּיבְמָה.

י. בֵּן תִּשְׁעַ שְׁנַיִם יוֹם אֶחָד שְׂבָא עַל יִבְמָתוֹ וְמָת - חֻלְצֵת וְלֹא מִתִּיבָמָת, שְׂבִיאת בֵּן תִּשְׁעַ שְׁנַיִם יוֹם אֶחָד כְּמֵאֵמֵר בְּגִדּוּל. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אוֹ חֻלְצֵת אוֹ מִתִּיבָמָת, שְׂאֵם בִּיאָתוֹ בִּיאָה - תִּתִּיבֵם, שֶׁהִיא אֶשְׁתּוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן. אֵין בִּיאָתוֹ בִּיאָה - תִּתִּיבֵם, שֶׁהִיא אֶשְׁתּוֹ שֶׁל שְׁנִי.

יא. בֵּן תִּשְׁעַ שְׁנַיִם יוֹם אֶחָד, שְׂבָא עַל יִבְמָתוֹ - פּוֹסֵל עַל יְדֵי אַחִין בְּדָבָר אֶחָד, וְהָאֲחִין פּוֹסְלִין עַל יְדוֹ בְּאַרְבַּעַה דְּבָרִים. הוּא פּוֹסֵל עַל יְדֵי אַחִין בְּבִיאָה, וְהָאֲחִין פּוֹסְלִין עַל יְדוֹ: בְּבִיאָה, בְּגִט, בְּמֵאֵמֵר וּבַחֲלִיצָה. וְכֵשֶׁם שֶׁהוּא אֵין פּוֹסֵל עַל יְדֵי אַחִין - בְּמֵאֵמֵר, בְּגִט, וּבַחֲלִיצָה, כֵּךְ הָאֲחִין לֹא יִפְסְלוּ זֶה עַל יְדֵי זֶה - בְּבִיאָה, וּבְגִט, וּבְמֵאֵמֵר, וּבַחֲלִיצָה. כִּיצַד? שְׁנֵי אַחִים בְּנֵי תִשְׁעַ שְׁנַיִם יוֹם אֶחָד, בָּא זֶה וְעָשָׂה מֵאֵמֵר, וּבָא זֶה וְעָשָׂה מֵאֵמֵר, בָּא זֶה וְנָתַן גִּט, בָּא זֶה וְנָתַן גִּט, בָּא זֶה וְנָתַן גִּט, בָּא זֶה וְחָלַץ, בָּא זֶה וְחָלַץ - לֹא עָשָׂה כְּלוּם. רַבִּי מְאִיר אוֹמֵר: חֻלְצֵת מִן הַקְּטָן, נִפְסְלָה מִזֶּה וּמִזֶּה, בָּא זֶה וּבְעַל, בָּא זֶה וּבְעַל - נִפְסְלָה מִשְׁנֵיהֶם. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הָרֵאשׁוֹן יִקָּם וְהַשְּׁנִי יוֹצֵא. אִם בִּיאַת הָרֵאשׁוֹן בִּיאָה - אֵין בִּיאַת הַשְּׁנִי בִּיאָה, שְׂאֵין בִּיאָה אַחַר בִּיאָה, וְאִם בִּיאַת הָרֵאשׁוֹן בִּיאָה - אֵין בִּיאַת הַשְּׁנִי בִּיאָה.

יב. בֵּן תִּשְׁעַ שְׁנַיִם יוֹם אֶחָד שְׂבָא עַל יִבְמָתוֹ, וְחָזַר וּבָא עַל צָרְתָהּ - פּוֹסֵל עַל יְדֵי עֲצָמוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לֹא פָּסֵל, שְׂאֵם בִּיאָתוֹ עַל הָרֵאשׁוֹנָה בִּיאָה - אֵין בִּיאָתוֹ עַל הַשְּׁנִיָּה בִּיאָה, שְׂאֵין בִּיאָה אַחַר בִּיאָה. אֵין בִּיאָתוֹ עַל הָרֵאשׁוֹנָה בִּיאָה - אֵין בִּיאָתוֹ עַל הַשְּׁנִיָּה בִּיאָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּבִיאַת בֵּן תִּשְׁעַ שְׁנַיִם יוֹם אֶחָד, אֲבָל חֲרַשׁ שׁוּטָה וְקָטָן שְׂבַעֲלוּ - קָנּוּ וּפְטְרוּ אֶת הַצָּרוֹת.

יג. שׁוּטָה וְקָטָן שֶׁנִּשְׂאָו נָשִׁים וְמָתוּ, נִשְׁיָהִם פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה. זֶה הַכֹּלֵל, כָּל בִּיאָה שְׂצָרִיכָה דַעַת - אֵינָה בִּיאָה, שְׂאֵין צָרִיכָה דַעַת - הָרִי זֶה בִּיאָה.

מִסְכַּת יִבְמוֹת פְּרָק שְׁנַיִם עֶשֶׂר

א. רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר בְּאַנּוּסַת אָבִיו וּמִפְּתַת אָבִיו, שְׁנֵאֵמֵר (ויקרא יח, ט): "עֲרוֹת אִשְׁתְּ אָבִיךָ לֹא תִגְלֹה" וְגו'. וְהִלְזָן הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים כג, א): "לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אִשְׁתְּ אָבִיו וְלֹא יִגְלֶה כַּנֶּפֶץ אָבִיו", וְאוֹמֵר (שם כב, יט): "וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה" וְגו'. הַגִּיּוֹרֹת שֶׁנִּתְגַּיְרוּ בְּנִיָּה עִמָּה - לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מִיבְּמִין, הֵיְתָה הוֹרְתָן שְׂלֵא בַקְדָּשָׁה וְלִדְתָן שְׂלֵא בַקְדָּשָׁה וְלִדְתָן שְׂלֵא בַקְדָּשָׁה, וְלֹא חוֹלְצִין וְלֹא מִיבְּמִין, וְאֵין חִיבִין מִשׁוּם אִשְׁתְּ אַח. הֵיְתָה הוֹרְתָן שְׂלֵא בַקְדָּשָׁה וְלִדְתָן בַקְדָּשָׁה - אוֹ חוֹלְצִין אוֹ מִיבְּמִין, אֲבָל חִיבִין מִשׁוּם אִשְׁתְּ אַח. הֵיְתָה הוֹרְתָן וְלִדְתָן בַקְדָּשָׁה - הָרִי הֵם כִּישְׂרָאֵל לְכָל דְּבָר.

ב. חֲמֵשׁ נָשִׁים שֶׁנִּתְעַרְבוּ וְלִדּוֹתֵיהֶן וְהַגְדִּילוּ הַתְּעַרְבוּבוֹת, וְנִשְׂאָו נָשִׁים וְמָתוּ. מִקְצָתָן אַחִין וּמִקְצָתָן אֵין אַחִין - הָאֲחִין חוֹלְצִין. שְׂאֵין אַחִין - מִיבְּמִין. מִקְצָתָן כִּהְנִיִּם וּמִקְצָתָן אֵין כִּהְנִיִּם. הַכִּהְנִיִּם - חוֹלְצִין. וְשְׂאֵינֵם כִּהְנִיִּם - מִיבְּמִין. מִקְצָתָן אַחִין וּמִקְצָתָן כִּהְנִיִּם - חוֹלְצִין וְלֹא מִיבְּמִין. סִפְקָ שֶׁהִיא אִמּוֹ סִפְקָ שֶׁהִיא בִתּוֹ, סִפְקָ שֶׁהִיא אַחוֹתוֹ - חוֹלְצִין וְלֹא מִיבְּמִין. זֶה הַכֹּלֵל, כָּל הַסִּפְקוֹת בִּיבְמָה - חוֹלְצִין וְלֹא מִיבְּמִין.

אָביו וְאֵת אַחַר כְּאַחַת – חֵיב. הֵיוּ לָהּ בָּנִים מִן הָרֵאשׁוֹן וּבָנִים מִן הַשְּׁנִי – הֵן לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מִיבְמִין, וְכֵן הוּא לָהֶן – לֹא חוֹלֵץ וְלֹא מִיבֵם. הֵיוּ לוֹ אַחִין מִן הָרֵאשׁוֹן, וְאַחִין מִן הַשְּׁנִי שְׁלֵא מֵאוֹתָהּ הָאֵם – הוּא לָהֶן חוֹלֵץ וּמִיבֵם, וְהֵן לוֹ – אֵלוֹ חוֹלְצִין וְאֵלוֹ מִיבְמִין.

ו. הָאִשָּׁה שִׁיָּצָא עֲלֶיהָ שֵׁם רַע – וְלָדוֹת כְּשֵׁרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֻזְקַת הַבַּעַל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁנֵיהֶן מִבֵּית אָב אֶחָד – נוֹטְלִין חֵלֶק אֶחָד.

ז. מִצוֹת חֲלִיצָה בַשְּׁלִשָּׁה, שִׁיהוּ יוֹדְעִין לְקָרוֹת כְּעֵין דִּינִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּחֻמְשָׁה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: מַעֲשֶׂה וְחֲלִיצָה לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בִּיחִידִי בְּלִילָה.

ח. חֲלִיצָה בְּסַנְדֵּל בְּשִׁנְפַחַת¹ וּמִקְבֵּל אֵת רַב הַרְגֵּל, בְּמַנְעֵל שְׁנַפְרָם² וְחוֹפֶה אֵת רַב הַרְגֵּל, בְּסַנְדֵּל שֶׁל שַׁעֲם³, בְּסַנְדֵּל שֶׁל סִיב⁴, וּבִקְבֵּ הַקֶּטֶע⁵, בְּמוֹק⁶, וּבִסְמִיכַת הַרְגְלִים⁷, בְּאַנְפְּלִיא שֶׁל עוֹר. וְהַחוֹלְצַת מִן הַגְּדוּל – בֵּין עוֹמֵד בֵּין יוֹשֵׁב, בֵּין מִטָּה. וְהַחוֹלְצַת מִן הַסּוּמָא – חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. אָבֵל בְּמַנְעֵל הַנְּפָרֵם, וְאֵינוֹ חוֹפֶה אֵת רַב הַרְגֵּל, בְּסַנְדֵּל שְׁנַפְחַת וְאֵינוֹ מִקְבֵּל רַב הַרְגֵּל, וּבִסְמִיכוֹת

ג. כִּיצַד חוֹלֵץ אָדָם לְאָמוֹ מִסַּפֵּק? אָמוֹ וְאִשָּׁה אַחֶרֶת, לָהֶן שְׁנֵי זְכָרִים, וְחִזְרוּ וְיָלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים בְּמַחְבָּא, וּבֵא בְנֵה שֶׁל זוֹ וּנְשֵׂא אִמָּה שֶׁל זֶה, וּמֵת בְּלֹא בָנִים – זֶה חוֹלֵץ לְשִׁתְּיָהֶן וְזֶה חוֹלֵץ לְשִׁתְּיָהֶן, נִמְצָא כָּל אֶחָד וְאֶחָד חוֹלֵץ לְאָמוֹ מִסַּפֵּק. כִּיצַד חוֹלֵץ אָדָם לְאַחֶתוֹ מִסַּפֵּק? אָמוֹ וְאִשָּׁה אַחֶרֶת שִׁילְדוּ שְׁתֵּי נְקֻבוֹת, חִזְרוּ וְיָלְדוּ שְׁתֵּי נְקֻבוֹת בְּמַחְבָּא, וּבֵא אַחֶיהֶם שְׁלֵא מֵאוֹתָהּ הָאֵם וּנְשֵׂאוֹ וּמֵתוּ בְּלֹא בָנִים – זֶה חוֹלֵץ לְשִׁתְּיָהֶן, וְזֶה חוֹלֵץ לְשִׁתְּיָהֶן, נִמְצָא, אָדָם זֶה חוֹלֵץ לְאַחֶתוֹ מִסַּפֵּק. כִּיצַד חוֹלֵץ אָדָם לְבֵתוֹ מִסַּפֵּק? אִשְׁתּוֹ וְאִשָּׁה אַחֶרֶת שִׁילְדוּ שְׁתֵּי נְקֻבוֹת בְּמַחְבָּא, וּבֵא אַחֶיהֶם וּנְשֵׂאוֹם, וּמֵתוּ בְּלֹא בָנִים – חוֹלֵץ לְשִׁתְּיָהֶן, נִמְצָא אָדָם זֶה חוֹלֵץ לְבֵתוֹ מִסַּפֵּק, וְזֶה חוֹלֵץ לְבֵתוֹ מִסַּפֵּק.

ד. כִּהְנִיחַ שְׁנַתְעַרְבוּ וְלָדָה בְּוֹלַד שְׁפַחַתָּה – אֵין אוֹכְלִין בְּמוֹרָם מִקְדָּשֵׁי הַקְּדוּשִׁים, שְׂאִין עֲבָדֵי כֹהֲנִים אוֹכְלִין בְּמוֹרָם מִקְדָּשֵׁי הַקְּדוּשִׁים. אָבֵל אוֹכְלִין בְּמוֹרָם מִקְדָּשִׁים קְלִים, שְׁעַבְדֵי כֹהֲנִים אוֹכְלִין מֵהֶם, שְׁנֵיהֶם יוֹצְאִין לַגֵּרִן וְנוֹטְלִין חֵלֶק אֶחָד, שְׂאִין נוֹתְנִין לְעַבְדֵּי אֵלָא אִם כֵּן הָיָה רַבּוֹ עִמוֹ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: יְכוּל לֹמַר לוֹ: 'אִם בְּרִשׁוֹת רַבִּי כִּהֵן אָנִי – תֵּן לִי בְּרִשׁוֹת רַבִּי! וְאִם לֹאוֹ – תֵּן לִי בְּרִשׁוֹת עֲצָמִי. הַגְּדִילוֹ הַתְּעַרְבוֹת וְשִׁחְרָרוּ זֶה אֵת זֶה – אֵינֶן אוֹכְלִין בְּתֵרוּמָה מִקְדָּשִׁים קְלִים, שְׂאִין הַזָּרִים אוֹכְלִין מֵהֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מוֹכֵר אֵת הַתְּרוּמָה וְלוֹקַח בְּדַמְיָה חֲלִין; שְׁכָל שְׂאִינוֹ אוֹכֵל קְדָשֵׁי אַחֵרִים – אֵינוֹ אוֹכֵל קְדָשֵׁי עֲצָמוֹ.

ה. מִי שְׁלֵא שִׁהְתָּה אַחַר בַּעֲלָהּ שְׁלִשָּׁה חֳדָשִׁים, וּנְשֵׂאתָ וְיָלְדָה, וְאֵין יָדוּעַ אִם בְּחֻזְקַת הָרֵאשׁוֹן הוּא – הָרִי הוּא בְּנוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן. וְאִם בְּחֻזְקַת הַשְּׁנִי הוּא – הָרִי הוּא בְּנוֹ שֶׁל הַשְּׁנִי. סַפֵּק בֵּין תְּשַׁעֵה לְרֵאשׁוֹן סַפֵּק בֵּין שְׁבַעֵה לְאַחֶרֶן, הִכָּה אֵת זֶה וְחִזְרוּ וְהִכָּה אֵת זֶה, קָלֵל אֵת זֶה וְחִזְרוּ וְקָלֵל אֵת זֶה – הָרִי זֶה פְטוּר. הִכָּה שְׁנֵיהֶם כְּאַחַד, קָלֵל שְׁנֵיהֶם כְּאַחַד – חֵיב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַמַּכָּה אֵת אָבִיו וְאֵת אַחַר כְּאַחַת – פְטוּר. הַמַּקְלֵל אֵת

1 מִן הַסַּנְדֵּל אָבֵל עוֹדְנוּ מִקְבֵּל אֵת רַב הַרְגֵּל.
 2 שְׁנַקְרַע קֶצֶת.
 3 קְלִיפֵי עֵץ הַנִּקְרָא גִּמְא.
 4 עֶקֶר וְשֵׁרֶשׁ.
 5 אָדָם שֶׁנִּקְטְעוּ רַגְלָיו, וְהוּא הוֹלֵךְ עַל יָדָיו, וּמְשִׂים אֵת יָדָיו וּפְאֵתָיו רַגְלָיו בְּכַתְּמִים שֶׁל עוֹר, בְּחֵתִיכוֹת עֵץ חֲקוּקוֹת כְּמוֹ קַב.
 6 נַעַל שֶׁל לְבַד, וְהוּא קָשָׁה וּמְגוּן.
 7 חֵתִיכוֹת הָעֵץ הַחֲקוּקוֹת כְּדִי לְהַשִּׂים בָּהֶן אֵת פְּאֵתָיו רַגְלָיו וְלִסְמְכֵן – חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה.

הַיְדִים, וּבִאֲנַפְלִיא שֶׁל בְּגָד⁸, וְחוֹלְצַת מִן הַקֶּטָן - חֲלִיצַתָּה פְּסוּלָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵילוּ רָאָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּסַנְדֵּל שֶׁל עֵץ, עֲכָשׁוּ הָיָה אוֹמֵר עָלָיו: 'הָרִי הוּא כְּסַנְדֵּל לְכָל דְּבָר'. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מִצָּאֲתִי זָקֵן אַחַד מִנְצִיבִין, נִמְתִּי לוֹ: 'כְּלוּם אֲתָה בְּקֵי בְרַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירְהָ? אָמַר לִי: 'הֵן! וְעַל שְׁלַחְנִי הָיָה תְדִיר'. אָמַרְתִּי לוֹ: 'רְאִיתְּ כִּשֶׁהוּא חוֹלֵץ מִמִּימֶיךָ? נֵם לִי: 'הֵן! נִמְתִּי לוֹ: 'בְּמָה רְאִיתוּ, בְּמַנְעֵל אוּ בְּסַנְדֵּל? נֵם לִי: 'זְכִי חוֹלְצִין בְּמַנְעֵל'. אָמַרְתִּי לוֹ: 'אִם כֵּן, מַה רָאָה רַבִּי מֵאִיר לוֹמֵר: חֲלִיצָה בְּמַנְעֵל - חֲלִיצַתָּה כְּשֶׁרָה? רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר מִשְׁמוֹ: מוֹדָה הָיָה רַבִּי מֵאִיר, שְׁחוֹלְצִין בְּמַנְעֵל לְכַתְחָלָה.

ט. קִטְנָה שְׁחֻלְצָה - תַּחֲלוֹץ מִשְׁתַּגְדִּיל. אִם לֹא חֲלִיצָה - חֲלִיצַתָּה פְּסוּלָה; דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אִם לֹא חֲלִיצָה - חֲלִיצַתָּה כְּשֶׁרָה. נִשְׁמַטוּ לוֹ רְצוּעוֹת מַנְעֵל וְסַנְדֵּל, אוּ שְׁנַשְׁמַט רֹב הַרְגֵּל - חֲלִיצַתָּה פְּסוּלָה. אִם רָצָה לַחְזוֹר - לֹא יַחְזוֹר. חֲלִיצָה וְלֹא רְקָקָה, וְלֹא קְרָאָה - חֲלִיצַתָּה כְּשֶׁרָה. אִם רָצָה לְהַחְזִיר - לֹא יַחְזִיר. רְקָקָה וְלֹא קְרָאָה וְלֹא חֲלִיצָה - חֲלִיצַתָּה פְּסוּלָה. קְרָאָה אֲבָל לֹא רְקָקָה וְלֹא חֲלִיצָה - לֹא עֲשֵׂה כְּלוּם, וַיִּכּוֹל לַחְזוֹר.

י. חֲלִיצָה מְטַעַת - כְּשֶׁרָה. חֲלוֹץ לָהּ, הוּא מַתְכַּנֵּן וְהִיא אֵינָה מַתְכַּנֶּנֶת. הִיא מַתְכַּנֶּנֶת וְהוּא אֵין מַתְכַּנֵּן - חֲלִיצַתָּה פְּסוּלָה. חֲלִיצָה מְעֻשִׂית, בְּבֵית דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל - כְּשֶׁרָה. בְּבֵית דִּין שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים - פְּסוּלָה. בְּעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים הֵיוּ חוֹבְטִין אוֹתוֹ, וְאוֹמְרִים לוֹ: 'עֲשֵׂה מַה שְׂרַבִּי פְּלוֹנִי אוֹמֵר לְךָ'.

יא. חוֹלְצִין לְאִשָּׁה אֶף עַל פִּי שְׂאִין מִכִּירִין אוֹתָהּ, מִמְּאֲנִין לְאִשָּׁה אֶף עַל פִּי שְׂאִין

⁸ הֵינּוּ שֶׁהַנְּעֵל הֵיטָה שֶׁל בְּגָד אֶךְ הֵיטָה מִכְסָּה וּמְחַפָּה בְּשֶׁל עוֹר.

מִכִּירִין אוֹתָהּ, לְפִיכֶךְ הָאִשָּׁה שְׂאֵמְרָה: 'חֲלִצַתִּי' - תְּבִיא רְאִיָּה לְדְבָרֶיהָ. 'מֵאֲנִתִּי' - תְּבִיא רְאִיָּה לְדְבָרֶיהָ.

יב. בְּרֵאשׁוֹנָה הֵיוּ כּוֹתְבִין שְׁטֵר חֲלִיצָה: קְרַבְתָּ לְקַדְמָנָא וְשֵׁרְתָּ סִיגִיָּה מְרַגְלִיָּה דִּימִינָא⁹, וְרַקְתָּ קַדְמָנָא רַק דְּמַתְחִזִּיא, וְאָמַרְתָּ¹⁰ (דְּבָרִים כה, ט): "כִּכְהָ יַעֲשֶׂה" וְגו'. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה: חֲלִיצָה מְעַכְבֶּת וְאֵין רְקִיקָה מְעַכְבֶּת. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּן אֱלִעֶזֶר אוֹמֵר: הוּאִיל וְלֹא רָצָה לְהִקָּים לְאַחֲיוֹ שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל, יָבֵא וַיִּטֵּל לוֹ הַשֵּׁם תַּחַת הַשֵּׁם (דְּבָרִים כה, ט): "וַיִּנְקֹרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל" וְגו'.

יג. מִצְוָה בְּדִינִים וְלֹא מִצְוָה בְּתַלְמִידִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִצְוָה עַל כָּל הָעוֹמְדִין לוֹמֵר - "חֲלוֹץ הַנְּעֵל"; שְׁלֹשׁ פְּעֻמִּים! אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מְעֻשָּׂה וְהֵינּוּ יוֹשְׁבִין לְפָנָי רַבִּי טַרְפוּן, וְאָמַר לָנוּ: 'עֲנֵנוּ בְּלַכֶּם - חֲלוֹץ הַנְּעֵל, חֲלוֹץ הַנְּעֵל, חֲלוֹץ הַנְּעֵל'.

מִסְכַּת יְבָמוֹת פְּרָק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

יגא. בְּרֵאשׁוֹנָה הֵיוּ כּוֹתְבִין שְׁטֵרֵי מֵאוֹן: לֹא שְׁפִיָּה לִיָּה¹¹, וְלֹא רְעִיָּה לִיָּה¹², וְלִית הִיא צְבִיבָא לְאִיתְנַסְבָּא לִיָּה¹³. בֵּית הַלַּל אוֹמְרִים: בְּבֵית דִּין וְשֵׁלֵא בְּבֵית דִּין, וּבְלִבְד שִׁיְהוּ שְׁלֹשָׁה. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: אֶפְלוּ בְּשָׁנִים. כִּיצַד מִצְוֹת מֵאוֹן? אוֹמְרֵת: 'אֵי אֶפְשִׁי בְּפְלוֹנִי בְּעָלִי, אֵי אֶפְשִׁי בְּקִדּוּשֵׁיךָ שְׂקִדְשֵׁי אִמָּא אוּ אַחֲרֵי'. אֶפְלוּ הִיא יוֹשְׁבַת בְּאַפְרִיזוֹן וְהִלְכָה אֲצֵל מִי שְׁנַתְקַדְשָׁה, וְאָמְרָה בְּפָנָיו: 'אֵי

⁹ קְרַבְתָּ לְפָנָיו, וְהִתִּירָה נְעֵלָה הִמְנִית מַעַל רְגְלוֹ.

¹⁰ וְרַקְקָה לְפָנָיו רַק שְׁנַרְאָה, וְאָמְרָה.

¹¹ לֹא שְׂקַט לוֹ.

¹² וְלֹא רְצוֹן לוֹ.

¹³ וְאֵין הִיא רוֹצָה לְהַנְּשֵׂא לוֹ.

אֶפְשִׁי בַפְּלוֹנִי בַעֲלֵי זֶה' - אֵין מֵאוֹן גְּדוֹל מְזֵה! רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אֶפְלוּ נִכְנְסָה לְטוֹל חֶפֶץ מִחֲנוּנָי, וְאִמְרָה בְּפִנּוּ: 'אֵי אֶפְשִׁי בַפְּלוֹנִי בַעֲלֵי' - אֵין מֵאוֹן גְּדוֹל מְזֵה! יִתֵּר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֶפְלוּ אוֹרְחִין מִסְבִּין, וְאִמְרָה בַּפְּנִיָּה: 'אֵי אֶפְשִׁי בַפְּלוֹנִי בַעֲלֵי' - אֵין מֵאוֹן גְּדוֹל מְזֵה! קִטְנָה שְׁקֻדָּשָׁה אֶת עֲצָמָה, וְהִשְׁיֵאָה אֶת עֲצָמָה בְּחַי אָבִיהָ - אֵין קְדוּשֵׁיהָ קְדוּשִׁין, וְאֵין נְשׂוּאָיָה נְשׂוּאִין.

ב. הַמְּאָנָת בְּאִישׁ - אֵין לָהּ כְּתֻבָּה. נִתֵּן לָהּ גֵּט - יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: אֵין מַעֲשֵׂה הַקִּטְנָה כְּלוּם. אֵין בַּעֲלָהּ זִכָּאי - לֹא בְּמִצִּיאָתָהּ, וְלֹא בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהָ, וּבִהֲפֻרְתָּהּ נְדָרֶיהָ, וְיוֹרְשָׁהּ, וּמִטְּמֵא לָהּ. כָּלְלוּ שֵׁל דְּבַר: הֵרִי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דְּבַר, אֲלֹא שִׂיּוּצָאָה הֵימָנוּ בְּמֵאוֹן. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: בַּעֲלָהּ זִכָּאי בְּמִצִּיאָתָהּ, וּבְמַעֲשֵׂה יְדֵיהָ, וּבִהֲפֻרְתָּהּ נְדָרֶיהָ, וְיוֹרְשָׁהּ, וּמִטְּמֵא לָהּ; כָּלְלוּ שֵׁל דְּבַר: הֵרִי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דְּבַר, אֲלֹא שִׂיּוּצָאָתָהּ מִמֶּנּוּ בְּמֵאוֹן. אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעֵאל: חֲזַרְתִּי עַל כָּל מֵדַת חֻכְמִים, וְלֹא מִצִּיאָתִי אָדָם שִׁמְדַתּוֹ שׁוּרָה בְּקִטְנוֹת, חוּץ מִרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְרוּאָה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִדְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שְׂרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִשְׁוִיהָ אֶת מִדּוּתָיו, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ חָלַק.

ג. הַמְּאָנָת בְּאִישׁ, וְהַחֲזִירָה אֵלָיו וְמַת - אוֹ חוֹלְצָת אוֹ מְתִיבַמַּת. גֵּרְשָׁה וְהַחֲזִירָה לוֹ - אוֹ חוֹלְצָת אוֹ מְתִיבַמַּת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: חוֹלְצָת וְלֹא מְתִיבַמַּת, מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱסָרָה עֲלָיו שְׁעָה אַחַת. מוֹדִים חֻכְמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, בְּקִטְנָה שֶׁהִשְׁיֵאָה אָבִיהָ, וּגְרָשָׁהּ, וְהַחֲזִירָה אֵלָיו וְמַת - שְׁחוֹלְצָת וְלֹא מְתִיבַמַּת, מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱסָרָה עֲלָיו שְׁעָה אַחַת, מִפְּנֵי שֶׁגְּרוּשֵׁיָהּ גְּרוּשִׁין גְּמוּרִים, וְאֵין חֲזַרְתָּהּ חֲזָרָה גְּמוּרָה. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁגֵּרְשָׁהּ קִטְנָה וְהַחֲזִירָה קִטְנָה, אֲבָל גֵּרְשָׁהּ קִטְנָה וְהַחֲזִירָה גְּדוּלָה, אוֹ גֵּרְשָׁהּ קִטְנָה וְהַחֲזִירָה קִטְנָה, וְגֵדְלָהּ תַּחְתָּיו וְמַת, אוֹ חוֹלְצָת אוֹ מְתִיבַמַּת, מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: חוֹלְצָת וְלֹא מְתִיבַמַּת, מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱסָרָה עֲלָיו שְׁעָה אַחַת.

ד. זֶה הַכֵּל: גֵּט אַחַר מֵאוֹן - אֲסוּרָה לְחֹזֵר לוֹ, מֵאוֹן אַחַר גֵּט - מִתְּרַת לְחֹזֵר לוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל בְּנוֹ שֵׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה אָמְרִים: בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף, הוֹאִיל וְיִצְאָתָהּ הֵימָנוּ בְּגֵט - אֲסוּרָה לְחֹזֵר לוֹ. מַעֲשֵׂה בְּאַחַת שְׁנֵשׂאָת יְתוּמָה, וּגְרָשָׁהּ, וְהַחֲזִירָה אֵלָיו, וּמֵאָנָה כּוֹ וְנִשְׂאָת לְאַחַר, וְמַת. וּבְאוֹ וְשָׂאָלוּ אֶת רַבִּי יְהוּדָה בֶּן כִּבְאָ: מַהוּ שְׁתַּחֲזוֹר לְרֵאשׁוֹן? וְאָמַר לָהֶן: בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף, הוֹאִיל וְיִצְאָתָהּ הֵימָנוּ בְּגֵט - אֲסוּרָה לְחֹזֵר לוֹ.

ה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: אִם מֵאָנָה - מֵאָנָה, אִם לֹאוֹ - תַּמְתִּין עַד שְׁתַּגְּדִיל וְתַחְלִץ, וְתִצָּא הַלְזוֹ מִשּׁוּם אַחֹת אִשָּׁה. שְׁנֵי אַחֲזִין נְשׂוּאִין שְׁתֵּי יְתוּמוֹת, קִטְנָה וְחַרְשָׁת, מַת בַּעֲלָהּ שֵׁל קִטְנָה - חַרְשָׁת יוֹצֵאָה בְּגֵט, וְקִטְנָה תַּמְתִּין עַד שְׁתַּגְּדִיל, וְתַחְלִץ. מַת בַּעֲלָהּ שֵׁל חַרְשָׁת - קִטְנָה יוֹצֵאָה בְּגֵט, וְחַרְשָׁת אֲסוּרָה לְעוֹלָם. וְאִם בָּא עֲלֶיהָ - יוֹצֵאָה בְּגֵט וְהוֹתֵרָה.

ו. מִי שֶׁהִיָּה נְשׂוּי שְׁתֵּי יְתוּמוֹת קִטְנוֹת וְמַת. בָּא יָבֵם עַל הָרֵאשׁוֹנָה, וְחֹזֵר בָּא עַל הַשְּׁנִיָּה - נֶאֱסָרוּ שְׁתֵּיהֶן עֲלָיו. וְכֵן שְׁתֵּי חַרְשׁוֹת, קִטְנָה וְחַרְשָׁת, בָּא יָבֵם עַל הַקִּטְנָה, וְחֹזֵר וְכָא עַל הַחַרְשָׁת, אוֹ שְׂבָא אַחֲזִי עַל הַחַרְשָׁת - נֶאֱסָרוּ שְׁתֵּיהֶן עֲלָיו. חַרְשָׁת יוֹצֵאָה בְּגֵט, וְקִטְנָה יוֹצֵאָה בְּגֵט וְחַלִּיצָהּ.

ז. פִּקְחַת וְחַרְשָׁת. בָּא יָבֵם עַל פִּקְחַת וְחֹזֵר וְכָא עַל חַרְשָׁת, אוֹ שְׂבָא אַחֲזִי עַל חַרְשָׁת - נֶאֱסָרוּ שְׁתֵּיהֶן עֲלָיו. חַרְשָׁת יוֹצֵאָה בְּגֵט, פִּקְחַת יוֹצֵאָה בְּגֵט וְחַלִּיצָהּ. גְּדוּלָה וְקִטְנָה, בָּא יָבֵם עַל הַגְּדוּלָה וְחֹזֵר וְכָא עַל הַקִּטְנָה, אוֹ שְׂבָא אַחֲזִי עַל הַקִּטְנָה - נֶאֱסָרוּ שְׁתֵּיהֶן עֲלָיו. קִטְנָה יוֹצֵאָה בְּגֵט, גְּדוּלָה יוֹצֵאָה בְּגֵט וְחַלִּיצָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: בְּכֹל מְלַמְדִּין אֶת הַקִּטְנָה שְׁתַּמָּאֵן בּוֹ.

ח. יָבֵמָה שְׂאִמְרָה בְּתוֹךְ שְׁלִשִׁים יוֹם: 'לֹא נִבְעַלְתִּי', בֵּין שְׂאִמְרָה: 'בְּעַלְתִּי', בֵּין שְׂאִמְרָה: 'לֹא בְּעַלְתִּי' - כּוֹפִין אוֹתוֹ שִׁיחְלֵץ לָהּ. אַחַר

שלשים יום - מבקשים הימנו שיחליץ לה. היא אומרת: 'נבעלתי', והוא אומר: 'לא בעלתי' - הרי זה יוצאה בגט. הוא אומר: 'בעלתי', והיא אומרת: 'לא נבעלתי', אף על פי שחזר ואמר: 'לא בעלתי' - הרי זו יוצאה בגט. רבי יהודה אומר: נדרה שלא תתיבם, אפלו בחיי בעלה - מבקשים הימנו שיחליץ לה.

ט. כיצד מוציא ברמיה? רמז ונתן לה גטה, פקחת לפקח ולו אח פקח, פקחת לחרש ולו אח פקח - או חולץ או מיבם. פקחת לפקח ולו אח חרש - כונס ואינו מוציא לעולם. פקחת לחרש, ולו אח חרש, חרשת לפקח ולו אח פקח, חרשת לפקח ולו אח חרש, חרשת לחרש ולו אח פקח, חרשת לחרש ולו אח חרש - כונס. אם רצה להוציא - יוציא. אם רצה לקיים - יקיים.

י. שני אחים חרשים נשואין שתי אחיות פקחות, או שתי אחיות חרשות, או שתי אחיות, אחת פקחת ואחת חרשת. וכן שתי אחיות חרשות נשואות לשני אחין פקחין, או לשני אחין חרשין, או לשני אחין: אחד פקח ואחד חרש. וכן שני אחין: אחד פקח ואחד חרש נשואין שתי אחיות, אחת פקחת ואחת חרשת, פקחת לפקח וחרשת לחרש - אין כאן לא חליצה ולא יבום, אלא אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה. אם היו נכריות - יפנסו. אם רצה להוציאה - יוציא, ואם רצה לקיים - יקיים.

				Rosh Chodesh Nissan	ראש חודש ניסן
30 Mar	ראשון Sunday	א 1	בבלי: סנהדרין קג ירושלמי: מועד קטן טז תוספתא: יבמות ז ב"ך: ישעיה ו-ז רמב"ם: כלים כג	6:43 נץ החמה 9:51 סו"ז קר"ש - גר"א... 10:54 סו"ז תפלה - גר"א.. 8:31 צה"כ לשיטת ר"ת.....	עלות השחר 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:15 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:30 שקיעה 7:18
31 Mar	שני Monday	ב 2	בבלי: סנהדרין קד ירושלמי: מועד קטן יז תוספתא: יבמות ח ב"ך: ישעיה ח-ט רמב"ם: כלים כד	6:41 נץ החמה 9:50 סו"ז קר"ש - גר"א... 10:53 סו"ז תפלה - גר"א.. 8:32 צה"כ לשיטת ר"ת.....	עלות השחר 5:28 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:14 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:29 שקיעה 7:19
1 Apr	שלישי Tuesday	ג 3	בבלי: סנהדרין קה ירושלמי: מועד קטן יח תוספתא: יבמות ט ב"ך: ישעיה י-יא רמב"ם: כלים כה	6:40 נץ החמה 9:49 סו"ז קר"ש - גר"א... 10:53 סו"ז תפלה - גר"א.. 8:33 צה"כ לשיטת ר"ת.....	עלות השחר 5:27 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:13 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:29 שקיעה 7:20
2 Apr	רביעי Wednesday	ד 4	בבלי: סנהדרין קו ירושלמי: מועד קטן יט תוספתא: יבמות י ב"ך: ישעיה יב-יג רמב"ם: כלים כו	6:38 נץ החמה 9:48 סו"ז קר"ש - גר"א... 10:52 סו"ז תפלה - גר"א.. 8:34 צה"כ לשיטת ר"ת.....	עלות השחר 5:25 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:12 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:28 שקיעה 7:21
3 Apr	המישי Thursday	ה 5	בבלי: סנהדרין קז ירושלמי: יבמות א תוספתא: יבמות יא ב"ך: ישעיה יד-טו רמב"ם: כלים כז	6:36 נץ החמה 9:47 סו"ז קר"ש - גר"א... 10:51 סו"ז תפלה - גר"א.. 8:36 צה"כ לשיטת ר"ת.....	עלות השחר 5:23 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:11 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:27 שקיעה 7:23
4 Apr	ששי Friday	ו 6	בבלי: סנהדרין קח ירושלמי: יבמות ב תוספתא: יבמות יב ב"ך: ישעיה טז-יז רמב"ם: כלים כח	6:35 נץ החמה 9:46 סו"ז קר"ש - גר"א... 10:50 סו"ז תפלה - גר"א.. 8:37 צה"כ לשיטת ר"ת.....	עלות השחר 5:22 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:10 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:26 שקיעה 7:24
5 Apr	הפטרה: עם זו יצאתי שב"ק Shabbos	ז 7	בבלי: סנהדרין קט ירושלמי: יבמות ג תוספתא: יבמות יג ב"ך: ישעיה יח-ט רמב"ם: מקואות א	6:33 נץ החמה 9:45 סו"ז קר"ש - גר"א... 10:50 סו"ז תפלה - גר"א.. 8:38 צה"כ לשיטת ר"ת.....	עלות השחר 5:20 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:09 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:26 שקיעה 7:25

די טעג פון חודש ניסן זענען טעג פון תשובה, אזוי ווי די טעג פון חודש תשרי.
(ליקוטי מוה"ר"ן חלק א' סימן מ"ט)